

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiastica Hymnodia Libri Tres

Secchi, Anacleto

Antverpiæ, 1634

Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:1-45942](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:1-45942)

D E

ECCLESIASTICA

HYMNODIA

LIBER TERTIVS:

De defectibus in Hymnodia
cauendis.

CAPVT I.

*Quantum expediat psallentibus ab omni
genere defectus cauere.*

ICVT vera ac perfecta ratio
Hymnodia laudans inuocat Do-
minum, eumque exorat, nec aliud
est Psalmodia quam oratio cum
melodia, vti aduertit Lyranus ad Lyran. in
ea verba Apostoli Pauli, *Orabo* 1. Cor. 14.

spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam &
mente; ita huic canora orationi non semel euenire
potest ille infelix exitus, quem alter Apostolus
euenisse scripsit fidelibus quibusdam dicens: Pe- Iacob. 4.
titis, & non accipitis, eò quod malè petatis. Quod
monitum si rectè expendatur, docebit nos con-
ditiones ad rectum Hymnodia vsum spectantes.
Aduertendum est, non dixisse Apostolum istum,
ideò

*In oratione
possunt peti
bona malè.*

ideò non fuisse eos Christianos exauditos, quia mala peterent, vti contingit aliquando peti ab improbis, qui vindictam aliàsve turpes satisfactiones petunt, sed quia malè petissent. Possunt peti à Deo bona, sed malè, & tunc orationes & preces nil operantur, quasi non fuissent factæ. Nam illud habemus solemne in Iure proloquium, Paria esse aliquid non facere, aut non facere rectè, seu legitimè quoad substantialia. Ne nostræ Hymnodixæ fructus & labores deperiant, ob defectus qui in illa admitti possunt, expedit ad complementum nostri instituti Operis ostendere, à quibus defectibus sit præcipuè cauendum, ne malè expleatur Hymnodixæ exercitium.

Defectus cauendi cùm alij ad essentiam seu substantiam pertinere possint, alij autem ad modum seu qualitatem, & ab illis ex necessitate, ab istis ex perfectione sit abstinendum, vtrique sunt à nobis declarandi; quia omnibus psallentibus in choro debitores sumus, non iis tantùm qui præcepti rigorem respiciunt, sed etiam illis, qui perfectionis studiosi, ad supremum psallendi gradum nituntur. De omnibus præstat agere, vt omnes queant caueri. Nec vanum aut superfluum censere quisquam debet, si audiet reprehendi etiam leuia & minima errata; quia nec minima, nec leuia reputanda sunt, quæ in choro, siue studiosè siue ex negligentia, siue ex inaduertentia siue ex quacumque alia causa, admittuntur. Quæ

*Defectus
Psalmodia
etiam leues
estimandi.*

*In operibus
Dei nullum
erratum
leue.*

aliàs essent leuia aut ratione materiæ, aut ratione suæ conditionis, magna & grauiâ habenda summa cognoscentibus tum sublimitatem operis quod persoluunt, tum loci sanctitatem in quo morantur,

tur, tum dignitatem Dei quem alloquuntur psal-
lentes; crescere namque erratorum grauitatem ex
hisce capitibus, communis est Theologorum sen-
sus. Hinc quæ in sæculi hominibus vel leuia pu-
tarentur, vel etiam nihil, ea in Monasteriis &
personis Deo dicatis grauiora semper fuere asser-
ta à sanctis viris; quemadmodum asserere solita
erat S. Paula Romana. Hinc diuus Bernardus in-
ferebat, otiosa verba, quæ in ceteris sæculi homi-
nibus sunt nugæ, esse in ore eorum qui sunt Deo
initiati blasphemias. *Inter saculares nugæ sunt, ait,
in ore Sacerdotis blasphemia.* Imò vult, si vsus ac-
cedat, eorum grauitatem excrefcere ad sacrile-
gium: *Consecrafti os tuum Euangelio, talibus (otio-
sis verbis) iam aperire illicitum, assuescere sacrile-
gium est.* Loci item sanctitas auget delicti graui-
tatem; & quod in locis profanis esset simplex pec-
catum, fit propter Ecclesiæ sanctitatem sacrile-
gium. Respectu item Dei, ad quem dirigitur
Hymnodicæ cultus, grauiora censentur coram ipso
(nempe in Ecclesia, vbi Deus modo residet sin-
gulari, & Hymni decantantur) commissa delicta;
sicut grauius quoque puniuntur in foro humano,
quæ in oculis Principum commissa probantur.
Nulla itaque in choro commissa errata dicenda
sunt leuia, nec item leges, ad hos minutiores ca-
uendos defectus traditæ, dicendæ sunt leues, quia
spectant ad Dei cultum perfectum & absolutum.

Hinc prodierunt in Dei Ecclesia tot ordina-
tiones, à Religiosis præsertim viris sanctæ per-
fectionis verè studiosis ad amissim obseruata, *Minutiores
ritus obser-
uandi à
psallenti-
bus.*
circa chori & Hymnodicæ disciplinam, vt diuinæ
expleantur laudes ea pietate quæ tantum munus
debet. Minutiora profectò sunt quæ ad hæc rem

E c præ-

Ex D. Hie-
ron. Ep. 27.
ad Eustoch.

D. Bernar.
lib. 2. de
Confid.
cap. 13.

*Delictorum
grauitas ex
quibus au-
geatur ca-
pitibus.*

*Minutiores
ritus obser-
uandi à
psallenti-
bus.*

*Regula de
disciplina
chori apud
Clericos
Regulares
S. Pauli.*

præscripta habemus, & Dei gratia hucusq; obseruamus in nostra Congregatione nos Clerici Regulares Paulini, vti, Qua munditia vestium & crepidarum sit ad chorum conueniendum; Qua modestia in chori ingressu sumenda aqua benedicta; Quo modo, & quando standum, aut sedendum; Quo item modo, & quâdo manus iungendæ; Quo ordine tum in accendendis tum in extinguendis luminibus ad altare incipiendum (quia nimirum à vicinioribus sanctissimæ Eucharistiæ tabernaculo sit exordiêda illuminatio, à remotioribus verò extinctio;) Quo modo manus tenendæ à Lectoribus in medio chori; item, Quo modo excreatus ipsi, & necessariæ narium purgationes faciendæ, ne quemquam offendant; Quæ item aduertentia expuendum, ne aut solum aut subsellia fœdentur. Statutas etiam habemus cuique lapsui pœnas, ab vnoquoque statim explendas. Qui, siue Sacerdos siue Clericus, vel in pronuntiatione, aut in munere aliquo manifestum committit errorem, statim, absque monitione vlla procumbens, terram deosculatur. Qui ad pronuntiandos versiculos Horarum explet minus, si errare contingat, statim in fine Hymnodie in medio chori positus, brachiis extensis in modum crucis tamdiu manet, donec à Superiore fiat ei aliquo signo potestas surgendi. Alia his minutiora, sed non superflua, habemus. Sicut in diuinis numquam satis potest ab homine fieri; in nullæ diligentia, quamuis minutissimæ, habenda sunt aut inutiles, aut nimia: nec multò minus appellandæ erunt Iudaicæ superstitiones, quemadmodum aliquando ex ore negligentiorum excidere cõringit, non sine graui diuini cultus iniuria.

Cultus diuinus diligentiam exigit singularem.

Idcirco

Idcirco sancti viri soliti fuere magna animad-
nertere seueritate in eos, qui tempore Hymnodia
aliquem admitterent lapsum. Hisce nostris tem-
poribus de B. Aloysio Bertrando proditum est, Vincent.
quod, dum Conuentum regeret, soleret Feria Iustin. in
sexta in Capitulo culparum tanto rigore reprehē- Vita.
dere & punire errata in choro, sicut alia huius-
modi minutiora circa Regularem disciplinam, vt
dies videretur Iudicij. Superiore item saeculo Ioā-
nes Houhton Anglus, Carthusiani Ordinis fer-
uidissimus alumnus, Prior Londoniensis Car-
thusiæ, qui sanguinem ac vitam maluit tradere,
quàm ab Ecclesiæ Catholicæ recedere vnitate in
Anglicano Schismate, tanta erat erga perfectum
Psalmodiæ vsus affectus veneratione, vt errata
quælibet, etiam leuissima, existimaret magna &
grauia, ob grauitatem iniuriæ loco, muneri ac
Cælitibus irrogatæ, acriterque in illa inuehebatur
in Capitulis culparum. verba nonnulla ab isto
Religioso verè sancto ad hanc rem aliquando
prolata in Capitulo, quia vna chori pars in cantu
illius Dauidici versiculi, *Dextera Domini fecit* Psal. 117.
virtutem, errauerat, audire non pigeat ad nostram
eruditionem, & excitationem. *O fratres carissi-*
mi, ait, *quid fecimus hac nocte? errauimus in Psal-* Hist. Mart.
modia Dei nostri. clamemus culpas nostras. Valde Angliæ c. 4.
malum est, quod nos, qui officium Angelorum exe-
quimur, talia errata in cōspectu Dei & Angelorum
comittimus. Illi numquam errant, & nos per nostras
negligentias & incurias errauimus: quod optime fa-
cere debemus, negligenter fecimus. Si serui inutiles
sumus, cum omnia fecerimus, quales sumus ex hoc
defectu nostro? Non fiat amplius hoc inter nos. Si
offerat quis Regi terreno claudum, languidum, siue

Ec 2 macu-

maculosum, nonne respuet? nonne displicebit illi talis oblatio? reprobatus erat Cain, non quia non obtulit hostiam Deo, sed quia obtulit de peioribus electus autem erat frater eius de optimis offerens. Quid dicerent carnales domini seruis suis incaute se habentibus circa ministerium suum? Illi cum maxima diligentia & peruiligi aduertentia omnia fieri circa se volunt, nos autem negligentes fuimus in seruitio Dei nostri, Regis Regum & Domini Dominantium. Timeo quod tales exurgent in iudicio contra nos, & illa eorum exquisita opera nos pro nostris incurijs & negligentijs condemnabunt, ad stipulante eis illa com-

minatoria voce & terrifica Dei sententia: *Maledictus qui facit opus Dei negligenter. quod Deus misericors auertat à nobis.* En quanta sermonis feueritate, verborumque; emphasi, & sententiarum grauitate vir diuini cultus zelator vnicum erratum, quod plerique paruifacerent, exaggerauit, ac reprehendit. At, quod magis est, & quod magis conducit, ad cognoscendum hanc in diuino cultu exactam diligentiam, non esse dicendam aut vanam, aut nimiam, Deus ipse varijs ac grauissimis pœnis voluit aliquando in rituum facrorum transgressores animaduertere. Terribile est quod narratur de quodam Monacho, dum, cum alijs in choro existens ad solemnem Missam decantandam, caput non inclinauit ad ea verba Symboli, *Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est:* nam statim ex diuina ordinatione adfuit demon, Iustitiæ diuinæ fatelles, illi Monacho alapam grauissimam impingens; & clara voce dicens: *Monache ingrate, quomodo sic stas erecto collo, cur non inclinas cum ceteris Monachis? Nonne audis, quod*

Jerem. 48.

Rituum
negligentia
à Deo pu-
niuntur.

Speculum
Exemp.
Dist. 9. c. 75

quod cantatur factum pro te? si propter me miserum id fecisset Deus, ego illi perpetuò me inclinarem. Mitior tamen est hæc pœna, duriores feuerioresque sunt illæ, quæ infliguntur post hæc vitam mortalem Religiosis negligentioribus in iis quæ ad Hymnodiam pertinent.

Euentum describunt Historiæ S. Francisci de Chron. quodam Religioso, qui à duobus amicis visus est S. Franc. 4. post mortem inter compedes ignis constrictus P. c. 59. maximo torqueri ardore. Interrogatus ob quam causam tali pœnæ esset addictus, respondit, Ob negligentias in diuini recitatione Officij commissas in eodem loco, vbi apparitio ista fiebat, nimirum in choro. En quanti sunt faciendæ diligentia in ritibus, etiam minutioribus, obseruandis, dum agitur de cultu diuino. Non igitur dicenda erunt leuia errata, propter quæ Deus tam duras infligit pœnas, quales sunt pœnæ ignis Purgatorij. Simili argumento D. Bernardus aliquando ostendebat Monachis suis grauitatem erratorum circa cuiuslibet exterioris disciplinæ obseruantiam in Monasteriis, & circa negligentias leuiiores, dicens: *Scitote, quia post hanc vitam in Purgatorij purgabilibus locis ceterupliciter, quæ fuerint hic neglecta, redduntur vsque ad nouissimum quadrante gravitas pœnarum.* Scio ego quia durum est homini dissoluto, apprehendere disciplinam; verboso, silentium pati; vagari solitum, permanere; sed durius & multò durius erit, futuras illas molestias tolerare.

Hanc ob causam non dedignati sunt summi viri omnem operam nauare tradendis præceptis, ad minutiores quosque ritus in hoc munere diuinarum laudum obseruandos, spectantibus. Gloriosissimus Dauid, Hymnorum præcipuorum

Ec 3 auctor,

L. I. C. III.

*Sanctorum
virorum
diligentia
in rituum
observa-
tione.*

D. Bern.
Serm. 47.
in Cant.

auctor, non recusavit hanc humilem curam, docens in vltima senectute, vti superiùs diximus, Leuitas decantare Psalms à se compositos. Sanctissimus Doctor Bernardus, sacræ Hymnodie studiosissimus, non solùm Monachos suos ad perfectionem ceterarum virtutum excitabat, sed etiam ad huius sancti muneris exactissimum studium vrgebat, descendens ad minutores qualidam qualitates, vt admirationem non modicam relinquat legentibus; nam descendit ad modum pronuntiandi verba, imò etiam ad modum soni, qui in pronuntiatione cõtingere posset molestus. Huius sanctissimi Patris verba afferam ad nostrâ æmulationem: *Vos moneo, dilectissimi, pure semper ac strenuè diuinis interesse laudibus. Strenuè quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter Dominum assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidiata, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus, muliebri quidquam balba de naribus sonantes, sed virili, vt dignum est, & sonitu & affectu voces sancti Spiritus depromentes.* Si tanta diligentia vigilandum est circa obseruationem eorum rituum qui solam Hymnodie æqualitatem respiciunt, quam diligentiam par est adhibere circa ea quæ vitare possunt substantiam, nimirum vel intentionem, vel attentionem, vel integritatem? Tutius est cauere à minoribus defectibus, vt grauiores faciliùs euitentur: vt autem omnes caueantur, de omnibus est institutus sermo opportunus.

CAPVT

CAPVT II.

De defectibus circa intentionem.

IN ipso Hymnodia ingressu contingere possunt
 Iuarij defectus circa intentionem, quam vnus-
 quisq; psallentium debet habere rectam, si munus
 suum explere velit absque culpa. Hæc intentio est
 actus voluntatis, qui alio nomine dici potest finis
 psallentium. Nisi adsit intentio, & finis aut orandi
 Deum, aut propriæ obligationi satisfaciendi, talis
 recitatio non solum nullius erit valoris apud Deum,
 sed etiam grauis culpæ fiet rea. est enim omnino
 necessaria intentio opportuna. Sicut Officium di-
 uinum ab Ecclesia est institutum ad orandum &
 laudandum Deum, ita eadem intentione debet ab
 Ecclesiasticis personis expleri. Si quis Psalmos
 decantaret, vel Breuiarium legeret ad alium finem,
 videlicet vt tempus in ea lectione consumeret, vel
 vt Psalmis studeret, vel vt curiositati seruiret, is
 vtique non diceretur orare, neque præcepto satis-
 faceret; quia licet verba illa sint directa ad Deum,
 tamen cum ad Deum non referantur à legente,
 non poterit magis dici, quòd Deum tunc allo-
 quatur, aut exoret, quàm Deum alloquatur, &
 exoret, quando alios libros de Deo tractantes le-
 git. De huiusmodi legente posset verè dici, quòd
 Hymnos recitet Deo labiis dolosis, seu lingua mè-
 daci: nam quod ore profert, cordis intentione
 non dirigit in Deum; quem existimabat grauem
 reatum sanctus Hymnographus, & abhorrebat,
 & detestabatur, idcirco nõ dubitauit dicere Deo,
 se numquã fuisse in eo vitio, quia studuerat sem-
 per rectæ intentioni præponendæ: *Auribus per-* Psal. 16

*Psallen-
 tium inten-
 tio qualis
 esse debeat.*

E e 4 cipe

cipe orationem meam, non in labijs dolosis. Necessaria est intentio exorandi aut laudandi Deum, sicuti intendit Ecclesia, quæ præceptum imposuit.

Verùm ne hinc pateat timidioribus aditus afflictionis circa hanc intentionem, aduertendum est, quòd sicut intentio hominis ad huiusmodi actiones duplex esse possit, explicita, aut implicita, ita alterutra istarum censetur sufficiens ad valorem & satisfactionem. Qui nouerunt ad quamlibet Hymnodiaë horam renouare actualem intentionem ad Deum exorandum, isti ab omni defectus periculo longissimè absunt, perfectius item ac utiliùs munus suum explent. Sed ad hanc intentionis altissimam perfectionem, quæ etiam uiris sanctis est aliquàdo difficilis, ob naturæ uitiata conditionem, non tenentur omnes. Satis censetur, si adsit virtualis intentio. Virtualis intentio dicitur illa, quæ ex uirtute prioris intentionis dependet; ut si quis summo manè statuisset ea die explere Officiũ diuinum, is, licet accederet ad singulas horas tempore suo recitandas absq; alia actuali intentione, uirtute illius primi actus dicitur habere virtuale intentionẽ. Actus enim hominis ab initio diei elicitus dicitur durare, tam ad meritum quàm ad demeritum, per totum diem, nisi actu contrario retractetur. Hæc intentio virtualis reducitur ad positum caput primæ intentionis, nempe ad explicitam, est enim explicita, sed virtualis.

*Intentio
virtualis
qua.*

*Intentio
implicita
qualis sit.*

Altera tandem datur intentio, quæ dicitur implicita, & hæc ex bona consuetudine ortum habet; ut quando quis solitus esset horas suas recitare ad Dei honorem, licet aliquando ad primam Officij diuini recitationem accederet absque præcedente explicita intentione, & audito signo conueniendi

ueniendi ad chorum, omissis omnibus occupa-
tionibus, pergeret ad Ecclesiam, vt cum aliis can-
raret, is diceretur habere implicitam intentionem
ad Deum, & ad suam obligationem: nam si in-
terrogaretur, cur ad hoc signum campanæ, cubi-
culo aut negotio relicto, Ecclesiam versus pro-
grediatur, vtique responderet, Vt meæ satisfac-
ciam obligationi. Idem asserendum videtur eue-
nire, quando quis Breuiarium in manibus su-
mens aperit, vt vel solus vel cum aliis recitet, hic
dicitur habere intentionem implicitam: si enim
interrogaretur de causa talis sumptionis, respon-
deret illicò, Vt suæ satisfaciatur obligationi. Hæc
implicita intentio iudicatur sufficiens, vt opus
culpa vacet, vt etiam meritum comparetur, &
etiam vt postulata in oratione obtineantur: nisi
hi effectus impetrationis & meriti impediuntur
ex superueniente alio defectu.

Nunc sermo est de sola intentione, quæ est ne-
cessarium fundamentum bonæ & rectæ Psalmo-
diæ, & omnis orationis tã simplicis quàm modu-
laræ. Hæc intentio est ille oculus humani cordis, *Intentio est*
de quo Dominus noster in Euangelio pronuntia- *oculus hu-*
uit, quod si fuerit simplex, totum etiam corpus *mani cor-*
reddit lucidum; si nequam fuerit, etiam corpus *dis.*
reddit tenebrosum. D. Bernardus de intentione *Lucæ II.*
agens, appellare eam non dubitat faciem animi *Est etiam*
humani; quia, ex qualitate intentionis, coram *facies a-*
Deo rectitudo operis, sicut ex facie pulchritudo *nimi.*
corporis ab homine æstimatur. Expendebat tunc *D. Bernar.*
sanctus Doctor illa Cantorum verba, *Serm. 40. in*
Cantica.
Pulchra Cantic. I.
sunt gena tue sicut turturis. Sicut in facie adsunt
duæ genæ, ita in intentione considerantur duæ
conditiones, res nimirum, & causa; id est, quid

E e s inten-

intendatur, & propter quid. Ex his duabus conditionibus, vniuscuiusque animæ vel decor, vel deformitas iudicatur. Quæ anima ambas has condiciones rectas possidet, hanc sibi meretur à Deo & ab Angelis laudem: *Pulchra sunt genitua.* Quæ anima caruerit altera harum conditionum, non pulchra, sed deformis censebitur; quæ neutram habebit, multò deformior reputabitur. Ita proloquitur diuus Bernardus, vt suos Religiosos doceret, quanta intentionis puritate deberent ad bona opera facienda se præparare, vt laudem à Deo consequi mererentur.

*Intentio
bona vitia-
tur ex ma-
lo sine su-
peruenien-
tia.*

Pergit docere ibi sanctus Bernardus, posse aliquando bonam intentionem reddi deformem ex aliquo malo fine, qui illi superueniat; sicuti in facie pulchra aliquando superuenit nauius aut macula ex accidente aliquo. Inter quas maculas suggerit illam quandoque familiarem etiam viris iustis, quando quis ad Deum intendens, non tamen propter solum Deum explet bona opera sua: *Intendere autem in Deum, sed non propter Deum, hypocrita planè anima est; cuius & si vna faciat decora videtur, quæ ad Deum qualicumque intentione respiciat, ipsa tamen simulatio omne decorum in ea exterminat.* Ex hac doctrina habemus, posse intentionem principalem boni operis deturpari ex aliis adiunctis finibus & intentionibus. Si quis ad rem nostram adiungeret intentioni orandi finem vtilitatis temporalis, is deprauaret bonitatem perfectam operis, eamque redderet vitiosam. Si Canonicus, vel alius de Clero, accederet ad chorum, præcipuè ob stipendium distributionum, quas consecutus est ex Officij recitatione, intentionem primariam deprauaret, redderet-

*Fines varij
vitiantes
intentionem.*

redderetque vitiosam, & culpæ non modicæ ream; quia licet verè oret, malè tamen orat ex mala circumstantia adiuncta. Si quispiam chorum adiret, vt Prælati sui effugiat reprehensionem, aut pœnas à Regula vel Superiore statutas, is vtique deprauaret bonam orandi intentionem, eamque redderet vitiosam; quia potiùs timore pœnæ & respectu humano mouetur, quàm amore Deum laudandi; qui timor dicitur seruilis & vitiosus. Si alius choro frequens adesset, vt bonus haberetur, is etiam deprauaret rectam intentionem, eamque redderet deformem ac vitiosam.

Si alius ad chorum accederet, vt aliorum gratiam sibi conciliaret, is etiam intentionis rectitudinem deprauaret, eamque redderet vitiosam. De his omnibus dici poterit, quod de oculo nequam, qui totum corpus reddit tenebrosum, asseruit Dominus. Nam hæ intentiones prauæ licet non auferant substantiam operis quoad præcepti obseruationem, totum tamen opus reddunt tenebrosum quoad meritum, & quoad alios fructus spirituales; imò & displiceret ipsi Deo propter peccatum ex malo fine adiuncto admistum. Omnia hominis opera cum

*Hominis
opera ex fi-
ne desumunt
conditio-
nem.*

ex fine desumant naturam & speciem, quamuis ex sui natura essent bona, bonitatem tamen amittunt, si adsit malus finis; hic enim suam illi operi communicat deformitatem. Magna porrò hominum quorundam stultitia, qui laborem subeunt non leuem sine vlllo fructu spirituali, contenti solo temporali lucro distributionum, vel boni nominis, vel inanis gloriolæ, vel humani fauoris. O nos miseròs, qui æterna amittimus pro tempo-

temporalibus, spiritualia pro materialibus, pretiosa pro vilibus!

Cordis intentio ex quibus dignosci queat indicis.

Non est difficile cuilibet cognoscere proprii cordis intentiones, si rectè discutere velit opera sua: non enim desunt indicia vehementia, et quibus licet animaduvertere proprios affectus. Qui ad chorum alacris procedit, quando nouit adesse Prælatum, vel alium qui eius nomine obferuat absentes, is indicia habet non obscura, quòd ad oculum seruit, non autem ex solo Dei amore & honore mouetur; si præsertim absque legitima causa se subtrahit à choro, quando nec Prælatus, nec alius ab eo substitutus, adest. Si alius promptus adesset, quando nouit se aliorum gratiam vel bonam opinionem consecuturum, alioquin excusationem conueniendi afferret, is indicium habet non obscurum, quòd ex vano fine mouetur. Si Canonicus libentiùs ad chorum accedit, quando nouit distributiones futuras pinguiore, quo tempore non accederet, si essent tenuiores, licet nullam tunc haberet iustam excusationis causam; vel si solitus sit non ingredi chorum nisi inchoata Hora; & vix adesse curet illi Psalmorum numero, iisque muneribus, quæ necessaria sunt vt possit lucrari distributiones; is indicium apertum habet, quòd potiùs lucri causa, quàm Dei amore aut honore conueniat. Maximum itaque studium adhibendum est circa hanc intentionem dirigendam in Deum, ne amittamus maiora & pretiosiora pro vilibus & ludicris bonis; imò ne, laborantes sine fructu & merito, magnam nobis ipsis comparemus pœnarum obligationem pro futura vita.

Non idcirco tamen Ecclesia priuatur fructu im-
petrationis,

petrationis, quem ipsa intendit decernens horum *Preces psal-*
 Officiorum vsum: nam eius intentio perfectissi- *lentium of-*
 ma est, & perfectissimè dirigitur in Deum, quam- *feruntur*
 uis ministri ipsius ad terram deflectant. Semper *nomine Ec-*
 namque ex parte Ecclesiæ Sponsæ, quæ has iussit *clesiæ.*
 preces, Deus se maximè glorificatum reputat:
 licet etiam euenit in eleëmofynis quæ mittuntur
 à domino recta intentione; non enim amittitur
 fructus, quamuis famulus eas deferens mouea-
 tur ab alio fine iniquo.

Quia autem asserimus, Ecclesiam non priua-
 ti suis fructibus spiritualibus ob vitiosam mini-
 stri particularis intentionem, operæ pretium erit
 hoc loco strictim declarare, quo modo Horæ
 Canonice dicantur esse Ecclesiæ, non autem re-
 citantium; meliùs enim cognoscetur dignitas hu-
 ius Officij diuini. Dicitur Officium diuinum ef-
 se Ecclesiæ, non autem recitantium; quia ordi-
 natum est à publica potestate, & ministri ab Ec-
 clesia deputati recitant non proprio, sed ipsius
 Ecclesiæ nomine. In his duabus conditionibus *Psallentes*
 sita est ratio publicæ & vniuersalis orationis, quæ *ex Officio*
 dicitur esse oratio Ecclesiæ, non autem ipsius re- *cur dicantur*
 citantis. Hinc est, quòd in hisce precibus re- *nomine*
 citantes, etiam si soli recitent, dicunt, *Oremus, orare.*
Benedicamus Domino; sibi etiam ipsis responden-
 tes, quòd responderetur, quando cum aliis ora-
 rent. Hinc fit, vt si laicus persoluat easdem pre-
 ces Canonicas etiam in Templo cum aliis Eccle-
 siasticis, ob deuotionem erga preces ab Ecclesia
 ordinatas, non tamen dici poterit nec minister
 Ecclesiæ, cum non sit ab ea deputatus; nec publi-
 cam persoluere orationem, quia non est de cor-
 pore ministrorum, sed dicetur priuatim orare.

Deinde

Deinde si laicus iste careat debita intentione ad Deum, nec sibi ipsi obtinebit quæ postulantur, nec aliis, quia orat in peccato: at orationes publicæ ministrorum Ecclesiasticorum semper possunt & impetrare, & satisfacere ad beneficium aliorum, quamuis improbi sint & indigni. satis est, quòd Ecclesia, cuius nomine offeruntur, sit Deo grata. Hinc ea præclara verba ad rem nostram opportuna, quæ habentur in quadam Collecta à Sacerdotibus ad sacrum Altare celebrantibus vsurpata, mirificè declarantia precum Ecclesiæ dignitatem & meritum apud Deum; quæ sine dubio gratiores censentur, quando à ministro etiam grato offeruntur. Verba Collectæ sunt ista:

In Missa
Feria 5.
Domin. 4.
Quadrag.

Purifica nos misericors Deus, ut Ecclesia tua preces, quæ tibi gratæ sunt, pia munera deferentes, fiant expiatis mentibus gratiores. En Ecclesiæ & ministrorum opera distincta in munere precum quæ in Sacrificio Altaris adhibentur, præter Sacrificium, quod semper est gratum ratione operis, ut dicitur, operati. In ista Collecta agitur de precibus, quas ante & post diuinissimam sacrificij oblationem adhibendas præscripsit Ecclesia ministris, ad maiorem tum ipsius Sacrificij reuerentiam, tum offerentium adstantium deuotionem & dispositionem. De istis itaque precibus duæ conditiones ad rem nostram opportuna ibi asseruntur. Vna est, quòd semper sint Deo gratæ, quia scilicet sunt preces Ecclesiæ, quæ semper est grata Sponso Deo. Altera est, quòd gratiores redduntur, quando minister, eas deferens & offerens, mente & corde existit purificatus. Studere debet psallens huic puritati intentionis, ut careat omni vitio; ne, ob defectus admissos, dum aliis proderit,

proderit, sibi ipsi noceat, quod esset magna dementia. Cauendi præterea etiam sunt attentionis defectus, quod declarabimus deinceps. Interim supponendum est, illud intercedere inter attentionem & intentionem discrimen; quod intentio pertinet ad voluntatem, & dicitur etiam propositum psallendi, seu precandi. *Intentionis & attentionis discrimen.* Intentio est actus intellectus, quæ propriè est aduertentia mentis sue ad verba, siue ad sensum verborum, siue ad Deum, de qua præcedenti actum est Libro, nunc autem de eiusdem defectibus est differendum.

CAPUT III.

Attentionis defectus quales.

TANTA est in attentione vis posita ad onus diuini Officij rectè explendum, vt si illa deficit voluntariè, corruat omnis labor assumptus à cantantibus & recitantibus Canonicas preces, vt fusè traditum est Libro præcedente, & magis ac magis hoc comprobabitur loco. *Davidis studium circa attentionem.* David huius attentionis acquisitioni maximè studebat, modò illam excitans in principio orationis, modò illam à Deo postulans, modò illam reuocans, si quando abiret. Quantum ad excitationem, noti sunt psallentibus varij affectus huius sancti Prophetæ ad animam propriam, eam interpellans, vt se ad rectè psallendum componeret ac excitaret. Huius generis insignior affectus videtur ille à diuo Gregorio Nysseno obseruatus ad ea verba, *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara.* *Psal. 56.* vbi David, sicuti agebat de suaui Hymnorum decantatione in Dei honorem & gratiarum actionem,

actionem, ob ingentia ab ipso Deo accepta beneficia, ita exclamabat: *Exurge psalterium & cithara.* Qui textus, si quantum ad litteram attenditur, inuitat per figuram prosopopœiam instrumenta ista inanimata ad psallendum apta: at à

*Attentio
vera exigit
oris & cor-
dis unio-
nem.*

diuo Gregorio ad sensum mysticum transfertur, & in iis duobus instrumentis considerat duplicem hominis portionem, internam nimirum & externam, quam Dauid excitare volebat ad harmoniam & concentum diuinarum laudum. Nam sicuti in manu Dauidis illa duo instrumenta conueniebant concorditer vnita ad laudandum Deum, ita nisi cor & os concorditer vniantur in Hymnodia, minimè ista poterit Deo esse grata, & placita; quemadmodum grauerit asseruit beatus

B. Laurent.
Iustin. in
Ligno vi-
tæ de Orat.
cap. 6.

Laurentius Iustinianus dum loqueretur de oratione, cuius verba subtexo ad maiorem fidem: *Ipsa est suauissima orationis harmonia, quando vox cognoscitur animo consonare: nam si hæc due res discrepabili sibi varietate dissentiant, nequaquam possunt gratam Deo orationis facere cantilnam.* Vt autem posset Dauid quam sibi proponebat attentionem Deo conseruare, quia nouerat omnem humanam diligentiam futuram inutillem, nisi Deus suam præstaret benignam misericordiæ gratiam, Deum humiliter exorabat, vt hanc sibi concederet gratiam orandi sine euagatione mentis, & dicebat: *Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Directam

*Attentio
animi à
Deo postu-
landa.*

postulabat in Deum suam orationem, non distractam, incensoque similem volebat; quia fumus illius aromati, nisi vi maiori impediatur, in sublime rectè tendit, nec deorsum flectitur. Si oratio externis deprauetur cogitationibus, ait san-

Psal. 140.

ctus

*Oratio at-
tenta simi-
lis incenso.*

ctus
tam
tur
tent
cti v
nem.
exor
quod
studi
fer,
scere
per a
re ter
rei fi
dam
xima
hic
expl
cong
tam.
nibu
oster
port
naru
ferre
esse
clam
scrui
conf
tion
diui
dant
hæc

D. Hilar. in
Psal. 140.

ctus
tam
tur
tent
cti v
nem.
exor
quod
studi
fer,
scere
per a
re ter
rei fi
dam
xima
hic
expl
cong
tam.
nibu
oster
port
naru
ferre
esse
clam
scrui
conf
tion
diui
dant
hæc

ctus Hilarius, non dirigitur ad Dei conspectum tamquam fumus incensi. Rectè autem exposcitur & expectatur à Deo hæc cordis perfecta attentio, quia solius est Dei donum. Hinc alij sancti viri, vt se ad attentam disponerent orationem, Dauidem imitari, hanc attentionem à Deo exorabant. De sancto Gregorio Magno refertur, quòd numquam se aut ad diuinarum Litterarum studium, aut ad orationem conferre solitus esset, nisi præmissa oratione ad Deum, vt compescere dignaretur vim & insidias diaboli, qui semper adest paratus orare cupientibus, vt eos puluere terrenarum cogitationum conspergat. In cuius rei figuram describitur in sacra Genesi quorundam populorum, qui dicebantur Allophyli, maxima in sanctum Isaac animi peruerfitas. Nam hic sanctus vir foderat sibi aquæ puteos ad sitim explendam, sed Allophyli eosdem puteos terræ congerie replebant, vt aquam impedirent inuentam. Hanc Allophyliorum improbitatem dæmonibus accommodat idem sanctus Gregorius, dum ostendit, quòd à malignis spiritibus soleret importunis cogitationibus affligi, quando ad diuinarum Scripturarum contemplationem se con-ferret. Imò tradit, eandem molestiam passum esse Dauidem in suis ad Deum precibus, vt exclamare cogeretur: *Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.* Quam orationem consulerem his, qui aduertunt in se ipsis cogitationum externarum importunam vim tempore diuini Officij. Sicut enim Dauid illa oratione dæmones fugabat, ita eosdem fugabit à nobis hæc oratio, si rectè vsurpetur.

Qui propriæ obligationis obliti ex proposito

Ff

eua-

Genes. 26.

Diabolus

attentio-

nem cordis

exturbat.

D. Gregor.

lib. 7. Mo-

ral. cap. 8.

Psal. 118.

Euagantes voluntariè non satisfaciunt recitationis obligationi. euagantur, vel euagationes voluntariè tolerant, cuiusmodi sunt multi, qui ita ad alia distrahuntur suis cogitationibus, vt neque memores sint, an recitauerint, & an fuerint cum aliis in choro

D. Thom.
2.2. q. 83.
art. 13.

(nam mente euoluunt tempore diuini Officij negotia, lites, pecunias, ac si essent in foro & in nundinis) hi omnem fructum impediunt, nec satis præcepto faciunt, imò & peccatum committunt, iuxta doctrinam sancti Thomæ. De quibus poterit dici cum sancto Cypriano: *Quomodo te audiri postulas, cum tu ipse non audias? vis esse Deum memorem tui cum rogas, quando tu ipse memor tui non sis?* Numquam dici poterunt orare Deum, qui mente à Deo aliena psallunt. Hinc

1. Reg. 1.
D. Chryf.
Hom. 1. de
Anna.

D. Chrysostramus, expendens quod dicitur de Anna matre Samuelis, quod scilicet orasset in conspectu Domini, ait, quod non sit dicendus orare in conspectu Domini, qui cogitationibus inutilibus vagatur per domum & per forum. Tandem concludit: *In conspectu Domini orat, qui orat vniuersam colligens mentem suam, nihil habens cum terra commercij, sed ad ipsum Deum totus commigrans, omni cogitatione humana ab animo depulsa.* Quam doctrinam repetit sanctus Doctor ad ea verba

Ephes. 5.

Apostoli Pauli, *Implemini Spiritu sancto, psallentes in cordibus*, expendens vltimum verbum *in cordibus*, quod explicat idem esse ac, *cum intelligentia, vt non os quidem verbum loquatur, mens autem extra versetur, sed vt lingua ab anima audiatur.* innuere volens, quod aliqui ita cantant, vt non audiantur ab anima ipsorum psallentium,

D. Bernar.
Serm. 47.
in Cantic.

quia non attendunt nec ad sensum, nec ad verba. Diuus Bernardus de istis agens euagationibus assererat, non solum esse vitandas vanas ociosas

que cogitationes ; sed insuper docebat , conan-
 dum esse contra eas , quæ psallentibus alicui Of-
 ficio Monasterij addictis quasi ex necessitate so-
 lent circa idem Officium mox arripiendum , siue
 absoluendum occurrere ; sed etiam contra eas ,
 quamvis ex genere suo bonas & sanctas , ortas ab
 his rebus , quas , paulò ante chori ingressum , le-
 gentes sacros libros , aut sacram audientes con-
 cionem hauserant Religiosi , vti Libro superiore Libro II.
 monuimus , concludens non minùs piè quàm cap. III.
 verè hanc auream sententiam iteratione dignam :
Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit ,
quidquid aliud quàm debes , neglecto eo quod debes ,
obtuleris . Quæ conclusio si rectè expendatur , cla-
 rè ostendit , preces ac laudes , Deo sine mentis at-
 tentione oblatas , æquè haberi apud Deum , ac si
 essent minimè oblatæ , & ab Angelis sanctis Dei
 ministris , vti eodem Libro item aduertimus , ex- Libro IX.
 perientia irrefragabili duce , omnino reprobari . cap. IV.

Dum his doctrinis sanctorum Patrum atten-
 do , satis mirari non possum sensum eorum qui
 concedunt , posse nos obligationi recitationis sa-
 tisfacere sola integra verborum prolatione , li-
 cet mens voluntariè euagetur . Nondum assequi
 potui , quomodo istorum sensus cohæreat doctri-
 næ sanctorum Patrum Ecclesiæ . Magis consona Cassianus
 sacris Scripturis tradebat documenta sanctus Ab- Coll. I 0.
 bas Isaac , qui , differens de mentis euagationibus cap. 13.
 dum Psalmi decantantur , conclusit : *Numquam*
orat , quisquis etiam flexis genibus euagatione cor-
dis qualicumque distrahitur .

Ridentur à dæmonibus huiusmodi preces vo- à diabolo
 luntariis euagationibus expletæ , quia noue- Psalmidia
 runt non esse eas veras preces . Vlrupare ad euagatio-
 hanc nibus ex-
 plera.

Thren. i.
D Bernar.
de Interio-
ri domo
cap. 70.

hanc rem solitus erat diuus Bernardus illa verba
Ieremiæ, *Viderunt eam hostes, & deriserunt sab-
bata eius*, pro sabbato intelligens quietem psal-
lentium & orantium; nam isti corpore quiescunt,
sed corde animoque vagantur: & censentur co-
ram Deo tamquam absentes etiam corpore, iux-
ta illud celebre Iuristarum proloquium: *Absentis
dicitur, qui licet corporaliter presens sit, absentis
tamen animo & intellectu*. Risus itaque demonum
hostium prouocatur.

*Voluntaria
euagationes
Deo iniuriosæ
sunt.*

Deo item non modica irrogatur iniuria huius-
modi voluntariis euagationibus. Quemadmo-
dum si quis causam aliquam acturus cum Prin-
cipe viro, statim vel in ipso ingressu, vel in pro-
gressu sermonis auerteret faciem & discursum,
oculos etiam huc illucque diuertens, is profecto
iniuriam censeretur irrogare Principi cui adit,
& sibi thesaurizaret eius iracundiam: ita qui
acturus cum Deo de rebus altis, de peccatorum
remissione, de gratia obtinenda, diuertit cor &
cogitationes ab ipso Deo, iniuriam censebitur
grauem Deo irrogare, eiusque sibi thesaurizare
iustissimam iram. Videtur homuncio vel irride-
re Deum, sicuti irridebant Iudæi Christum Do-
minum, dum, genua flectentes, *Aue* dicebant
non honoris, sed ludi gratia; vel saltem, vt mi-
tius loquar, videtur velle cum Deo, cordium
scrutatore, agere eodem modo, quo cum altis
hominibus suæ conditionis agere soliti sunt ho-
mines versuti & impij, præsertim politici, in au-
lis Principum versantes: qui licet oderint ali-
quem, exteriùs tamen se ostendunt amicos, signa
exhibentes amoris & honoris, aperiendo caput,
manum quoque ad os deductam osculando, ver-
ba

*Politici si-
mulant a-
micitiam
quam non
habent.*

ba humilia proferendo, intus tamen odio ardent, nullo saltem veri amoris sensu afficiuntur, quemadmodum illis signis ostendere conantur. Hoc nefas censer sibi Deus, quia quasi homo corda non videns, nec scrutans renes tunc declaratur. De quo delicto conquestus est aliquando Deus per Hymnographum: *Dilexerunt eum in ore suo* (vel, Psal. 77. ut legitur in Psalterio Illyrico, *Osculati sunt eum labiis suis*) *cor autem eorum non erat rectum cum*

eo. Hæc querela non dirigitur tantummodò ad eos qui cogitationes omnino terrenas admittunt, dum preces persoluunt, sed etiam ad eos, qui cogitationes admittunt bonas quidem ex obiecto, quia sunt de Deo & de rebus diuinis, quales essent illæ, quæ ad materiam concionis vel ad Theologiæ studium possent spectare, ut paulò antè dicebamus cum diuo Bernardo. Si cui inter psalendum occurreret aliqua cogitatio opportuna concioni quam præparat, vel lectioni Scholasticæ Theologiæ quam exercet, & libens ac volens in ea moraretur, quamuis bona sit huiusmodi cogitatio, quia tamen speculatiua est, ad diuini officij rem non pertinens (nec enim ad Deum orandum & alloquendum inseruit, sed potiùs ad sciendum, & ad studendum) ideò non satisfacit muneri, sed peccati efficitur reus huiusmodi cogitationes admittens; aliquando à Deo puniendus graui pœna, nisi emendetur. Valdè irasci solet Deus euagantibus, & in eos seuerè animaduertit, quando emendationi non student.

Nota omnibus esse deberet vindicta, quam Deus de quodam Virginum Collegio sumpsit, quia attentè non recitabant diuinas preces. Euentum hoc loco describam ad nostram eruditionem.

Ff 3

nem.

Cogitationes studiorum tempore Psalmodiæ arcedenda.

Voluntariè euagantes à Deo puniuntur.

nem. In Collegio Virginum, quæ sub regimine & custodia sanctæ Lutgardis viuebant, diuine preces persoluebantur culpabili mentis euagatione. Quod intelligens Lutgardis, quæ infirma decumbebat, graui admonitione non cessabat reprehendere, vt emendationem suaderet. Verùm nihil obtinuit sancta Virgo; quare sex ante obitum suum mensibus, vocatis Sororibus, prædixit illis, quia nullam viderat emendationem, mox futuram aliquam diuinæ iræ grauem ultionem, his verbis: *Scio equidem, quod post decessum meum culpam hanc manus Domini in Sororibus vindicabit, & tunc memores verborum meorum, castigata cum multa humilitate se corrigent, & Dominus mox retrahet manum suam, quam iam extenderat ad ultionem.* Exitus prædictionem comprobauit: nam vbi illa excessit è vita, illicò dira pestis inuasit in illud Monasterium, & breuissimo temporis interuallo quatuordecim probatissimæ Sorores extinctæ sunt. Quia autem ceteræ Sorores infirmæ emendationem promiserunt, & opere expleuerunt, recitantes in posterum diuinum Officium qua par est attentione, Dominus manum suam retraxit, & pestis illicò euauit. Quod Deus in illis Virginibus indeo-tis exequi statuit, credendum est sæpius quoque euenire tum Capitulis, Collegiis, Conuentibus, seu Monasteriis, tum etiam singulis personis sine debita attentione psallentibus; cum videamus plurimas mortes immaturas aliquando accidere, etiam personis magnæ conditionis, non sine iactura tum publicæ tum priuatæ rei, licet tunc ignoremus causam huiusmodi euentuum. Vt- nam causa non sit hæc euagatio culpabilis in diu-

*Moniales
voluntariè
euagantes
in diuini
Officij reci-
tatione se-
uerè à Deo
puniuntur.*

Surius Iu-
nij 16.

*Multi Ec-
clesiastici
morte pu-
niuntur ob
volunta-
rias euaga-
tiones.*

ni Officij recitatione, quæ Dei iram concitans, ob
 grauem quæ ei irrogatur iniuriam à vili creatura,
 extorquet ab ipso vindictam. Multi pfallentium
 credunt se diuino Officio fecisse satis, quia cho-
 ro vnà cum aliis aut Canonicis, aut beneficiariis,
 aut Religiosis interfuerunt, & cantum vnà cum
 reliquis expleuerunt; qui tamen à Deo, cordium
 scrutatore acerrimoque iudice, grauissimæ cul-
 pæ declarabuntur rei, quia voluntariis se euaga-
 tionibus à rebus cantatis abduci sunt passi, alij
 cogitantes vana & indigna; alij librum Breuiarij
 magna leuitate euoluentes; alij vel Rubricas, vel
 Martyrologium, vel aliam Scripturam à re can-
 tata alienam percurrentes.

Quæ hucusque dicta sunt, intelliguntur de
 euagationibus, quæ culpa nostra aut admittun-
 tur aut tolerantur cum aduertentia. Quæ euaga-
 tiones accidunt nobis præter mentem, & præter
 consilium, imò contra voluntatem, etiam si per
 totum Officium durarent, non imputantur ad
 culpam, nec fructum impediunt orationis, vti
 rectè docebat sanctus Basilus; quia ex naturæ
 infirmitate à peccato debilitatæ oriuntur, nec vo-
 luntas illis assentitur, sed repugnat. Verba diui
 Basilij sunt ista: *Si debilitatus à peccato fixè nequis
 orare, quantumcumque potes te ipsum cohibeas, &
 Deus ignoscet, eò quòd non ex negligentia, sed
 ex fragilitate non potes vt oportet assistere coram eo.*
 In hoc collocandum est studium, vt resistamus
 quando aduertimus euagationes: si enim permit-
 tantur, tunc aliud ore, corde aliud profertur; &
 dum lingua exoraret Dominum, animus peccato
 inficeretur, quod Deus auertat ab omnibus.

*Euagatio-
 nes mentis
 inuolunta-
 ria non au-
 ferunt me-
 ritum.*

CAPVT IV.

*De alijs euagationum defectibus,
& remedijs.*

*Sollicitudo
anxia ad
res & stu-
dia fouet
mentis eua-
gationes.*

FREQVENS euagationum origo, ni fallor, di-
cenda est nimia sollicitudo & anxietas ad res,
studia, occupationesque externas quas vnusquis-
que habet familiares. Hæc, quando quis ad ora-
tionem se confert, illicò offert negotia expedienda,
modum suggerit consequendi finem intantum,
conditiones aperit oportunas rei, cor denique phantasmatis replet, suaui quadam arte mentem à Deo diuertens. Eheu nos miseris quot negotia, tam publica quàm priuata, eo tempore cordi occurrunt, quæ nos perturbant sine fructu, imò cum iactura animæ nostræ? Nisi studeat vnusquisque occurrere huic anxietati ac sollicitudini, omnem suam in Deum reiciens cogitationem, siue ad corpus, siue ad domum, siue ad res, siue ad negotia, siue ad studia spectantem, antequam ad diuinum se conferat Officium, ne vnum quidem versiculum poterit recitare absque euagatione. Statuant omnes psallentes apud se hanc certissimam veritatem, quòd si Deo confisi, omnem in ipso sollicitudinem tum nostram rerum nostrarum deposuerimus, nil aliud mentis oculis proponere omnino volentes, nisi ipsum Deum, cui intendimus vacare; ipse Deus feliciorum optatiorumque concedet & nobis, & nostris & publicis rebus euentum.

*D. August.
q. 161. in
Exod.*

Expendebat ad hanc rem diuus Augustinus illam promissionem suauitatis amorisque plenam, quam

quam Deus dilecto populo suo fecerat, ut eum animaret ad exeundum ter in anno domibus, & eundem ad Tabernaculum orationis gratia. Promisit ei Deus omnimodam securitatem ab omni periculo rei familiaris & publicæ tempore absentia, dicens: *Nullus insidiabitur terra tua, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Magna certè promissio. Exod. 34.

Sed, quæso, ad quid talis promissio securitatis? Respondet diuus Augustinus, eam factam esse à Deo, ne domorum & rei familiaris, imò & publici boni sollicitudo eos à diduino cultu & ab oratione diuerteret, aut exturbaret: nam anxietas propriarum substantiarum, ne aliquod paterentur damnum, & sollicitudo Reipublicæ, ne ab hostibus vicinis inuaderetur, illos à Deo diuertisset. *Hoc vult Deus intelligi* (ait Augustinus) *ut securus quisque ascenderet, nec de terra sua sollicitus esset, Deo promittente custodiam.* Declarare voluit Deus, quam obtineat vim in nostris cordibus sollicitudo & anxietas rerum, & simul ostendere quanta ipse cura custodiat res nostras, si nos de ipso solliciti simus, omnem nostram sollicitudinem ob eius cultum deponentes. En mira Dei prouidentia & cura erga eos, qui corde attento animoque deuoto ad chorum accedunt. Securi sunt ab omnibus insidiis, ab omni violentia, ab omni incurfione, ab omni denique molestia. *Mira Dei prouidentia erga deuotos psallentes.*

Hæc sollicitudo, nisi hoc remedio curetur, nulli parcit, neque Religiosoribus personis. Aggreditur cor psallentium, & à Deo illud diuertens, pertrahit ad res etiam religioso corde indignas. Huius miseræ euentum insignem refe-

Ferd. Cast. runt Historiæ sacri Ordinis Prædicatorum in vi-
p. 1. lib. 3. ra Angelici Thomæ Aquinatis, qui sicut nouerat
cap. 27. coniungere literarum occupationes, & diuino-
rum Officiorum assiduum studium, ita aliquan-

*Cogitatio
de cibo su-
mendo cor-
da Religio-
sa aliquan-
do extur-
bat.*

do in choro existens Neapoli, diuino lumine col-
lustratus penetravit cor alterius Religiosi psallentis,
qui dæmonis astu sollicitus de cibo mox sumendo,
mentem ad illum conuerterat, varias super eo cogitationes
trahens. Accessit ad huius aures beatus Thomas secretò
illi dicens, Ne turberis sollicitudine illius cibi, quia
solus eum comedere non debes; ego, expleto Officio
diuino, me offero sodalem. Rubore suffusus ille Religiosus,
errorem euagationis cognouit, ac reuoluit ab illo.

*Deponenda
omnis ex-
terna cogi-
tatio ante
chori in-
gressum.*

Cauendum itaque est ab omni sollicitudine extranea:
& si fieri posset, debet homo, quando ad chorum
accedere parat, priùs deponere non solùm omnes
occupationes, sed etiam cogitationes ceterarum rerum,
ut faciliùs queat in Deum assurgere, illique soli
vacare. Quæ cogitationum depositio figurata fuit
in ritu, quem obseruabat Aaron accessurus ad Deum
exorandum; hic enim ante ingressum, laneis
depositis, induebatur lineis. Quem ritum expendens
sanctus Isidorus Pelusiota, credit, uoluisse nobis
significare, deponendos esse à nobis de memoria
tumultus externos, quando ad orandum accedimus.
Huius rei nobis insigne præbuit exemplum Monachus
ille uerus Hymnodia studiosus apud Climachum, qui à
sancto Abbate sæpiùs oblectatus ceteris Religiosis
attentior diuino Officio, & præsertim initio
Officij videbatur gestum & uultum componere,
quasi alium alloquens. Interrogatus à Præ-
lato, quid significarent illi gestus,

Exod. 28.

S. Isid. 1. r.
Epist. 45.

Io. Clim.
in Stat. spi-
rit. grad. 4.
& 8.

obseruabat Aaron accessurus ad Deum exorandum; hic enim ante ingressum, laneis depositis, induebatur lineis. Quem ritum expendens sanctus Isidorus Pelusiota, credit, uoluisse nobis significare, deponendos esse à nobis de memoria tumultus externos, quando ad orandum accedimus. Huius rei nobis insigne præbuit exemplum Monachus ille uerus Hymnodia studiosus apud Climachum, qui à sancto Abbate sæpiùs oblectatus ceteris Religiosis attentior diuino Officio, & præsertim initio Officij videbatur gestum & uultum componere, quasi alium alloquens. Interrogatus à Prælato, quid significarent illi gestus,

stus, respondit: Ego semper initio diuini Officij colligere studeo omnes cordis cogitationes, & *Cogitationes mentis quomodo colligenda in Deum.* coram me positus, sic alloquor meas cogitationes & affectus: *Venite adoremus, & procidamus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster, & nos populus pascua eius, & oves manus eius.* Inde hauriebat hic Religiosus singulare auxilium ad prosequendum opus ea attentione, quæ homini mortali conuenire potest. Ad nos pertinet operam nauare, vt sensus omnes colligamus in Deum, ne anxietas nos perturbet, inuitantes, ad imitationem huius Monachi, potentias tam internas quàm externas, rationem, memoriam, oculos, aures, mentem, totam denique substantiam nostram, vt in Deum vniantur ac intendant: tunc misericors Deus sua gratia dignabitur concedere, quod nobis magis expedire iudicabit. Si nihilominus vrgebunt importunæ cogitationes, non idcirco fructus amittetur, vt paulatim dicemus.

Aliud remedium maximè opportunum ad *Mentis con-* continendas, quantum humanæ licet infirmitas *ad ea qua* *Psalmis re-* *citantur* *attentionem adiu-* *uat.* tati, vagas cordis cogitationes, quæ rectè dicuntur queunt omni volucre velociore, visum est illud, conformandi animum ad ea quæ cantantur & recitantur vel in Psalmo, vel in Lectione, vel in Oratione. Quando diuinum aliquod attributum Hymnus celebrat, tunc illam perfectionem ita animus concipiat, vt approbet tamquam Deo valdè opportunam, eamque cupiat ab omnibus cognosci & celebrari. Si supplicia concinat illata impiis, debet animus timorem concipere atque tremorem. Si humilitatis, caritatis, patientiæ fideique laudes celebret, tunc animus earum virtutum

D. August.
Conc. 3. in
Psal. 30.

dixit D. Augustinus : *Si orat Psalmus, orate; & si gemit, gemite; & si gratulatur, gaudete; & si sperat, sperate; & si timet, timete: omnia enim, quæ hîc conscripta sunt, speculum nostrum sunt. Speculum dixit sanctus Augustinus; quia sicut à speculo omnes obiecti tum figuræ tum motus redduntur, ita animus noster debet omnes affectus, quos legit & canit in diuino Officio, reddere.*

Mentis euagationibus generosè resistendum.

Cantic. 3.

fortes ad lecti Salomonis custodiam : *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios, & ad bella detestissimi.* Lectulus Salomonis, in quo anima quiescit, est locus orationis; quia oratio est quædam animi dormitio, quæ, aiebat diuus Bernardus, sensus sopit, non abducit. Nisi adsit fortitudo animi ad repellendas euagationes, facilè excurritur somnus; sicuti nisi adfuissent illi fortes ad lectulum Salomonis, neque somnus extitisset quietus ac placidus. Adsit fortitudo, & omnia in pace peragentur: quia licet euagationes non cessarent, dum tamen non admittuntur, sed viriliter repelluntur, æquè placitæ erunt orationes istæ cum pugna, quàm aliæ factæ in pace. Nec

Oratio est quædam animi dormitio.

Genes. 15.

minùs fuit gratum Deo Sacrificium ab Abrahamo oblatum, quando aues importunas abigebat, à quibus molestiam patiebatur, quàm fuerint alia Sacrificia ab eodem oblata absque vlla molestia,

stia, imò de illo singularem contexuit memoriam
sacra Historia.

Affliguntur quidam, imò anxie torquentur ob
huiusmodi mentis euagationes, quasi id signum
existat animi à Deo reprobati, quod tamen fal-
sissimum esse, liquet tum ratione, quia non eua-
gatio, sed consensus est culpæ reus; tum exem-
plo euagationum, quas nouimus passos esse præ-
destinatos etiam insignes, qui cogebantur desle-
re miseriam, cui ex naturæ, peccato vitiatæ, ne-
cessitate subiiciebantur. Ipse Hymnorum Auctor
coactus est aliquando dicere: *Et cor meum dereli-*
quit me. Tanta est cogitationum nostrarum ve-
locitas & agilitas, vt nobis etiam nolentibus ad-
ueniant: nec inueniri possunt aut cancelli, qui-
bus illæ includantur, ne exeant; aut obices, qui-
bus impediuntur, ne aggrediantur. In his euen-
tibus potius patimur quàm agimus; & licet in
nobis fiant, quia tamen contra voluntatem acci-
dunt, fieri dicuntur sine nobis, nimirum absque
nostro consensu, qui solus est causa, vt aliqua di-
cantur fieri ab homine vt homo est. Hoc in se
ipso deslebat Vas electionis Paulus, dicens multa
in se reperisse, quæ tamen à se non essent facta:
Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod
nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud fa-
cio, iam non ego operor illud. De hisce actibus lo-
quentes Theologi nonnulli, dicunt eos esse actus
hominis, quia in homine fiunt; sed non esse actus
humanos, quia carent illo consensu, qui hominis
est proprius actus.

Hanc eandem miseriam deslebat D. Bernar-
dus, qui videbatur ex speciali gratia obtinuisse à
Deo donum illi soli vacandi absque vlla mentis
euagatione,

*Mentis
euagatio-
nes passi
sunt sancti
viri.*

Psal. 39.

*Cordis co-
gitationum
velocitas.*

*Quæ in no-
bis fiunt
contra vo-
luntatem,
fieri dicun-
tur sine
nobis.*

Rom. 7.

*Gofrid. in
Vita cap. 1.*

euagatione, ita vt integrum diem iter fecerit secus lacum Laufanensem, nec tamen, ob mentis cum Deo vnionem, aduerterit aquas vicinas. Cum enim vespere focij colloquerentur de lacu, interrogauit eos vbi ille esset lacus. Iste nihilominus

D. Bernar.
de Inter.
domo c. 8.

ait: *Loquitur mihi Deus in Psalmo, & ego illi; nec tamen cum Psalmm dico, attendo cuius Psalmus sit. Deum precor, vt meam orationem exaudiat, quam ego qui fundo non audio. Deprecor illum, vt mihi intendat, ego verò nec mihi, nec illi intendo; sed, quod deterius est, immunda & inutilia in corde versando, foetorem horribilem eius aspectibus ingero.* Eamdem deplorans describit miseriam diuus

D. Hieron.
Dial. Ad-
uers. Lu-
cifer.

Hieronymus dicens: *Creberrimè in oratione mea aut per porticus deambulo, aut de fœnore computo, aut, abductus turpi cogitatione, etiam qua dicta erubescenda sunt gero.* Eamdem mentis suæ euagationem describebat deuotus Monachus Aegyptius in Scythica Eremo degens, dum à venerando Abbate Isaac humiliter exposceret opportunum remedium, dicens: *Cùm orat (mens scilicet) Psalmm, aliquam recolit lectionem; cùm decantat, aliud quid meditatatur quàm textus ipsius continet Psalms; cùm lectionem recitat, faciendū*

Cassianus
Coll. 10.
cap. 12.

aliquid voluit, factūve reminiscitur. Profectò isti viri sancti patiebantur has cordis euagationes & phantasmatum pugnas contra voluntatis consensum, nec liberum erat ab istis cauere. Nos igitur, qui sumus vilissimæ creaturæ à sanctitate maximè distantes, putabimus immunitatem hanc obtinere ab huiusmodi miseria? Potest Deus, si velit, concedere hoc donum, quod pluribus aliquando concessit, & his nouissimis diebus concessit animæ felici beati Ludouici Gonzagæ,

Sancti viri
describunt
mentis eu-
agationem.

Virgil. Ce-
par. in Vita.

Virgil. Ce-
par. in Vita.

Virgil. Ce-
par. in Vita.

zagæ, qui nullas vnquam passus est in oratione euagationes. quod certè fuit priuilegium singulare & rarum. Humiliemus animas nostras in conspectu Dei; & quando vigeant importunæ cogitationes, dicamus cum Rege sancto: *Domine Isaia 38. vim patior, responde pro me.* Si humiliter patiemur hanc pugnam, numquam cõsentientes, magnum meritorum nobis comparabimus cumulum.

Opportunè tradunt rei spiritualis Patres, quòd *Cogitationum importunitas quomodo vincenda.* in quibuslibet molestiæ importunæ euentibus, siue cogitationes sint odiosæ, contra proximi caritatem; siue turpes, contra animi puritatem & honestatem; siue, quod peius esset, & quandoque euenire solet opera diaboli, impiæ & blasphemæ, contra Dei honorem, Fidem, Religionem & Sanctos, nullus debeat omittere aut cantum, aut attentionem eorum quæ concinit vel recitat, vt ad earum cogitationum expugnationem se transferat; sed meliùs esse nihili facere illa phantasmata, quasi essent tot catellorum latratus, qui viam pertranscuntes aggredi solent. Sicuti nemo iter faciens catellis huiusmodi latrantibus vel animum vel operam applicat, vt eos silere cogat, sed iter prosequitur suum; ita debet animus Religiosus se ipsum componere, dum sacræ vacat Hymnodia, oculos nimirum & faciem conuertens ad ea quæ concinit, nihil omnino aduertens ad ea quæ suggerit aut naturæ affectio, aut diabolus, qui id conatur, vt animus, perturbatus hac molestia & conflictu, omittat sanctam vtilemque occupationem. Si hostis malignus viderit suas artes & conatus à nobis despicere, quia non desistimus ab opere incepto, victus discedet, & deinceps huiusmodi animos generosos,

rosos, à quibus nil potuit obtinere, vel numquam, vel admodum rarò aggredi audebit iisdem tentationibus. Si importunus hostis nihilo feciùs à suggestionibus desistet, animo tamen non cadat deuotus animus, sed opus prosequens patienter sustineat pugnam, inde vberiores meritum fructus reportaturus.

CAPVT V.

Oculorum curiositas arcenda à choro.

*Oculorum
aspectus
euagationes
fouet.*

NOVERUNT omnes Hymnodia professores, quanta oriuntur damna ex oculorum & aspectus licentia, quæ sola, nisi reprimatur, sufficit ad cordis euagationem fouendam, ob multitudinem & varietatem obiectorum quæ offeruntur obtutui. Inter omnes humanos sensus, validior, ad animum spoliandum omni pio affectu, semper ab omnibus habitus & cognitus fuit oculus, qui, teste Ieremia Propheta, deprædatur animam etiam Sanctorum. *Oculus meus deprædatus est animam meam.* Quò fertur oculi obtutus, ferri quoque, imò rapi, animi intentionem, attentionem affectumque, experientia ostendit. Magna vis oculorum ad diuertendum animum, & ferendum extra seipsum, & auertendum à Deo. Hinc diuus Hieronymus in citatum locum Ieremiæ ait: *Interiorem fructum per exteriorem visum perdidit* (vel Propheta, vel populus nomine Prophetae significatus) *per oculum corporis pertulit prædam cordis.* deinde hortatur ad custodiam oculorum, vt mens interior conseruetur ab euagationibus: *Quantalibet grauitate mens*

Thren. 3.

vigeat
perfr
quasi
quaq
ctus
hanc
posse
Auer
inuo
clar
ciens
clina
homo
Deus
vacat
terren
sunt
quæ
mater
suis
ditur
deser
secta
plex
sensi
nem

vigeat,

vigeat, carnales tamen sensus pueriliter exteriorius
perstrepunt; & nisi interioris grauitatis pondere &
quasi inuenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa
quaque & leuia mentem eneruam trahunt. San-
ctus Dauid, dum Hymnos suos diceret Deo,
hanc etiam à Domino exposcebat gratiam, vt
posset oculos cohibere ab omni exteriori obiecto:

Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. Deum
inuocabat custodem suorum oculorum, vt de-
clararet, quòd vix homo sit huic muneri suffi-
ciens. Tanta est naturæ vitiatæ curiositas & in-
clinatio ad circumspiciendum, vt nequeat quasi
homo ex se oculorum impetum continere, nisi
Deus speciali concurrat auxilio. Nec mysterio
vacat illa dictio *vanitatem*. Non dixit obiecta
terrena, sed vanitatem, quia obiecta visus apta
sunt implere animum vanitatibus & leuitatibus,
quæ eum lædunt. Pio huic studio Dauidis sancta
mater Ecclesia seipsam conformans, quotidie in
suis Hymnodijs, quas in ipso diei ingressu aggre-
ditur dum oritur Sol, cuius lux est apta oculorū
deseruire curiositati & procliuitati, illustrans ob-
iecta à nocturnis tenebris antea contexta, sup-
plex Deum exorat, vt sibi dignetur adesse, ne à
sensibus, ab oculis præsertim propriis, offensio-
nem damnumque hauriat, cantans:

Psal. 118.
Oculorum
obiecta ani-
mum im-
plent vani-
tatibus.

Hym. ad
Primam.

*Iam lucis orto sidere
Deum precemur supplices,
Vt in diurnis actibus
Nos seruet à nocentibus.
Linguam refrenans temperet,
Ne litis horror insonet:
Visum fouendo contegat,
Ne vanitates hauriat.*

Gg

Oculi

Oculi ab
Auctore
natura da-
ti ad scien-
tiarum ac-
quisitionem.

Laërt. in
Vita.
Cicero de
Finib. &
Tuscul. 5.

Nemo est
dominus
suorum
membro-
rum.
Mortifica-
tionis stu-
dium ocu-
lorum fre-
num.

Iob 31.

Oculi corporis traditi sunt ab Auctore natura, vt mens faciliùs & citiùs iuuaretur ad scientiarum acquisitionem, si opportunè adhibeantur, vbi & quando est necesse illos adhibere. Si liberti dimittantur absque recti iudicij regimine, tunc non profunt, sed obsunt menti. Sunt quædam humanæ occupationes etiam ad animum spectantes internum, quæ ab oculorum visione damnium vel saltem impedimentum hauriunt, sicuti oculorum collectio eas mirificè iuuat ac promouet. Omnis contemplatio, siue sit de rebus naturalibus siue de supernaturalibus, meliùs iuuatur oculorum collectione quàm visione. Hinc studiosiores loca quærunt obscuriora & remotiora, ne diuertantur. Democritus, magni nominis Philosophus, vt certius subtiliusque secreta perquiret naturæ, & quàm minimùm animus a cogitationibus abduceretur, sibi ipsi oculos arte quadam sine dolore reddidit cæcos. Cognouerat hic vir cõtemplationi damna ab oculis facta, sed ignorauit, vel potiùs noluit aduertere modum oculorum cohibendi absque cæcitatibus violento ac culpabili remedio. Nullus licitè potest, absque maiori aliqua necessitate, priuare seipsum membrum à Deo obtentis in sui formatione. Potest quilibet homo rationis imperio & studio mortificationis vsum oculorum ad libitum cohibere, quâdo scilicet cognoscit, sibi melius futurum, si non videat, quàm si videat.

De sancto Iob notum est, quòd, vt se ostenderet dominum suorum sensuum, oculorum præsertim, sicuti nouerat ex quo obiecto magis posset offendi, ita sibi met præcepto cauit, ne vñquam in illud oculi obtutus figerent: *Pepigi fœdus cum oculis*

oculis meis, ut ne cogitarem de virgine. Vbi attendenda est connexio cogitationis cum oculorum *Cogitatio-
visione: oculi enim intuitum sequitur statim co-
nes sequun-
gatio cordis, nec ista potest ab illa separari. Fa-
tur oculi
aspectum.*
ciliusq; est homini cohibere usum oculi, ne aspi-
ciat, quàm prohibere cogitationem cordis circa
obiectum ab oculo visum. D. Hieronymus con-
siderans hanc Iobi determinationem pronuntia-
uit: *Vt munda mens in cogitatione seruetur, depri-
mendis sunt oculi quasi quidam raptores ad culpam.*
Habemus iudicium & rationem, quæ possunt
oculis imponere frenum, eosque dirigere, quan-
do videre & quando non videre expedit.

Sicut omni contemplationi prodest oculorum *Contem-
collectio, ita maximè prodest rerum diuinarum
platiui
meditationi. Vnde illustriores contemplatiui
oculorum
maximo studio & cura vigilant circa oculorum
custodia
curiositatem arcendam, præsertim tempore di-
student.*
uinarum precum, ne mens, quæ tota in Deum
debet esse intenta, ab obiectis diuertatur ad inu-
tiles cogitationes. Quæ oculis fiunt obuiam sicut
species sui emittunt & figuras, ita per oculos,
quasi per fenestras, animum ingrediuntur, ut om-
nis docet Philosophia, eumque occupant tanta
vi, ut vix vllus remaneat locus Psalmorum medi-
tationi. Peccat itaq;, qui gyrouagis oculis modò
parietes, modò fornicem chori, modò canentes,
modò ingredientes & exeuntes adspicit.

Qui, ut excusationem afferant suæ curiositatis, *Oculorum
dicunt, nullum esse peccatum aut culpam in vsu
curiositatis
libero oculorum, cum eos concesserit Deus ut
excusatio
videamus obiecta, audiant D. Bernardum, qui,
improbatur
D. Bern. de
curiositatem oculorum collocans in primo super-
Gradibus
bia gradu, considerat euentum illius stragis
humil.*

G g 2 quam

*Curiosita-
ris oculo-
rum dam-
na.*

quam omnes nouerunt in prima nostra parente Heua. Ponit sanctus Pater curiositatis obiectionem ab ipsa Heua factam, deinde respondet dicens suam sententiam: *An non licet oculos qui uolo leuare* (ait Heua) *quos Deus in mea posuit potestate?* (Respondet S. Bernardus:) *Ad quod Apostolus: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Et si culpa non est, culpæ tamen indicium est; & si culpa non est, culpæ tamen occasio est, & indicium commissæ, & causa est committenda. Te enim intenta ad aliud, latenter interim in cor tuum serpens illabitur, blandè alloquitur, blanditijs rationem, mendacijs timorem compefcit; auget curam, dum incitat gulam; acuit curiositatem, dum suggerit cupiditatem: offert tandem prohibitum, & auferit concessum; porrigit pomum, & surripit paradisum.* En quot mala ex libera oculorum curiositate non soli Heuæ, sed omnibus posteris euenisse aduertit S. Bernardus. Non videre præstat magis, quàm videre tempore quarundam occupationum. Imò forsan aliquando præstaret magis carere omnino videndi facultate, quia talis cæcitas altiora bona cordi conferret, vel saltem non auferret.

*Cæcitas
oculorum
quandoque
utilior
quàm sani-
tas.*

De S. Lutgarde scribit Surius, quòd cæca ex quadam infirmitate digna reddita est frequentioribus altioribusq; diuinis uisionibus quàm antea: & tandem intellexit, se, ob hanc patienter & humiliter toleratam cæcitatem, esse euasuram pœnas Purgatorij post huius vitæ mortalis decelsum; tum etiam plura uisuram in cælis quàm uiddisset, si oculos sanos semper habuisset. S. Hieronymus, qui Didymo cæco vsus erat præceptore in diuinis Litteris, solabatur eum, quia mentis oculos

*Ruffin. l. 2.
Histor.*

oculos clariores haberet ad diuina cognoscenda quam plures alij Doctores, qui oculorum sanitate & acumine gaudebant, eumque cognominabat suum videntem. Hæc eadem beneficia poterit vnusquisque oculorum lumine gaudens obtinere, si nouerit vsus visus opportunè dirigere, quando ad diuinas preces explendas accedere debet.

Maxima grauissimaque experientur damna ij, qui in choro nesciunt mortificationis freno reprimere oculorum pronitatem. Vnica oculorum curiositas, quamuis aliquando minimè studiosa, sed accidentaria, & ex leuitate, sufficit ad animum spoliandum pretiosioribus bonis. Nam occasione vnus incauti obtutus potest amitti cordis attentio, quæ est res tam delicata, vt, omni balsamo pretioso suauior, facili euanescat negotio, ob cuiuslibet leuissimi obiecti occursum. Si casu, dum quis circumspicit, muscæ verbi gratia leuissimus volatus accidat, hic poterit cordis attentionem à diuino Officio ablatam ad se conuertere, occupans cor totum circa aliquam talis volatus circumstantiam, quæ eo tempore, loco & modo videatur singularis. Quod asserimus in musca occurrente, idem euenire potest in aliis obiectis tunc occurrentibus visui. Hinc fortassis ipse Dauid, expertus hanc oculi & cordis affinitatem in apprehendendis leuissimis obiectis, studiosè adhibuit in sua ad Deum oratione illud verbum *vanitatem*; significare volens leuiora obiecta, quæ, ob suæ substantiæ paruitatem, proxima sunt vanitati. Hæc quamuis leuissima sint, damna tamen haud leuia, sed grauias afferunt. Ablata cordis attentione, præcipui Psalmodiæ fructus, meri-

tum nempe & diuinæ visitationes, facile amittuntur. Nisi statim cognita euagatione studeat psallens ad Deum quem colit redire, actum est de fructibus istis Psalmodiæ. Hoc casu qui circumspexerit, poterit iuste suam deplorare iacturam dicens: *Oculus meus deperdatus est animam meam.*

Thren 3.

Quid credendum est euenire iis qui numquam oculos componunt, sed apertos semper tenent ad omnia obiecta, quæ animum non colligere, sed distrahere sunt apta? isti vtrique nec Deo, nec verborum sensui erunt intenti. Imò si aliquando istis suggeratur apta consideratio circa verba decantata, eam puto curiosam speculationem etiam diaboli astu propositam, quæ incautum psallentem in errore detinebit circumspiciendi: nam inde inferre is audebit, oculorum libertatem nequaquam impedire cordis considerationes & meditationes. En qua decipimur arte à diabolo hoste & à nostris inordinatis passionibus in opere Dei. Quot psallentes putabunt se ab euagationum, quas tempore patiuntur Hymnodiæ, excusatos reatu, quia sibi videntur haud assentiri illis, nihilominus ij seuerè condemnabuntur à diuina Iustitia; quia licet huiusmodi euagationes non fuerint forsitan directè volitæ, oculorum tamen libertas fuit in illis volūtaria, dū ei nullo mortificationis repugnaretur studio, sed mos gereretur.

Recitantes ex libro oculorum arcent curiositatem.

Modus oculos colligendi, ne diuagentur, multiplex esse potest. Potior est, si recitans oculos fixos tenere studeat in librum Psalmorum, nec patiatur illos amouere ob quamlibet causam, etiam si strepitum audiat: quem modum obseruant omnes attentionis studiosi. De nostro Antonio Pagnio Piscienfi accepi à Sacerdotibus fide dignis,

gnis, quòd, etiam ante nostræ Religionis ingres-
sum, quando Canonicus cum aliis in choro pre-
ces persoluebat diuinas, oculos semper in Psalte-
rio defixos teneret, nec vñquam dimoueri eos
pariebatur, vt attentionem ad Deum, quem exo-
rabat & laudabat, tutiorem conseruaret: omnia
enim Dei opera pius vir perfectiori quo poterat
modo studebat explere, vt virtutum & sanctita-
tis culmen, ad quod nitebatur summo studio, ex-
peditiùs obtineret. Magnum adiuuentum ad at-
tentionem affert hæc oculorum intentio ad li-
brum. Hinc summi Pontifices, vt Religiosos ad
hoc remedium adhibendum excitarent, nonnul-
las gratias & Indulgentias concesserunt recitan-
tibus ex libro; præsertim, quia, præter attentio-
nem faciliorem, aliæ etiam inde utilitates deri-
uantur, nimirum certitudo, quòd nihil sit omis-
sum, nihilve deordinatum: quæ certitudo timi-
dioribus magnam tribuit quietem.

Huic similis est alter modus, quem pij animi
obseruant, nimirum oculorum aspectus in ali-
quam piam imaginem. Quantum possideat vir-
tutis, ad animum colligendum in Deum, sacræ
imaginis intuitus ratio & vsus comprobare po-
test. Ratio suadet, obiecta admota potentia ma-
gis eam mouere quàm distantia; & quæ subijci-
tur sensui, maiorem obtinere vim quàm inuisibi-
lia. Cùm simus corpore circumdati, magis affi-
cimur rerum visibilium obiecto quàm solis spi-
ritualibus meditatione cogitatis. Cùm imago
vel Christi Domini vel alterius obiecti diuini
proponitur oculis, faciliùs imprimitur menti
quod obijcitur & repræsentatur per eam imagi-
nem. Vsus etiam piorum suadet eandem rem.

Compend.
Priu. Men-
dic. verb.
Indulg.

Piarum
imaginum
intuitus
plurimas
confert uti-
litates.

Piæ personæ solent deuotas imagines oculis proponere, & in eas obtutum defigere, vt earum auxilio eleuetur animus in Deum, vel in B. Virginem Deiparam, vel in Christum Dominum illis imaginibus aut sculptum aut depictum, & illis obiectis excitatus attentionem resumat, si eam amiserat, vel ardentius continuet, si iam tenebat.

Pia imaginis gestationis mirum exemplum.

Surius in Octobri.

Imago Virginis Deipara sanitatem largitur infirmis.

Insigne huius pij vsus exemplum, quod Deus voluit miris signis comprobare, licet aduertere in sancta Hedvige, Ducissa Opulētæ magnæ Poloniæ: quod exemplum maiorem obtinuit vim & auctoritatem ex canonizatione huius sanctissimæ mulieris à Clemente Papa, huius nominis Quarto, peracta. De hac sancta vereque pia Heroïna narratur, quod sicut magno deuotionis & amoris ardore afficiebatur ad B. Virginem Deiparam; ita, ne eiusdem memoria & cultus vniquam ex animo excideret, aut ne saltem languesceret, semper inter digitos manus sibi proposuit deferendam paruum eiusdem sanctæ Dei Genitricis imaginem, vt frequenter in eam oculos figens, excitaretur ad eam colendam, adorandam & diligendam vehementius. Voluit Deus hoc Hedvigis piuum studium tot tantisque mirabilibus signis comprobare, vt nullus dubitandi locus de eiusdem mulieris pietate nobis relinqueretur. Si aliquando ad Hedvigem infirmi ducebantur, vt pro ipsis Deum exoraret, hæc erga eos extendens sanctissimæ Dei matris imaginem, signum benedictionis impertiebat, & omnes confestim sanabantur. Mirabilius forsân illud censebitur, quod, viginti quinque annis post eiusdem sanctæ mulieris obitum, visum est. Dum eius sepulchri inuiseretur, vt de cadaveris statu, post tot annos sepulti

sepulti in terra, cognosceretur conditio, cum reliqua consumpta esset caro, sani & integri reperti sunt tres digiti, qui, dum ipsa viueret, imaginem B. Dei matris deferebant. Ne res posset alicui patere oppositioni, inter eosdem digitos reperta est sana & integra imago, quam viuens portabat, infirma numquam dimisit, moriensque ita perstrinxit, vt nulla potuerit vi diuelli; & cum ipsa fuit necessum sepulturæ mandari, vt ex tam illustri signo cognosceremus, Deo Diuisque cælestibus placitum esse hoc obsequium. Hinc inter nostros Religiosos, quos nouimus multos, viget

*Piorum v-
sus adspi-
ciendi in
pias ima-
gines dum
cantant
Officium.*

consuetudo habendi inter librum Breuiarij varias pias imagines, ad cuiusque ingenij & affectus opportunum auxilium, in quibus oculorum intuitus facillimè sistat. Imò intra nostri chori septa, profitemur habere piam aliquam imaginem è loco omnibus conspicuo pendentem, in quam, eleuantes à terra vel à libro oculos, obtutum facillè conijciant. Nec quisquam hæctenus asseruit, se ab huiusmodi piis imaginibus aliquam animi euagationem passum esse, sed omnes fatentur, maxima inde pietatis in Deum & attentionis haurire adiumenta. Posset aliquis, fateor, ex huiusmodi piis imaginibus magnam euagationem segetem haurire, quando scilicet is delineationibus ac coloribus artis animum & oculos addiceret, non autem mysterio in illis figuris proposito: at id non rei visæ vitio, sed videntis est adscribendum aut curiositati, aut leuitati.

*Oculis
clausis
psallere
utile.*

Alij verò soliti sunt oculis psallere clausis dum memoria illos iuuat, qui modus etiam est opportunus, ne mens ab obiectis externis dissipetur, nisi ex alio capite fiat importunus, quemadmodum

G g 5

foret

foret in eo qui est ad somnum procliuis. isti deseruiret potius ad somni indulgentiam quam ad pios affectus. Vnusquisq; eligat ex prædictis modis sibi aptiorem, vt attentionem foueat & augeat, oculosque in officio contineat, alioquin plurima alia damna ex eadem oculorum libertate oriri conspiciemus, quæ etiam aliquod scandalum gignere possunt; vti quando ex duorum canentium congressu oculorum alter alterum commouet ad risum, vel aliam grauiorem passionem, quæ nec locum, nec tempus, nec minus decent.

CAPVT VI.

Defectus celeris pronuntiationis.

QVANDO Dauid concinnè & composu-
Hymnos suos decantauerat, lætitia plenus
ita exultabat, ac si obtulisset gratissimas electissi-
masque hostias, quas nouerat apprimè Deo gra-
tas. Imò nomine hostiarum appellabat suam
Hymnodiam, dicens: *Circuini, & immolauit in
tabernaculo eius hostiam vociferationis.* Hostiam
vociferationis dixit suos Psalmos, quia eos voce
alta proferebat ac decantabat, coniungens voci
externæ internam cordis meditationem & con-

Psal. 26.

*In Dauidis
Psalmodia
cordis me-
ditatio, vo-
cis prolatio
coniunge-
batur.* templationem: non enim sola verborum prola-
tione contentus canebat, sed quod ore profere-
bat, corde meditabatur, & quod meditabatur
corde, voce canebat, & hac modulata meditatio-
ne Deum colebat. Id innuere voluit illo verbo
circuini, quemadmodum rectè explicat D. Au-
gustinus dicens, circuitum istum non corporis
fuisse,

fuisse, sed mentis & cordis, per opera Dei insigniora gradientis consideratione & meditatione. In his operibus dum animus meditatur Conditoris infinitam Maiestatem, Potentiam, Sapientiam, & ob ingens gaudium exultabundus canit Hymnos, immolat Deo *hostiam vociferationis*, seu, vt legit D. Augustinus, *inubilationis*. Coniungebat sanctus Dauid circuitum immolationi; quia meditationem cordis non seiungebat à cantu vocis. Tanta grauitate tarditateque moderata suas modulationes explebat, vt posset mens suauiter prosequi vocem oris absque molestia aut confusione. Imò dixerim quasi, tantam fuisse

Tarditas moderata seruit meditationi.

sancti Regis tarditatem pronuntiationis, vt lingua ipsa, si ratione fuisset prædita, potuisset meditari & contemplari verba prolata. Hac hyperbolica vtor locutione, imitatus Dauidem ipsum, qui eandem haud semel adhibuit dicens: *Lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam.* quod asserere non potuisset, si festinanter verba protulisset. Moderata tarditas adiuuat meditationem, sicut festinata pronuntiatio impedit cordis considerationem, quæ est Hymnodicæ non solum melior pars, sed substantia principalis.

Culpæ non modicæ fiunt rei, qui diuini Officij recitationem accelerant, ob multa grauiaque incommoda inde prouenientia. Iniuria Deo irrogatur, recitantibus item euenit damnum. In primis iniuria irrogatur Deo, qui surripi sibi videt à creatura quod sibi debetur. Duo surripiuntur Deo à recitantibus festinanter, verba nimirum, & tempus. Verba, quia præcipiti illa festinatione multa diglutiuntur verba, alia non proferuntur integra, sed dimidiata, alia penitus omittuntur,

Damna ex celeri pronuntiatione.

Festinare pronuntiantes Deo surripiunt tempus & verba.

confun-

confunduntur alia, præsertim quando vna chori pars incipit versiculum ante finem alterius. Temporis item partes plurimæ Deo debitæ surripiuntur. Tempus illis verbis deglutitis, omissis & dimidiatis respondens, quod erat Deo destinatum, sicut & verba erant, surripitur. Tempus paularum, quod tum in medio tum in fine versiculi esset obseruandum, vt decentior & commodior reddatur Psalmorum cantus, quemadmodum decernunt omnia sacra Concilia, impiè surripitur Deo. Ab omnibus Conciliis, & nouissimè ab Oecumenico Tridentino, exigitur à psallentibus in choro, vt Dei nomen laudent reuerenter, distinctè & deuotè. quæ omnes condiciones tolluntur ex nimia festinatione & celeritate pronuntiationis. Qui debebant esse pij cantores, efficiuntur impij cursores, quorum aliqui sunt præcipiti suo cursui adedè intenti, vt nequeant, vel nesciant, vel nolint propriæ vocis cantum voci sociorum attemperare, sed toti sunt ad cursum proprii versiculi inceptum quamprimùm explendum, hæc sine cantus dissonantia & offensione. Alij ita confundunt finem versiculi alterius partis chori cum initio proprii versiculi, vt vltima verba alterius chori cum primis verbis istius concurrant absque distinctione temporis, & non sine magna debitæ integritatis violatione.

Trident.
Sess. 24.
cap. 12. de
Reform.

*Festinatè
recitantes
sunt fures
sacrilegi.*

Qui hoc præcipiti modo diuinum explent Officium, dici rectè queunt fures sacrilegi; quia & verba & tempus Dei laudibus destinatum iniuste surripiunt: quæ furta si multa sunt & frequentia, ad lethalem peruenire possunt culpam, quia præceptum in re graui violatur, si autem modica & pauca, saltem ad venialem culpam ascendunt, sed

sed siue modica siue multa, furta tamen sunt in rebus ad Deum spectantibus, seuerè aliquando punienda. Deus comminatus est se ea iudicaturum per Isaiam Prophetam dicens: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Audiant hæc Dei verba psallentes præcipites, nouerintque se odio haberi à Deo, quia rapinam committunt in Hymnodia, quam diximus haberi apud Deum loco holocausti, & victimæ medullatæ & electæ. Dum odio habentur, non possunt expectare nisi damna & pœnas grauissimas, & inre, quia Dei honori & cultui præferunt commodum proprium: siue enim accelerent recitationem, ut negotiis, tam publicis quàm priuatis, siue etiam ut studiis, lectionibus concionibusque, siue, quod grauius esset, ut ludricis, utinam etiam non turpibus, operam dare queant, hoc certum est, quod omnes Dei honorem paruipendunt ac spernunt.

Nullus item excusatione esset dignus ob eam rationem, quia aliis explendis orationibus tempus reliquum assignauerit, quas ad suam animi deuotionem elegit: iste enim grauissimè errat sub specie boni, quod tamen verè non est bonum; nullas namque orationes hoc præcipiti modo explet, nec debitas, nec voluntarias. Melius esset, & Deo gratius, si quis obligationi perfectè responderet omittens voluntarias preces, quàm pro voluntariis explendis, si omittat rectam debitæ precis recitationem. Hac arte diabolus plurimos decipit. Hinc dicebat S. Hieronymus: *Non mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum.* Deinde descendit ad rem nostram de Psalmorum recitatione, asserens: *Melior est quinque Psalmorum declaratio cum cordis puritate, & se-*

*Festinata
recitatio à
Deo seuerè
plectenda.
Isaiæ 61.*

*Orationes
voluntaria
omittenda
sunt pro ne-
cessariis.
D. Hieron.
in Reg.
Monac. de
Contempl.
& orat.
latus in
Decr. Dist.
5. de Conf.
cap. 24.*

renitate,

renitate, & spiritali hilaritate, quàm totius psalterij modulatio cum anxietate cordis & tristitia.

Adest etiam scandalum populi, qui audiens hanc præcipitem recitationem, non solum non mouetur ad Dei laudes, nec ad compunctionem, nec ad alios pios affectus, quos primo descripsimus Libro, quemadmodum institutio publicæ Hymnodiaë requirit; sed potius offenditur, videns Dei honorem spretum ab illis ministris, qui deputati sunt ad Dei honorem tuendum. Cognoscunt etiam laici, quàm indecorum sit, orantes & alloquentes Deum tantam usurpare festinationem, vt nec intelligantur ab audientibus, nec etiam intelligant seipsos qui psallunt. Si graue censeretur crimen illius hominis, qui Regem allocuturus tanta celeritate verba proferret, vt non posset loquentis sensus percipi; quod crimen censebitur apud Deum, alloqui ipsum eadem, imò maiori festinatione? Audiuntur (prò dolor!) quidam psallentes tanta velocitate percurrere diuinum Officium, vt nullum verbum intelligatur ab iis qui eo tempore Ecclesiam ingrediuntur. Isti recitantes satis superque ostendunt, quòd nulla interiori erga Deum afficiantur deuotione. Non minùs grauiter quàm verè tra-

Ant. Maria
Zacaria in
Aphorism.
verbo De-
uotio. n. 8.

debat venerabilis noster Pater Zacaria illum præclarum Aphorismum: *Quando opus ex vera expletur cordis deuotione, tunc delectationem, diligentiam maturitatemque gignit in operante; quando autem expletur ob solam exteriorem satisfactionem, tunc tedium, incuriam ac tristitiam affert, & magis attenditur exitus celer quàm perfectio operis.* Isti manifestè declarant se Deo nihil attendere, sed tantummodò eò dirigere omnem cogitationem.

Deo. Nam si cuilibet operi nostro, in hac vita ad normam virtutis expleto, respondere voluit misericordia diuina proportionatum in futura vita præmium, vt actibus humilitatis gradus exaltationis, passionibus delectationes, mortificationi consolationes, & his similia; ita Hymnis hęc recitatis, & tempori in his recitandis consumpto respondere debet suauitas Hymnodicæ & delectatio cantus in futura vita. Iuxta hanc regulam possumus iustè credere, quòd iis, qui tempus surripiunt Hymnodicæ debitum, auferet, vel saltem differet, diuina iustitia tempus beatæ visionis, vt pœna respondeat delicti qualitati. Quamuis sola gloriæ dilatio ad tempus accidat, ea nihilominus ab iis, qui gloriæ sublimitatem cognoscunt, censetur tam magna pœna, vt nulla huic possit æqualis in hac vita reperiri; quemadmodum doctissimus Guilielmus Parisiensis aliquando tradidit, expendens grauitatem pœnæ, quam sibi comparant mortales ob venialium culparum commissionem, dum à Deo ad Purgatorij flammam destinantur, ad purgandas huiusmodi culpas. Expendit autem solam pœnam, quam Theologi dicunt damni, qua differtur visio beata, & dicit: *Quia melior est dies vna in atris Dei super millia, peccatum veniale, quod per diem vnā detinet animam humanam in Purgatorio, auferi ei gloriam vnus diei est gaudium in celesti beatitudine; huic autem damno non est comparabilis vel densitas tenebrarum, vel elongatio maior à visione Dei.*

Pœna Purgatorij grauitas ob gloria dilationem.

Guiliel. Paris. Tract. de Viuis & peccat.

En quantum sibi noceant nimis veloces psallentes, vt citiùs se expediant à Dei laudibus; tardiùs enim, in pœnam huius velocitatis, transibunt ad gloriæ fruitionem, quæ est maxima pœna maximumque

mumq; damnum. Nec dubitare debemus de hu-
 ius Iustitiæ seueritate, cùm exempla habeamus
 quotidiana ad nostram eruditionem à viris fide
 dignis descripta. Mirum hoc loco referam euen-
 tum cuiusdam viri & dignitate & sanctitate in-
 signis, qui, ob nimiam festinationem in recitan-
 dis Horis Canonicis adhibitam, licet causam ha-
 beret non leuem, fuit à Deo Purgatorij pœnis
 addictus. Hic fuit sanctus Seuerinus Colonien-
 sis Episcopus, qui cùm Imperatori esset, ob pru-
 dentiam & in negotiis agendis dexteritatem, ap-
 primè acceptus, cogebatur quotidie ad Aulam
 accedere. Quamobrem vt esset expeditior à suis
 cum Deo obligationibus, solebat ante discessum
 è domo omnes diuini Officij Horas summo ma-
 nè explere. Ob hanc festinationem fuit ab ira
 Dei vindice coactus subire acerbissimas pœnas.
 Post mortem, cùm quidam Clericus huius Epi-
 scopi iter faciens esset transiturus cuiusdam flu-
 minis vadum, vidit coram se proprium Episco-
 pum, nuper mortuum, in eo flumine manentem.
 Miratus Clericus huius rei, interrogauit, cur ibi
 maneret. Episcopus ait, Extende manum, cog-
 nosces ex effectu statum meum. Extendit ille ma-
 num ad Episcopum in aqua iacentem, talemque
 passus est ab aqua ardorem, ac si ignem validis-
 simum tetigisset, qui, manum cute & carne spo-
 lians, reliquit tantummodò ossa nuda. Tunc ma-
 gis & stupens & dolens Clericus interrogauit,
 quomodo vir tanti nominis apud omnes in loco
 iaceret tantorum cruciatuum; respondit Episco-
 pus, id esse propter nimiam festinationem diui-
 ni Officij, vt Imperatori deseruiret. Nolens Epi-
 scopus Clericum istum discedere afflictum ex

S. Petrus
 Damian.
 Epist. ad
 Desid. c. 7.

*Gravis pœ-
 na à Deo
 inflicta fe-
 stinanter
 recitanti
 Officium.*

H h

manu

manu decorticata, subdit: Oremus Dominum, ut manum ad pristinam restituat sanitatem, statimque conualuit Clericus. Cui tandem dixit sanctus Severinus: Moneas, quæso, omnes propinquos & pias personas, ut pro me exorent & Sacrificia offerant ad Deum; his enim orationibus expletis, ascendam ad gloriæ diuinæ fruitionem. En damnum ex nimia acceleratione precum diuinarum, etiam ex causa, quæ apud homines iusta censeretur, factum. Quid sibi spondere poterunt ij, qui ex festinata recitatione & verba & tempus Deo surripiunt, in publica præsertim Hymnodia, in qua adesse potest scandalum laicorum audientium? Caueant sibi qui præsumunt, nec corrigunt huiusmodi abusus: ipsis grauior imputabitur culpa, grauissimumque ij subibunt Dei iudicium, ut in se ipsis luant debitis cruciatibus, quod in aliis indulgenter tolerant. Vigilare in hac re conuenit Superiores omnes, Episcopos præsertim, Prælatos, Antistites & chori Præfectos, ne in choris suis huiusmodi irrepant abusus; alioquin ipsis, præsertim coram Deo, imputabitur omnis admissus error, iuxta Summorum Pontificum Decreta, quæ statuunt, socios habendos esse criminum, qui istis non obuiant; eosque errores approbari, quibus non resistitur; imò & foueri errantes, quando qui potest impedire, negligit. Sibi proponant Superiores Ecclesiarum Dei honorem, Templi reuerentiam, populorumque ædificationem ac utilitatem, viriliterque studeant abusus istis repugnare, ne sensim ingrediantur; & si qui iam sunt introducti, omni eos studio auferre conentur, ut moderatam tueantur, religiosam piamque tarditatem.

Episcoporum & Præfectorum chori grauis obligatio.

Dist. 83. c. Error. c. Quid enim. c. Consentire.

tatem. Secum aliquando recolant Episcopi & Prælati, Magnum illum Gregorium, qui fuit Ecclesiæ non solum Doctor præclarissimus, sed & Pontifex Summus, non solum non reputasse indecorum tantæ dignitati, assistere Clericis diuina Officia in Templo peragentibus, sed insuper operam & studium collocasse, vt cantus ea quæ par est dignitate, forma & grauitate expleretur, docendo, admonendo, inò, si opus erat, corrigendo errantes tum verbis, tum virga, quam, teste Petro Diacono, semper in choro tenebat. Nec poterat sanctissimus Pontifex ab hoc munere impediri à podagra, qua sæpè laborabat; nam super lectulum, in quo iacebat, delatus, interesse diuinis volebat. Tanta erat huius sanctissimi Doctoris & vigilantissimi Pontificis erga diuini cultus Officia sollicitudo & obseruantia. Quod igitur decuit summum Ecclesiæ Hierarcham, cur decedere putabitur alios dignitate, doctrina sanctitateque inferiores?

Qui nouerint esse in hoc munere diligentiores, ij & Deo, cui seruiunt, erunt mirificè accepti, & propriæ obligationi facient satis. Vt ad rem hanc aliquid significetur de iis inferioribus Prælati Episcopis, qui zelare studuerunt cultum diuinum, recolam hoc loco, quod à nostro venerabili Alexandro Saulio nouimus expletum, posteaquam è Religione ad Episcopalem euectus est dignitatem. Hic vir præclarus, qui sibi sum-

B. Alexandri Saulij zelus circa diuinum cultum.

tinendum fastigium, nullam omittebat occasionem Dei cultus promouendi, quamuis molestam ac difficilem. Inter alia egregia à se instituta opera circa diuini cultus erectionem in sacris Templis

plis Aleriensis Episcopatus, illud censeo haud postremum, quòd statim post adeptam Episcopalis dignitatis possessionem, instituendum in insula Corsicæ duxit Seminarium Clericorum, qui sicut bonis litteris, ita Ecclesiasticis ritibus ac caerimoniis omni instruerentur sedulitate. Primò duodecim bonæ indolis iuuenes in hoc introduxit Seminarium, quos paullatim ad numerum adauxit vigintiquatuor, omnes ex propriis Episcopatus redditibus alens ac vestiens. Nec contentus opera apti Præceptoris à se item conducti ad linguæ Latinæ studium, ipsemet quotidie literarias recognoscebat exercitationes. Et, præter alias prælectiones, Romanum insuper illis explicabat Catechismum, nuper tunc editum ad informationem Ecclesiasticorum ministrorum in præcipuis ritibus. Prætereà eosdem Clericos festis diebus secum ad Matutinas laudes in choro cantandas deducebat, vt discerent modum ritè ac rectè psallendi, errata siue in Lectionibus, siue in cantu, siue in caerimoniis corrigens. Hæc faciebat Apostolicus vir, ita exigente tunc temporis necessitate Insulæ, quæ in rebus ad Dei cultum animæque salutem spectantibus, ob incuriam & penuriam idoneorum ministrorum, & ob absentiam præcedentium Episcoporum, sensim deficiens eò deuenerat, vt ferè videretur vel numquam, vel parum cognouisse Ecclesiasticas sanctiones Catholicosque ritus. Huius zelantis Episcopi diligentiam comprobare volens benignissimus Deus, qui censebat huiusmodi opus sibi apprimè carum, ob præclaras utilitates inde ad Cleri rectam informationem morumque totius Insulæ reformationem secuturas, concessit suo Episcopo

Episcopo auctoritatem singularem res miras patrandi, ad commune omnium, præsertim Clericorum Seminarij, beneficium. Nam cum isti iu-
 uenes morbo quodam contagioso tunc in Infula ^{In Vita Iconibus impressa.}
 grassante, ex quo multi ibidem decedebant, gra-
 uissimè laborarent, sicut ab Episcopo inuiseban-
 tur, opportunisq; pietatis hortationibus ad to-
 lerantiam excitabantur; ita non solum, ab eius
 præsentia recreati, animum augebant, sed quàm
 primùm ad perfectam restituti sanitatem, quam
 beatus Episcopus ipsis prædixerat, & promise-
 rat, conualuerunt. Vigilent igitur Superiores cir-
 ca rectam chori disciplinam aut conseruandam,
 aut restituendam, vt cantus sit semper grauis &
 pronuntiatio decora, præmium à Deo huius zeli
 abundè recepturi.

Non defuerunt Regularium Prælati, qui, vt se-
 suosq; subditos ab omni indebitæ celeritatis peri-
 culo in psallendo redderent tutiores, pati minimè
 vellent in choro illud temporũ discrimen, quod
 etiam apud seueriores Religiosos laudabiliter ob-
 seruatur, nempe canendi altiore prolixioreq; voce
 ad diurnas Horas, & in festiuis Officiis, submis-
 siore autem atque breuiore in Horis nocturnis, &
 in ferialibus diebus. Constantem alti prolixique
 cantus vniformitatem, absque temporum distin-
 ctione, à Monachis suis postulare solitus erat ve-
 nerabilis Ioannes Houhton, Londoniensis Car-
 thusiæ Prior, de quo supra mentio facta est, af-
 ferens illud argumentum, quòd non liceret no-
 bis aliquid remittere de modo canendi, sicut non
 licet remittere de diuino amore. *Sicut*, aiebat, *Histor.*
non est tempus præfinitum à Patre nostro caelesti, quo Mart. An-
ab eius amore desistamus, quin omni tempore & mo- gliæ, c.4.

mento indiuiduo, ac omnibus viribus eum amare iubemur, sic nec velimus per nos à laude eius cessare vniquam, sed omnis spiritus noster semper laudet Deum. Rigorem istum vniformitatis exigebat deuotus Prior, quia illum censebat esse maximè proprium Carthusiano instituto. quare dicebat: *Huc venimus Deo seruire, operi igitur & seruitio eius insistamus: super muros enim Ierusalem constituti sumus à Deo, iudice viuorum & mortuorum, custodes, à laude laudabilis nominis sui tota die & nocte in perpetuum non cessaturi.* Imò ad vberiorum ipsorum Monachorum excitationem urgebat aliquando iustitiæ obligationem dicens: *Si nos, qui viuimus de patrimonio Christi & eleemosynis, festinaremus in Dei seruitio, aut occasione discedendi ab Ecclesia simularemus, existimantes, modicum & breue tempus, quo hic sumus, nimis longum, certè nescio quomodo excusaremus nos ab iniusta receptione, retentione & mala expensione eleemosynarum benefactorum & fundatorum nostrorum.* Præclarus iste vir sicut nouerat proprii instituti obligationem, ita oportunas monitiones hortationesque necessarias adhibere haud omittebat, ne ipsi ad culpam imputaretur, quod alij culpabiliter committerent, aut omitterent.

Tandem circa eandem celerem pronuntiationem peccare contingit psallentes in choro, quando ea, quæ ratione ritus debent dici secretò, quemadmodum euenit in recitatione orationis Dominicæ, Salutationis Angelicæ Apostolicique Symboli, siue ante Psalmorum cantum, siue in fine Nocturnorum, siue in aliis Officij locis, tanta à nonnullis absoluuntur festinatione, vt, tardioribus non expectatis, cantū celeriores arripiant. Hic defectus

defectus sicut ut plurimum admittitur ab iis, qui onus, siue ordinarium siue extraordinarium aliis præcinendi, officium ducendi habent; ita semper est coniunctus tum confusio cætus, tum offensione sociorum cantantium, eorum præsertim, qui, dum non expectantur, videntur neglecti. Quare ubi chori disciplina viget exacta, opportunæ adhibentur siue leges, siue monitiones, ut iste grauis defectus caueatur. Apud nos Clericos Regulares Paulinos, inter alias graues monitiones, pro recta chori disciplina ad Hebdomadarii (qui nempe apud nos munus gerit ducendi Officium diuinum) directas, extat sequens:

*Animaduertet, ut tantum spatij ad Domini-De Chori
cam orationem & reliqua secreto dicenda relinquat, disc. lib. I.
quantum non iis solum qui celeriores sunt, sed aliis cap. 10.
quoque satis esse possit.* Hoc monito, aut aliis etiam huiusmodi legibus atque remediis adhibitis in choris rectè instructis, nemo fauere intendit pfallentibus nonnullis plus iusto tardis in huiusmodi secretis precepcionibus absoluendis. Actui namque ex alio extremo, nempe ex nimia mora vitiato, nullus iustè potest annuere. Virtus sola, *Virtus in
quæ ex natura sua ab omnibus abhorret extre- medio sita
mis, sita in mediocritate commendatur, & colitur. est.*
Hæc mediocritas præcipuè exigitur in iis actionibus ac muneribus, quæ temporis mensuræ subiecta, publicè, tum ad plurium hominum beneficium & commodum, tum vnà cum aliis sociis peragi debent, ne, ob vnus alteriusve priuatam satisfactionem, fastidium in multis gignatur, aut etiam, quod ab humana haud discrepat fragilitate, iræ motus grauis exciteretur.

CAPVT VII.

De violati silentij defectu.

*Silentij vi-
gor in Tem-
plis Paga-
norum.
Arian. l. 4.
cap. 11.*

*Seneca lib.
de Beata vi-
ta cap. 26.*

*Aristæas lib.
de Septua-
ginta duo-
bus Inter-
pret. cap. 7.
Templi Ie-
rosolymita-
ni silentiū
mirum.*

SEMPER in Templis Deo dicatis silentij ob-
seruatio fuit inter præcipuas, in homine ad
Deum colendum requisitas, conditiones enume-
rata. In Templis ipsis Paganorum adeo studiosè
parcebatur verbis, vt violatæ Religionis censere-
tur delictum, si rumpi silentium aliquo sonitu
contigisset, vt luculenter scripsit Arianus super
doctrina Epicteti. Quinimò, vt præpararentur ad
silentium illi Pagani, edicebatur ante initium Sa-
crorum per præconem illa vox, *Fauete linguis*; vt
notauit, & declarauit Seneca, agens de silentio
quo peragebantur Sacra in Templis Romano-
rum. Sed quidquid fuerit obseruatum ab Ethni-
cis in suis Templis, quæ potius profana & im-
pia, quàm pia & sacra erant, si ad Tempia vere
sanctæque Religionis respiciamus, cognoscemus,
tanta veneratione fuisse in eis apud pios Dei cul-
tores obseruatum silentium, quanta decet loci
sanctitatem.

De primo Templo, quod sibi Deus inter mor-
tales construi voluit, scribens Aristæas antiquis-
simus Auctor, prodidit, silentium à Sacerdoti-
bus & ministris cultum fuisse vsque ad stupor-
em: *Ministerium Sacerdotum*, ait, *robore, deco-
re & silentio cuncta superabat. Silentium tantum
adest, ut cum septingenti ferè ministrorum continuo
adsint, & offerentium libamina multitudo ingens,
ne vnum quidem hominem in loco versari poterit;
summa namque veneratione cuncta & magna Dei
pietas*

pietate perficiuntur. Summoperè mirabatur Ari-
 stæas in illis fidelibus piis & ministris silentij ob-
 servationem, eamque celebrare coactus est. Hu-
 ius silentij imitatio ad nostra Tempia post diui-
 ni Verbi in carne aduentum translata est, & per
 multa sæcula magno viguit rigore; sicut etiam
 nunc à piis personis retinetur. Nihil à sanctis Pa-
 tribus magis indicitur fidelibus & ministris ad
 Tempia accedentibus quàm silentium. *Magna*
virtus, ait sanctus Ambrosius, est tacendi in Eccle-
sia præsertim. Nihil tam congruum Ecclesie quàm
silentium, ait sanctus Chrysostomus, Templis om-
ne silentium debetur, inquit sanctus Isidorus Pe-
 luliota. Ob hanc silentij virtutem in Templis
 magno rigore obseruatam laudabat sanctus Gre-
 gorius Nazianzenus sanctam Nonnam matrem
 suam; quia numquam in sacris Templis fuerit il-
 lius audita vox, exceptis necessariis & mysticis
 verbis. Quæ autem essent necessaria & mystica
 verba, explicat Elias Cretensis, ea quæ à laicis in
 Templo, ad ea quæ Sacerdotes cantabant, aptè
 & opportunè accinebantur. Tunc temporis plebs
 omnis in Templo quædam verba respondebat
 Sacerdotibus in choro cantantibus, sicuti nunc
 etiam in quibusdam locis mos seruatur.

Custodiebatur hoc silentium præcipuo cultu à
 Monachis & Religiosis antiquioribus in Ægypto
 degentibus, de quibus mira scribit Cassianus,
 vir omni exceptione maior, præsertim tempore
 Hymnodicæ. Verba huius Scriptoris proferam,
 ut maior dictis fides tribuatur. *Cum igitur præ-*
dictas solemnitates, quas illi Synaxes vocant, ce-
lebraturi conveniunt, tantum à cunctis silentium
præbetur, ut cum in unum tam numerosa multi-

H h 5 tundo

*tudo Fratrum conueniat, prater illum, qui confur-
gens Psalmum decantat in medio, nullus hominum
penitus adesse credatur. Concilia etiam & Patres
non omiserunt prouidere opportunis Decretis
huic obseruationi silentij. Extat hac de re Decre-
tum in Concilio Toletano II. translatum inter lu-*

Cap. In lo-
co 5. q. 4.

ris Decreta à Gratiano, quo cauetur, vt in loco
benedictionis silentium custodiatur. Quis intel-
ligatur à Patribus per locum benedictionis, li-
cet ex contextu appareat esse locum Synodi, ta-

Nauar. de
Or. c. 17.

*Silentij cu-
stodia actus
est Religio-
nis.*

Iacob. 1.

men Martini Nauarrus extendit ad chorum, vbi
Hymnodia exercetur. Eadem rationes in illo De-
creto allatae militant etiam in loco Hymnodia;
quia nimirum silentium ad Religionis virtutem
colendam est prorsus necessarium, iuxta Aposto-
licam doctrinam B. Iacobi dicentis: *Si quis putat
se religiosum esse non refranans linguam suam, hu-
ius vana est religio.*

*Silentij
violatio in
choro gra-
ue deli-
ctum.*

Qui verba inter psallendum miscet sicut Re-
ligionis virtutem offendunt, ob silentij viola-
tionem, ita magnae irreuerentiae fiunt rei apud
Deum quem in Psalmis alloquuntur. Magnum
profectò irreuerentiae delictum censerent homi-
nes, si quis Principem alloquens de re seria, in-
ter loquendum misceret verba cum seruo aliquo
praesente; quod maius censeretur delictum, si
verba essent leuia, ludrica & indecentia. Pro do-
lor! quot nunc in choro, dum altissimo psallunt
Deo, qui Areopagitis taciturniores esse debe-
rent, audent verba inutilia, ridicula & indeco-
ra miscere, quae non auderent coram viro graui,
multò minus coram Principe, aut Rege magno,
aut etiam coram Praelato proferre, pœnas utique
graves subituri, iuxta culpae grauitatem? in istos
inuehitur

inuenitur diuus Basilii ad ea verba Hymnographi, *Et in Templo eius omnes dicent gloriam*, di-Psal. 28.
 cens: *Audiant hac Psalmi verba, & confusi sub-*
pudescant ij qui in Templo proluxissima intexunt
colloquia. Quid dicit Psalmus? qui in Dei est Tem-
plo, non maledicentiam, non vanitatem, ac de ob-
scanis rebus disertos sermones pronuntiet, sed in
Templo eius quisque dicet gloriam. Pœnæ omnes, *Violati si-*
hille silentij violatoribus inflictæ à Deo, licet lentij pœnæ
 non semper fiat nobis cognitæ, aliquando ta-^{à Deo.}
 men quædam ipsarum fuere à sanctis viris de-
 scriptæ, vt non omnino ignorarentur. De quo-
 dam scripsit D. Bonaventura, qui pœnis Purga- D. Bonau.
 torij grauissimis fuit addictus, ob consuetudinem in Spec. di-
 loquendi inter psallendum. Nemo conqueri iu-^{scipl c. 10.}
 re poterit de nimia pœnarum seueritate; nimis
 enim offenditur diuinæ Maiestatis honor & de-
 cor à vili creatura.

Tanta debet esse obseruatio silentij in choro, vt
 nec licita sit illa submissa locutio, seu mussitatio,
 quam aliqui faciunt, dum altera chori parte di-
 cente versum, isti submissè vel eundem versum,
 vel alium forsan omissum, vel plures etiam re-
 citant. Deducet hic sonus, quamuis submissus:
 sonus enim est & sibilus, qui non modicum per-
 turbat chorum; subtrahitur namque vox per il-
 lud tempus, & propè existentes offenduntur.
 Consultius esset differre huiusmodi versiculo-
 rum, vel malè prolatorum vel omissorum, sup-
 plementum ad finem Officij, ne silentium vio-
 letur, cuius rei opportunum in nostro Ordine ha-
 bemus monitum his verbis: *Nullus priuatim sa-* De Discipl.
cras preces recitet, sed quilibet, dum in choro est, chori c. 10.
ceterorum recitationem sequatur.

Mirum

Mira silentij obseruatio in Canonico.
D. Bonau.
ibidem.

Carolus à
Bal. Pe-
tri in Vita
S. Caroli
lib. 7. c. 13.

Mirum rigorem in hoc genere silentij obseruarunt viri magnæ religionis & sanctitatis, vt toti essent ad agendum quod agebant. Duos hoc loco referam illustriores euentus, alterum nuperum, antiquiorem alium. Ab isto exordiens, profero illum Canonicum Parisiensem, ad quem recitantem diuinum Officium accessit Episcopus cum ipso locuturus: at deuotus Canonicus nihil respondens, profundam tantum fecit reuerentiam suo Episcopo, inceptam proseguens Horam vsque ad finem. Hac peracta, ad Episcopum se contulit, vt mandata reciperet, præmissa prius hac excusatione digna pio viro: *Ignoscas, domine, quod tibi tunc non attenderim, quia colloquium trahebam cum altiori maioriq[ue] Domino.* Nunc ad nuperum venio. De sancto Carolo Mediolanensi Antistite insigni S. R. E. Cardinali, prodidit alter Carolus eiusdem in disciplina Ecclesiastica alumnus, & in morum probitate ac agentium prudentia illustris imitator, deinde nostri Ordinis magnus Religiosus, tandem Ecclesie Nouariensis sanctus Episcopus, quod tanta pietate & attentione diuinis assisteret Officiis, vt numquam admittere voluerit ad colloquium quemquam, licet de rebus magni ponderis, imò etiam desiderio expectatis, qui vellet ipsum alloqui: *Quia indecorum iudicabat, rebus sacris interponere, sacro ve loco admittere quidquam externum, sed simul etiam voluntate (ait Scriptor) ac desiderio reprimendo se exercebat. In quo studio, licet de re non magni momenti agatur, magnum tamen ad virtutem esse momentum existimatur.*

Hæc obseruare nouerunt viri pietate insignes, qui Deum colere student, à necessariis etiam abstinentes

abstinentes verbis, ut tutius sibi possent cauere à verbis non necessariis. Hæc si proferantur vel ex leuitate, vel ex curiositate, vel ex quauis alia causa, semper sunt indecora, quasi dixerim iniuriosa Deo, plus ausim, Dei contemptum præ se ferentia. Quilibet grauis vir se putaret contemptum, quando, qui secum loquitur, in medio sermone verba omnino aliena à re, sine aliqua necessitate, intermiseret; non enim is posset excusari vel de stultitiæ morbo, vel de præsumptionis vitio, sed à colloquio certè eiiciendus censeretur, Quot de Clero (non sine doloris sensu dico) eiici deberent domo Dei & à cœtu psallentium, propter hoc loquacitatis vitium: miscent enim verba non pauca inter psallendum, verba secularia, verba leuia, verba curiosa, verba profana, verba ludicra, quid si turpia? Isti, quamuis nunc tolerantur à Deo, qui longanimis est & patiens, dabunt tamen opportuno tempore dignas pœnas; licet non eiiciantur nunc tamquam iniuriosi, eiicientur tamen alio tempore ipsis duriori, non à Templo terreno, sed forsàn à cœlesti, ad perpetuas euomendas blasphemias in gehenna.

Hoc age, dicebatur antiquitus, & etiam obseruabatur in Templis profanis Romanorum: nos peiores cum Deo nostro vero sumus; quàm illi Ethnici essent cum dæmonibus. Pudeat aliquando virum Dei cultorem, Ecclesiasticum, Religiosum, cognoscere se deteriorem Paganis quoad modestiæ & Religionis disciplinam. Aduertant Canonici & Capellani, ne, præter violati silentij & dati scandali culpam, teneantur quoque ad restitutionem, memores doctrinæ à præcipuis Doctoribus traditæ, nimirum psallentes in choro, qui

Loquacitatis grauitas quanta.

Pagani in Templis silentij custodes. Ex Plutarco in Numa & Coriolano.

qui frequenter & ordinariè confabulantur, tene-
ri restituere distributiones quasi toras.

*Dei præ-
sentia lo-
quacitatem
continet.*

Ne in posterum hoc vitium loquacitatis in
choro admittatur, consulere istis, vt diuinam
præsentiam studerent sibi reddere familiarem,
hæc enim sola iufficeret ad componendum ani-
mum & verba vniuscuiusque pfallentis. Si quis
cû Principe suo locuturus, vt verba apta proferat,
satis est quòd ex animo cognoscat se habere Prin-
cipem suum præsentem, qui potest felicem ac in-
felicem reddere. Quantò validior, ad continen-
dam cuiuscumque verbosi lubricitatem, erit præ-
sentia Dei cogitata & impressa, qui potest, si vult,
perdere & saluare; potest, si vult, illicò in gehem-
nam corpus & animam detrudere; potest, si vult,
omnem concedere felicitatem. Huiusmodi san-
cta cogitatione munitus animus religiosus, omni
accedat sanctitate ad Dei sui laudes concinendas
& persoluendas.

CAPVT VIII.

De eiusdem silentij violatione aliis modis.

TURBATVR aliquando in Templis & choro
silentium aliis modis quàm sermone, nimi-
rum quando strepitus quidam fiunt indecentes,
siue tulli, siue excreatibus, siue sede; qui omnes
inter defectus connumerari debent, & inter rea-
tus contra loci religiositatem computandi: in
quos constat, à Patribus pietate insignibus fuisse
animaduersum edictis & pœnis. Vt ad hanc rem
à nouissimis exordiar, offero quæ in nostra Cle-
ricorum

ricorum Regularium Paulinorum minima Congregatione extant sancita, antiquioribus conformia. Quādo nostris Religiosis præscribitur habitus corporis & modestia seruanda in choro, hæc inter alia cauentur, ne silentiū turbetur: *Excreatus & nasi purgatio necessaria erit quam modestissima, & quantum fieri possit, minimè sonora, tum in oratione mentali, tum in diuinorum recitatione; reseruabitur etiam, si possit, ad id temporis momentum, quo vox quacumque, qua in choro proferatur, minus impediri queat. Cauebunt etiam à quolibet alio strepitu genere, siue in tollendis aut demittendis sedilibus, siue transferendo per subsellia, siue alia quavis ratione.*

Si cui hæc videbuntur minutiora, nouerit, quòd ante nos magna obseruabantur religione ab antiquis Monachis Ægyptum incolentibus, quibus luculentissimum præbens testimonium Cassianus scribit, tanta fuisse apud illos ueneratione silentium tempore precum, ut in illis non spiritum emitteretur, non excreatio obstreperet, non tussis interfonaret, nulli gemitus, nulla suspiria adstantes impeditura promerentur. Si aliquando vel suspirium vel gemitus ex oris claustro effugeret ab aliquo, excusatur à Cassiano, quòd non nisi magno spiritus impellente feruore, qui non potuisset cohiberi, per surreptionem euenisset.

Dignatus est Deus ipse declarare, quantum Templum deceat silentium ab omni strepitu quamuis necessario. Rem magnam dicam, sed veram, à sacra ipsa Historia traditam. Quando extruebatur Salomonis Templum ita res ad fabricam spectantes erant paratæ, ut maximo silentio omnia peragerentur; & licet plura hominum millia

Regula de
Discipl.
chori.
Strepitus
quicumque
à choro ar-
cendus.

Cassianus
l. 2. Instit.
cap. 10.
Ægyptio-
rum Mo-
nachorum
vigilantia
circa stre-
pitus ca-
uendos.

Silentium
mirabile in
Templi Sa-
lomonici
fabrica.

ad

3. Reg. 6.

ad illud conuenirent opus, & ex lapidibus dolatis, & ad artis regulam expolitis, & de lignis quadratis & complanatis opus fieret, nihilominus (ait sacer Textus) nullum ibi strepitum fuisse auditum: *Et malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo cum adificaretur.*

Mira profectò res, quæ omnium Doctorum mouit mentem ad quærendum, quò fieri potuerit hoc silentium ab omni malleorum securiumve ictu. Hebræorum Rabbinì, vt ab hac se expediant difficultate, varia confingunt arcana soli Salomoni cognita, creditu tamen difficilia. His omissis tamquam fictitiis & vanis, verior ratio huius silentij tam admirandi ea est, quam communiter tradunt omnes Catholici Expositores, nimirum, quòd tam lapides quàm ligna non solum ad debitas mensuras secta, sed etiam complanata, expolita, & omnino elaborata ad locum fabricæ deferebantur. hinc in Templo nullus ferramentorum ictus auditus est, nimirum ad illarum rerum præparationem. En quanta reuerentia censuit sapientissimus Rex Salomon, à Deo utique edoctus, colendam esse Dei domum, dum pati noluit eos in Templo strepitus, qui ad operis extructionem videntur omnino necessarij, vt cognoscere hinc nobis liceret, maiori diligentia esse cauendum tempore diuinorum à strepitibus qui non videntur necessarij.

Quies ab omni strepitu in Templis curanda.

S. Clem.
1.8. Constit. c. 11.

Huiusce silentij ab omni strepitu sicut studiosissimi fuerunt omnes sancti & pij viri, ita varia adhibita sunt in Christiana Religione remedia opportuna. In primitiua nascente Ecclesia deputati erant Diaconi, qui per Templum discurrentes attenderent, ne aut à viris aut à mulieribus strepitus

strepitus nutusve tempore diuinorum fierent. Sanctus Ambrosius solebat eodem tempore monere populum, vt à tussi & ab omni inquietudine temperaret. Ad cuius ritus imitationem vide-
 tur in Ecclesia Mediolanensi hodie vigere illa obseruantia tempore Missæ solemnæ, quando vnus de Clero ante Euangelij lectionem exiens ad populum ex ambone proclamat: *Silentium habete.* post quem alius è choro dicit: *Habete silentium.*

Mediolanensis Ecclesie ritus ad silentium custodiendum.

Idem diuus Ambrosius, tradens Virginibus præcepta ad reuerentiam Deo in Templis exhibendam, descendit etiam ad hoc particulare præceptum de strepitu vitando, vrgens argumenta & exempla ex profanis desumpta. Suggestit primo loco reuerentiam à Barbaris exhibitam Templis Idolorum Sacrificij tempore, describens euentum admirandum cuiusdam pueri, qui potiùs pati voluit brachij adustionem, quàm emittere vocem quæ silentium turbaret. *Illud exemplum proditur* (ait beatus Ambrosius) *Alexandro sacrificante Macedonum Rege, puerulum Barbarum, qui ei lumen accenderet, excepisse ignem brachio, atque adusto corpore mansisse immobilem, nec dolorem prodidisse gemitu, nec tacito pœnam indicasse fletu. Tanta in puero Barbaro fuit disciplina reuerentie, vt naturam vinceret.* Iure miratur sanctus Ambrosius huius silentij & patientiæ eminentiam non in homine graui, sed in puerulo tenero, non in Christiano viro, sed in idololatra, qui neque submissa voce voluerit doloris signum emittere, propter reuerentiam siue Deorum siue Regis Alexandri; cum multi ex Christianis vim sibi non valeant inferre ad cohibendam vel tussim, vel excreatum tempore diuinorum. Inde vr-

D. Ambr. lib. 3. de Virg.

Silentij mira disciplina in Barbaris.

gebat sanctus Ambrosius Virgines suas, vt in Dei ministerio abstinere studerent etiam ab his affectibus quos natura exigere vellet: *Et tu, inquit, in ministerio Dei, virgo, gemitus, excreatus, tusse, risus abstine.* Abstineremus coram Alexandris, si adessent, cur item coram Deo, quem fide scimus presentem, non abstinemus? Vt deinde validius incitet sanctus Ambrosius animum illarum Virginum, vsurpat quamdam lepidam siue fabulam, siue historiam, quam asserit vulgatam, de ranis quibusdam prope Templum intra paludem viuentibus, quæ à Sacerdote iussæ filere, conticuerunt, ne orantium preces perturbarent. inde concludit: *Silent igitur paludes, non silebunt homines.* Omnia Iura clamant, silentium ab omni strepitu in Domo Dei custodiendum; & violatores illius grauib; suppliciis aliquando puniendos, si vel data opera, vel ex graui incuria strepitum committant.

Fabella de ranis silentibus ad preceptum Sacerdotis.

Stephanus Episcopus Leod. in Vita sancti Lamberti. *Silentij casu turbati grauis pœnis exemplum.*

Audire hoc loco præstat, quanto rigore à principis Patribus, disciplinæ perfectioris studiosis, animaduertebatur in eos, qui culpam aliquam in hoc genere, etiam minimè voluntariam, sed casu committebant. Quidam Lambertus Episcopus, dimisso Episcopatu se ad Monasticam disciplinam tradidit, vt pœnitentiæ operibus se totum committeret absque impedimento. Hic viro egregio, dum ad omnia ceterorum Monachorum studia conueniret, surgenti quadam nocte ad orationem præmaturo tempore, nescio quo casu labi è manibus contigit alterum calceum, qui pavementum feriens quietem Fratrum turbauit, & Abbatem excitauit. Hic statim, non exquirens, quisnam Fratrum fuerit turbator silen-

tij, edixit: Quisquis ille fuerit, cuius culpa fraternitas turbata est, pro consuetudine nostra, se conferat ad Crucem (Cruce autem erat pœnitentiæ locus sub dio, expositus omni aëris iniuriæ) & frigus tunc erat. Lambertus illicò properauit ad Crucem cilicium tantùm indutus, in nocte gelidissima, & multa glacie ac niue asperrima; nec inde discessit, donec ab Abbate reuocatus fuit. Manè factò, cùm omnes Fratres ad ignem congregati essent, circumspiciens Abbas, nec videns adesse Episcopum, cognouit turbatorem; eum statim à Cruce accersitum inuitat ad ignem, & reuertentem viderunt facie splendida, à quo Abbas veniam petiit, quia ipsum non putasset. at Lambertus respondit: *Nihil in me peccastis, quod ego vobis condonare debeam.* En quanta seueritate minima culpa violati silentij puniebatur etiam extra chorum admissa. Quid factum esset, si de violato silentio ageretur intra Ecclesiam Dei? Viri illi sanctitati studebant & perfectioni virtutum. Sancti tunc erant illi Prælati, qui nimio zelo custodiebant disciplinam Regularem: sancti erant Religiosi, qui promptè pœnas impositas subibant. Sanctus idcirco insignis effectus est ille Lambertus, & meruit paucis pòst annis martyrij corona insigniri. Ab istis discenda est & reuerentia diuinis rebus adhibenda, & disciplinæ perfectio in vita Regulari obseruanda.

*Perfectio-
nis studio-
si libenter
subeunt
pœnas im-
positas à
Prælato.*

CAPVT IX.

A risu abstinendum in choro.

Risus compositioni & reuerentia Ecclesiarū contrarius.

ALIVS defectus præcedentibus proximus, silentio ac compositioni Ecclesiasticæ valdè contrarius ac indecorus, est risus, qui à sanctis Patribus annumeratur inter ea capita quæ in Ecclesiis sunt cauenda, ne silentium, loci sanctitati & muneris obligationi debitum perturbetur. Reperantur hoc loco verba præcedenti Capite allata, quæ ad informationem Virginum scripsit sanctus Ambrosius silentium suadens, *Et tu ministerio Dei, virgo, gemitus, excreatus, tussus, risus abstine*: nam risum coniungit tussibus atque excreatibus sonoris; quia licet sine sono possit esse risus, maiora tamen & grauiora gignit incommoda quàm ceteri strepitus, de quibus præstat nunc agere, vt caueantur. In primis scio, non semper risum imputandum esse vitio, cum absque omnimoda culpa queat accidere, diuina sic permittente dispositione, ob aliquod beneficium illius qui huiusmodi passioni risus subditus sit, licet animus repugnet; quemadmodum euenire solet in aliis passionibus, quæ à Deo permittuntur viris magnæ perfectionis ad exercitium humilitatis. Insigne ad rem nostram scribit exemplum sanctus Gregorius Magnus in suis aureis Dialogis, de quodam singularis perfectionis viro nomine Isaac, natione Syro, qui apud Spole- tum vitam egit sanctitate & virtutibus admirandam. Elucebat in hoc viro mira abstinencia, contemptus rerum visibilium, orationis altissimæ donum,

Risus & passiones permittuntur ad animi utilitatem.

S. Gregor. lib. 3. Dialog. cap. 14.

donum, prophetiæ gratia, & miraculorum operatio, ita vt Deus cognosceretur esse in eo, & ab omni populo maxima in veneratione haberetur. Nihilominus vir iste tam vehementi risu ac lætitiæ passione arripiebatur, vt sibi ipsi non valeret vlllo remedio frenum imponere, & nisi cognitus fuisset tantis virtutibus plenus, numquam potuisset credi iustus & perfectus. Dum hunc euentum narrat sanctus Gregorius, vt audientium & legentium auferat admirationem, docet id accidisse ex alta Dei dispensatione, qui nitentibus ex animo ad virtutum perfectionem aliquando dum maiora largitur bona, denegat quædam minora, vt animus istorum habeat in se ipso & humiliationis obiectum & pugnæ materiam. Humilitas fouetur, dum cognoscunt se vincere non posse modicam passionem: hinc discunt, quòd ex se illa maiora quæ obtinent bona non acquisierint. Pugnæ materia adest, dum passionis moribus student se opponere. Suggestit sanctus Doctor ex sacra Historia, continuam molestiæ occasionem populo Israëlitico ad terram promissionis introducto relictam; dum illis Deus seruauisset Philisthæos atque Chananæos, qui eos bellis exercerent; inde concludens, Deum, quibus dona magna tribuit, parua quædam reprehensibilia relinquere, vt semper habeant contra quod bellum gerant, & deuictis magnis hostibus, mentem non erigant, quando eos aduersarij etiam minimi fatigant. Ad quam rem opportunè venerabilis Pater Zacaria, qui in discernendis spiritibus singulari à Deo donatus erat priuilegio, tradebat illum Aphorismum: *Sapè quis tentatur in minutioribus, qui maiora & grauiora*

Passiones relictæ viris perfectioribus humilitatem conseruant.

Iudic. 3.

Ant. Maria Zacaria in Aphorism. verbo Tentatio diu. num. 12.

superavit, ut eiusdem humilitas tutior seruetur.
Verumtamen licet aliquando ex diuina permis-
sione hæc passio risus exerceat viros insignes, vt
plurimum tamen, præsertim in imperfectis, non
caret culpa, imò est valdè reprehensibilis; & nisi
opportunis vincatur remediis, maxima & graua
incommoda gignet, præsertim quando diuina ex-
plentur Officia in choro.

*Risus pas-
sio maxi-
ma afficit
vehemen-
sia.*

Risus inter vehementiores hominis passiones
est connumerandus, quia suscitatus difficillimè
potest cohiberi ac comprimi; facilè etiam com-
mouetur, & corporis vires valdè dissipat, & non
sine magna irreuerentia, aufert ab homine mo-
destiam ac compositionem, quæ loci sanctitatem
& officij sublimitatem maximè decent. In omni-
bus quidem locis decet viros Ecclesiasticos mo-
destiam seruare ac compositionem, vt omnibus
innotescat, eorum animum à Spiritu sancto pos-
sideri. Vbi Spiritus Dei viget, ibi modestiam
adesse est neesse, tamquam fructum necessariò
consequentem ex hac arbore cælesti. Modestia
inter fructus Spiritus sancti ab Apostolo Paulo
descriptos inuenitur. Si risus abundat, carnalis
esse animus dicitur, non spiritualis, quia carnis
fructus præcipuus est lætitia vana. Hinc Eccle-
siasticus, tradens signa cognoscendi hominum
conditiones, risum dentium enumerat: *Amictus*

*Modestia
est à Spiri-
tu sancto.*

Galat. 5.

*Risus est
fructus
carnalis.*

Ecclesi. 19.

*corporis, & risus dentium, & ingressus hominis
enuntiant de illo. Quo pronuntiato innitens san-
ctus Ambrosius tradidit, conditionem cordis cog-
nosci ex corporis statu, dicens: *Habitus mentis
in corporis statu cernitur. Vox quadam est animi
corporis motus.* Hanc ob causam sicut chorus, vbi
Hymnodia exercetur, inter sacratoria loca, tam-
quam*

quam Ecclesiæ pars, connumeratur, ita talem locum maximè dedecet risus & leuitas omnis, quamuis minima; tum quia Domus Dei est, *Psal. 92.* quam decet non solum gestus sanctus, sed ipsa quoque sanctitudo, quemadmodum dicebat Hymnographus; tum etiam ob Angelorum, quos sæpè diximus adesse psallentibus, reuerentiam.

Dedecet etiam risus munus Hymnodicæ, quia *Gravitate* Deus non putat se laudatum, sed potiùs irrisum, *laudatur Deus.* quando rident psallentes; quia risus aufert gravitatem, quæ est conditio necessaria perfecti laudatoris, quemadmodum dicere voluit Hymnographus illis verbis: *In populo gravi laudabo te.* *Psal. 34.* quia nouerat Deum non laudari à populo leui, qui chori sanctitatem risus leuitate profanat.

Aliud incommodum, quod grauius censetur, ortum ex risu vnus, est prouocatio aliorum ad *Risus v-* similem risum. Qui viciniore adstant risum sen- *nus pluri-* tientes, propter naturæ propensionem & huma- *morum ri-* ni temperamenti conditionem, facilè excitantur *sum pro-* ad ridendum, licet animus repugnare studeat. *uocat.* Leuiiores saltem & indeuotiores psallentes facilimè ex alterius risu commouentur ad ridendum. Inde fieri potest, vt multi, eodem tempore ex vnus leuitate prouocati, Hymnorum cantum vel inconcinnè explere, vel grauius perturbare, vel etiam penitus omittere cogantur, non sine populi offensione & graui Dei iniuria. Audiant id, quæso, qui studiosè verba, aut signa, aut nutus, aut quidquam aliud leue committunt, vt risum commoueant in aliis; isti sicut potiùs ministerium diaboli subeunt, quàm Dei ministerium expleant, cum diaboli studium præcipuum eò tendat, vt diuinas impediatur laudes, ita diuinam

Beda Ho-
mil. 7. in
Quadrag.

Dei ultio
seuera in
videntes in
choro.
Cassianus
Coll. 10.
cap. 13.

ultionem sibimetipsis prouocant. non enim Deus abire sinet impunitos huiusmodi excessus. Expendebat ad hoc propositum venerabilis Beda illam Domini nostri seueram ultionem, quando verbis minacibus & duris flagellis eiecit e Templo qui victimas, quæ sibi offerrentur, aut vendebant, aut emebant, inde arguens, quanto magis eiici mereantur, qui risibus & leuitatibus, diuinum cultum profanantibus, vacant, dicens: *Quanta putas animaduersione puniret, si inuenisset ibi aliquos risui vel vaniloquio vacantes?* Experimenti sunt visibiliter diuinæ iræ ultionem Religiosi quidam sancti Francisci, quibus, dum in choro riderent, visus est Dominus noster in Cruce pendens, qui supra chori ingressum positus erat, oculos suos iratos in eos conicere, & ex hoc aspectu tantum conceperunt timorem, vt breui tempore vitam cum morte commutarent.

Adiuuenta opportuniora ad risum cauendum sunt duo. Alterum est abstinentia ab omni ioco, ludo, verbis ad risum prouocandum aptis sub tempus diuini Officij mox futuri. Qui accedit ad chorum iam ad risum paratus, facile poterit sola recordatione & phantasmatum commotione excitari denuò ad risus continuationem. Studendum itaque est spiritus & cogitationum collectioni in Deum, quem laudare & exorare intendimus, antequam tempus conueniendi adueniat. Hinc sanctus Abbas Isaac, vt Monacho perfectionis Psalmodiæ cupido interroganti, quid ad mentem in Deum colligendam posset conducere, opportunam offerret responsionem, dixit: *Quales orantes volumus inueniri, tales nos esse oportet ante tempus orandi.* Vbi prosequitur eandem materiam,

teriam, afferens ex necessitate, menti occurrere tempore Psalmodiæ quæ ante ipsam cor penetrauerant. Hinc in nostra Religione habemus Regulam illam opportunam ad hanc cogitationum præparationem: *Primo signo conueniendi in chorum dato, ad sacra que ibi præstiturus est Officia quamprimum cogitationem suam quisque conuertere debet. Ad secundum signum, relictis statim que forte habent præ manibus, præsto erunt omnes, & cum silentio in chorum ibunt. Neque interior præparatio adhibenda erit, sed exterior quoque, ut vestibus, birreto, calceisque aut crepidis mundis quisque in chorum se conferat.* Hæc nostra Regula si à psallentibus obseruetur, multis risibus ac leuitatibus medebitur. Animus enim in Deum collectus, quamuis aliquod obiectum accidat ad risum prouocans, difficilius mouebitur, quàm ille qui est à Deo abstractus.

Alterum adiuumentum est, oculorum collectio dum psallitur. Si vel clausis omnino, vel ad terram demissis, vel in librum coniectis oculis recitabitur Officium diuinum, sicut obiecta ad risum prouocantia non aspicientur, ita firmiter in sua grauitate vnusquisque perseuerabit. Turpe est, cordis & corporis oculos coram Deo & Angelis eius sine freno laxare, vt omnia curiosè circumspiciantur, ingredientia, egredientia, occurrentia; quemadmodum accidere videmus iis, qui gyrouagis oculis psallunt, huc illucque semper adspicientes. Si qui sunt huiusmodi curiosi, risum venantur, & leuitatem animi vocant; contra quos concludam illâ diui Chrystomi acriter inuectiuâ: *In Aulam regiam intraturus, & habitus, & oculis, & incessu, & in cunctis aliis componis*

Lib. I. c. 10.

de Discipl.

Quali dis-

positione

ad psallen-

dum sit ac-

cedendum.

Oculorum

demissio &

collectio

cordis gra-

uitatem

sustinet.

D. Chryf.

Hom. 15.

in Epist. ad

Hebr.

& ornas teipsum, huc autem intraturus, ubi verè Aula regia est, ac talis qualis celestis est, rides? & tu quidem, scio, quia non vides; audi tamen, quia Angeli presentes sunt ubique, maxime in Domo Dei, ubi astant Regi, & omnia sunt plena incorporatis illis Virtutibus. Compositioni totius hominis, tam interni quàm externi, studeamus, quando ad Hymnodia officium accedere volumus, ut risus & leuitas arceatur ab Aula Dei, & nemo sit, qui in choro gloriam Dei non tueatur concinna recitatione Hymnorum, iuxta illud Hymnographi: Et in Templo eius omnes dicent gloriam.

Psal. 28.

Risus aliquando à damone.

Diaboli tentationes quomodo à Nouitiis vincenda.

D. Anton.
3. p. Histor.
tit. 23. c. 9.
§. 5.

Si quando risus commoueretur dæmonis opera, qui aliquando nostris vitur passionibus, ne ipse dignoscatur, ad nos tentandos, quemadmodum præsertim agere solet cum Nouitiis in via & famulatu Dei, quos hac risus passione perturbare solet, tempore præsertim diuinorum Officiorum: tunc non conatibus pugnandum erit, nil enim facilè obtinebitur, magis enim inualecet passio, sed humilitate tum orandus Deus, tum Magistri auctoritas imploranda. Prælati auctoritas tanta est aduersus diaboli tentationes, ut aliquando sola earum manifestatio humilis ei facta à Nouitiis, aliquando vnicum verbum illius, valida sint ad omnem prorsus diaboli dissoluedam & auferendam molestiam. Ad quam rem accidit aliquando Magistro Iordani, magni nominis Religioso, D. Dominici præcipuo alumno, quòd dum secum haberet plurimos Nouitios, quos ad habitum Religionis receperat, & ad locum Nouitiatus deducebat, recitaretque vnà cum illis in hospitio Horas Canonicas, ecce quidam ex illis cœpit effusè ridere; ceteri Con-

nouiti
risum
ex loc
pit ob
angeb
citaba
cium o
quia n
ad No
te, ego
cum d
vicisti
monit
Cessat
quam
noui F
tum H
dæmo
(aieba
bunt e
nem, a
venam
mus,

D

Se
mim
ui fer
nini

nouitij videntes, effusiùs profecuti sunt eundem risum, ita vt non possent se continere. Quidam ex sociis grauioribus Magistri Iordanis eos cœpit obiurgare, vt compesceret, sed risus magis augebatur. Peracto Completorio, quod tunc recitabant, Magister Iordanes conuersus ad socium qui Nouitios reprehenderat, eum correxit, quia munus Superioris sibi assumpsisset. deinde ad Nouitios ait: *Ridete, filij carissimi, effusè ridete, ego vobis ridendi facultatem liberè concedo; vos enim decet ridere, quia diabolum & decepistis, & vicistis, mundo valedicentes.* Mira vis huius admonitionis, imò facultatis à Prælato oblatae. Cessauit tunc omnis risus; imò deinceps nunquam similem ridendi tentationem passi sunt illi noui Religiosi. Verùm nō semper à dæmone ortum habent huiusmodi passionis risus, licet in dæmonem sæpè illas reiiciant socordes. *Multi* (aiebat venerabilis Pater Zacaria) *dæmoni adscribunt ea, quæ ipsimet, ob prauam animi inclinationem, operantur.* Risum ipsi siue oculis siue verbis venantur, aduocant & excitant, vti mox dicebamus, quibus modestia & grauitas est suadenda.

Ant. Maria
Zacar. verbo
Tentatio diab.
num. 6.

CAPVT X.

*Defectus scrupulorum cauendi, et
quo remedio.*

SCRUPULORVM materiam placuit inter defectus psallentium annumerare, quia vt plurimum non sine defectu reperitur in homine. Nonni scrupulos aliquando fuisse à Deo permisos a nimis sanctitate & doctrina præstantibus, ad virtutis

Scrumpuli ad
maiores
animi san-
ctitatem
aliquando
dati.

tutis

tutis & sanctitatis augmentum; quemadmodum omnibus testatum est de sancto Augustino, præclarissimo Ecclesiæ Doctore, qui in suis Confessionibus magno animi dolore ac gemitibus accusat seipsum de leuissimis minutioribusque rebus, quas alij, etiam virtutis studiosi, vel nihil vel modicum æstimarent, alij etiam forsitan riderent. Verumtamen hoc genus scrupulorum nec iudicium offendit, nec animi tranquillitatem perturbat, sed eum efficit studiosiorem ad virtutum actiones. Nec huius generis scrupuli dicentur forent propriè scrupuli in ea significatione quæ communiter accipitur, quando de scrupulis est sermo; sed potiùs stimuli sunt à Deo concessi, ad maiorem animi puritatem obtinendam.

Scrupulus est animi anxietas ex leuibus causis orta.

Scrupulus in sua propria significatione sumptus, quatenus dicit anxietatem animi ex leuibus & apparentibus causis ortam, inuoluit plurimos defectus, sicut etiam plurima incommoda gignit; & supponit semper vitium aliquod vel naturale, vel acquisitum. Qui laborant conscientia scrupulis agitata, numquam putant se diuino satisfecisse Officio; vel quia debitam intentionem aut attentionem non habuerint; vel quia non recordantur, an omnia recitauerint. Hinc animi anxietas ad nouas iterationes eiusdem Officij, non semel, sed pluries eandem Horam, vel Psalmum, vel Lectionem repetendo. Sibi persuadent isti, quòd meliùs satisfacient posteriori recitatione, cum tamen semper imperfectior videatur posteriori priore. Nisi isti scrupulosi studeant ad rectam redire rationem viuendi, in proximis, imò incurabiles incident angustias, peccata multiplicabuntur, iudicio tenebræ offundentur.

Scrupulus est plurimorum malorum origo & causa.

dentur, & cordis perpetua inquietudo fouebitur. Hæc præcipua mala ex scrupulis orta vtile est singillatim declarare, vt remedia opportuna valeant vsurpari.

Primum malum est peccatorum multiplicatio; quia scrupulis facilè coniungitur conscientia erronea, quæ peccatum putat, vbi verè peccatum non est: non tamen hic conscientia error semper cum scrupulis reperitur. Potest scrupulus esse solus absque errore aliquo determinato: nam tradunt Doctores, pugnandum esse contra vim scrupulorum, agendo illud quod scrupulosus nitentur vitare, verbi gratia non iterando Officium, vel Psalmum, vel Horam, quæ scrupulus suadebat iteranda, siue scrupulus deponatur, siue non deponatur. Si adesset conscientia error, hic esset deponendus ante operationem: at etiam si non ad sit error conscientia, nihilominus multiplicantur peccata, sicut etiam multiplicantur scrupuli, quando primo scrupulo non obstititur. Ea est huius natura & conditio, vt primus scrupulus admissus alium pariat in animo, hic alium, iste alium semper maiorem; quemadmodum videmus in aqua fluminis aut lacus euenire, si forte in eam proiciatur lapillus: hic cadens circulum paruulum format in aqua, ille circulus alium maiorem efficit, iste alium, donec tota commota aqua in circulos vsque ad extremitatem litoris resoluator. En scrupulorum proprius effectus similis effectui lapilli in aquam proiecti. Comparatio scrupuli cum lapillo est opportuna: nam dicitur scrupulus, quia in animo operatur eosdem effectus, quos operatur lapillus ingrediens calceum ambulantis, pungit enim ac offendit

Conscientia erronea scrupulorum socia.

Scrupulus scrupulum parit.

*Scrupulo-
rum initiis
pugnand-
um.*

fendit pedem. Animus etiam noster rectè com-
paratur aquæ fluminis aut lacus, quæ omnem fi-
guram circumstantium corporum recipit & red-
dit; sicuti animus hominis aptus est excipere
omnium substantiarum figuras & species. Cum
scrupulus animum alicuius possederit, nec im-
pediatur, statim circulationes plurimas commo-
uet ex vna in aliam, donec animus repleatur in-
finitis molestiis & anxietatibus. Pugnandum ita-
que viriliter ac resistendum est initiis primis, ne
mala eueniant maiora ac grauiora.

*Iudicium
scrupuloso-
rum per-
turbatur
variis er-
roribus.
Attentio
perfecta si-
ne euaga-
tione neque
Sanctis con-
cessa.*

Hinc oritur alterum malum, nempe obre-
bratio iudicij. Sicut aqua fluminis, donec illis
circulationibus occupatur, perturbata remanet,
nec reddere potest rerum species, quas antea red-
debat placida quiescens: ita animus scrupulo-
rum agitatione vexatus confunditur, vt nequeat
cognoscere ac distinguere, quod recta suadet ra-
tio, imò diuersis obruitur erroribus. Primus iu-
dicij turbati error est circa attentionem nobis
impositam. Putant scrupulosi, à nobis exigi eam
attentionem, quæ omnem aliam cogitationem
excludat, qualem Angeli in calis habent; quod
fieri nequit viribus naturæ solis, sed, vt alias
significauimus, illa donum Dei est non omnibus
concessum, nec & Apostolo Paulo, qui erat Vas
electionis & insignis prædestinatus. Hoc erro-
re iudicij aliquando laborauit sanctissima virgo
Lutgardis; & quia non valebat toto animo reci-
tationi Hymnorum adesse absque aliis cogitatio-
nibus superuenientibus, more aliorum scrupulo-
forum torquebatur, & singulas horas bis terre
repetere volebat, nec vllus amicus poterat eam
consolari. Tandem Deus misericors dignatus est
illam

Surius I 6.
Iunij.

illam sanare, ostendens ei, quòd non deberet
 perturbari ex cogitationum velocitate ac impor-
 tunitate; quia illa sit nostræ naturæ imbecillitas,
 vt nequeat recitare modicam ac breuem oratiun-
 culam absque aliqua mentis euagatione. Alter iu-
 dicij turbati error est circa verborum integram
 prolationem: nam tanta anxietate verbis atten-
 dunt scrupulosi, vt locum non relinquunt iudi-
 cio attendendi vel ad sensum & spiritum verbo-
 rum, vel ad Deum quem exorant, & laudant.
 Misera scrupulorum conditio, qui numquam
 possunt acquiescere: nam modò solliciti sunt de
 integritate verborum, modò de attentione ad sen-
 sum, modò de vtrisque.

*A scrupu-
lis quomo-
do libera-
ta S. Lut-
gardis.*

*Scrupulo-
forum mi-
sera condi-
tio.*

Hinc ortum ducit tertium damnum, nimirum
 cordis perpetua anxietas & perturbatio. De his
 verè asseri potest illud Dauidicum: *Trepidauit* Psal. 13.
timore, vbi non erat timor. Pusillanimes sunt
 qui hoc laborant morbo, & semper timent cul-
 pam lethalem, vbi vel nulla, vel, ad summum,
 venialis & leuis est: imò seipsos in eas coniiciunt
 angustias, vt de salute aliquando desperent. Id
 saltem semper euenit, vt corporis salus manife-
 ste periclitetur. Nimia cordis afflictio vires cor-
 poris paullatim consumens exhaurit, caput præ-
 sertim debilitat, totumque hominem inhabilem
 reddit ad maiora facinora.

*Scrupuli
vires cor-
poris debi-
litant.*

Animaduertere debent scrupulosi, quòd iniu-
 riam non leuem altissimo Deo faciunt, putantes
 cum nobiscum agere quasi Iudicem captiosum,
 qui apices Iuris à nobis exigere velit, & plura
 requirat quàm vires patiantur, quasi non Prin-
 cipem benignum, sed tyrannum seuerum, qui
 nos tamquam mancipia virgeat, contra omnes
 Scripturas,

*Scrupulosi
Deo irro-
gant iniu-
riam.*

Pfal. 93.

Scripturas, quæ illum prædicant miræ benignitatis & suauitatis erga homines. *Qui fingis laborem in præcepto*, aiebat Hymnographus de Deo.

Matth. 11.

Iugum meum suauis est, & onus meum leue, dicitur ab ipso Deo. Iniuriam etiam faciunt Sapientia Dei, putantes, quòd ignoret nostram volubilitatem & imbecillitatem, præsertim circa cogitationes cordis, quas optimè nouit esse omni volucre perniciores & velociore, à nobis effugientes, quando bonæ sunt, contra nostram voluntatem; ad nos venientes, si incongruæ sunt, contra nostrum conatum. Quasi Deus non cognoscens hanc nostram conditionem, exigere velit quod non possumus exequi. Nouit optimè Deus suum figmentum, cuius sit conditionis; nouit nostram imbecillitatem, nec à nobis exquiri quod reddere non valemus. Si noluisset nos euagari cogitationibus, vel homines non fecisset, sed Angelos; vel dona singularia omnibus esset elargitus, quemadmodum aliquibus electis ac prædilectis concedit aliquando.

*Scrupulis
humilitate
vincendi.*

Hanc nostram imbecillitatem cognoscere & confiteri expedit valdè, vt scrupuli faciliùs abigantur. Sicut species est superbiæ credere, quòd possit homo mortalis rectè ac perfectè laudare Deum viribus suis solis, quæ superbia pronocat Deum ad iram; ita species est humilis cordis, memorem esse propriæ imbecillitatis & diuini auxiliij necessitatis, & sperare, Deum æqui bonique consulturum eam nostram recitationem, quæ mediocris fuerit, licet non exacta.

*Scrupulo-
rum reme-
dia valida.*

Inter opportuniore remedia scrupulosi offendenda suaderem primo loco illud, quod validissimum censetur ab omnibus rei spiritualis Pati- bus,

bus, nimirum subiectio omnimoda proprii iudicij circa recitationem iudicio proprii Prælati, siue Confessarij. Nam, sicut dictum est, iudicium scrupulosorum cum sit perturbatum, eget directione ac regimine sanioris & recti iudicij, cui se committat ex animo, illique acquiescat. Quæ submissio & subiectio tantæ est virtutis apud Deum, vt multi fuerint à Deo perfectè liberati ab hoc periculoso morbo. Sanatus fuit ille Sacerdos Monachus, qui, ob tantos scrupulorum fluctus, eò deuenerat, vt ne quidem rem Sacram auderet facere. Hic ad sanctum Bernardum accedens, spondit se velle illius consilio acquiescere; cui sanctus Prælati præcepit, vt ad Sacrificium offerendum se illicò conferret, nec in posterum dimitteret. Acquieuit Religio-

Iodoc. De-
mohodert.
in Parænes.

Petrus Ri-
bad. & Pe-
trus Maff.
in Vita.

Scriptores.

Hoc subiectionis remedium est tantæ efficacitatis, vt valeat ad quamcumque scrupuli speciem omnino curandam, tam eam quæ ex naturæ temperamento, quàm quæ ex diaboli tentatione originem trahit. Hæ duæ sunt præcipuæ origines scrupulorum. Prima est temperamentum melan-

Scrupulorū
causa duæ
præcipuæ.

cholicum; quia melancholia frigiditate humorum constat, ideoque timorem fouet, & ad apprehensionem futuri mali disponit imaginationem. Ad quam temperamenti causam reducitur læsio alicuius sensus interni. Alia item est diaboli astu-

Scrupulos
nutrit dia-
bolus.

tia; quia sicut diabolus osor est humanæ tranquillitatis, ita conatur animum perturbare an-

K k

xieta-

xietatibus ac timoribus, ne queat Deo seruire hilariter. qui præsertim solet hoc vitio detinere & affligere indoctiores & ignaros. Sicut ignorantia est origo omnium ferè errorum, ita eadem ignorantia vitur diabolus ad huiusmodi animos decipiendos, suggerens timorem peccati, vbi non est timor. Quisquis cupit se ab istis afflictionibus expedire, subiiciat se ex animo viro docto, moderatori animæ suæ, cui plenè credat. hoc modo neque melancholia, quæ iudicium occupare solet, nec dæmonis astutia & importunitas, nec ignorantia quidquam obtinebit. Melancholici sunt similes illis, qui aut febris phrenetica aut alio morbo caput infestante laborant. Sicut infirmi isti, vt citiùs sanentur, obediunt, etiam inuiri, Medicis ac familiaribus qui assistunt; ita & illi à scrupulis sanabuntur, si obediunt & acquiescent suo Doctore. Si minùs isti statuunt, aut sponte aut inuiri huic acquiescere remedio, sicuti, ob melancholiæ conditionem, erunt ad proprii sensus, quamuis erronei, firmitatem tenaciùs tenendam paratiores; ita facillimè ad eam animi deuenient obstinationem, quæ istius generis ægritudinis semper fuit comes indiuidua, & ipsam ægritudinem reddit molestiorem atque difficiliorem. Diabolus etiam subiectionis inimicus longissimè aufugiet, si cognoscet semel aliquem ex animo obedire alterius voluntati. Indocti etiam prudenter se gerunt, dum prudentis sequuntur iudicium. Qui huiusmodi infirmos curandos suscipiunt, numquam permittere aut concedere debent illis repetere quod asserunt malè pronuntiatum, vel sine attentione expletum: porissimum enim aptissimaque huius morbi medicina est oppositio

Scrupulorum Medici quid obseruare debeant.

positio & pugna aduersus scrupulum. Nec sunt audiendi dicentes, se timere vel non recitasse, vel non attendisse, nisi tam certi sint de defectu quem afferunt, vt iuramento possint illum affirmare.

Præterea spirituales Medici debent dubia istorum semper per epieikeiam in mitiorem partem interpretari, & illos suauiter inducere ad vsum huius virtutis, quæ propriè est æquitas seu benigna Iuris interpretatio, qua potest homo benigne intelligere ius & præceptum de diuini Officij tum integritate, tum attentione. Utile est scire, quòd quando quis verba legis transgreditur non ex contemptu, sed per epieikeiam, quæ ex circumstantia aliqua mentem Legislatoris interpretetur in partem benigniorem, non peccat, vt ait diuus Thomas, quem sequuntur omnes Iuristæ. Quæ epieikeia extenditur etiam ad euentum illum, quando quis legem non seruaret, vt pro stulto non habeatur, cuiusmodi possunt facile iudicari qui scrupulis assentiuntur: aut quando quis in rebus dubiis secundum communem bonorum vsum seruat legem latam, quemadmodum appositè docet sapientissimus Nauarrus. Has regulas debet optimè callere Medicus scrupulosorum, tum vt eos ratione conuincat, tum etiam vt securiùs valeat illis se opponere, non consentiens eorum voluntati, quando facultatem postulant repetendi sub variis, quos afferre solent, prætextibus & rationibus.

*Epieikeia
virtus quid sit.*

D. Thom.

2.2. q. 220.

art. 1.

L. Benignus. ff. de

Leg.

Nauarrus

cap. 27.

nu. 284.

CAPVT XI.

*De defectibus in modulatione Ecclesiastica
occurrentibus.*

*Cantus Ec-
clesiasticus
non repre-
hendendus.*

ABVSVS varij & multiplices in Ecclesiasticis modulationibus introducti causam præbuerunt multis querelis à viris sapientibus Deiq; zelum habentibus editis, non vt absolute vituperent musicos cantus in Ecclesia, quemadmodum hæretici aliqui oppugnant, tamquam illicitos, sed vt reprehendant quorundam abusus, qui, Dei timore seposito, miscere non verentur factis profana. Præcipuos itaque abusus expedit hoc loco commonere, vt caueantur.

*Cantus Ec-
clesiastici
abusus.*

Gravior abusus est, quando modulationes adhibentur potiùs theatricæ quàm Ecclesiasticæ, quæ nimirum magis ad choreas & tragædias, quàm ad pietatem & deuotionem, magisque ad scenas quàm ad domum Dei sunt aptæ, propter mollitiem affectuum quos repræsentât. De hisce mollibus modulationibus verum est, quòd sicut auditum ad se alliciunt, ita animum quemque leuiter & grauem emolliunt ac eneruant, cogitationes affectusque non tantùm vanos ac leues, sed turpes quandoque suscitando in animis audientium, quemadmodum & nouerunt & docuerunt etiam ipsi profani Auctores, iuxta illud Sulmonensis Poëtæ:

*Quid de
Remedio
amoris.*

*Eneruant animos citharæ cantusq; lyraque,
Et vox, & numeris brachia mota suis.*

*Cantus vis
circa animi
affectus.*

Tantam vim inesse musicis concentibus & ratio & experientia docet, ad animos mortalium alliciendos

ciendos & commouendos, vt affectus cantui omnino similes in homine suscitent. Si cantus vehemens & concitatus est, concitet animum, & ad bellica inflammet; si lætus, exhilaret atq; demulceat; si mollis, emolliat animum; si etiam feminus, non poterit non femineos reddere etiam viros seueros & graues. Hinc D. Hieronymus ad Furiam scribens, inter alia vtilia monita illud in primis exhibet, vt caueat à feminarum cantu, vocans illum cantum diaboli, & sirenarum mortiferum concentum. Id puto intelligendum, quando à feminis cantantur verba vana & cantica profana; non autem quando in choro cantantur ab istis Psalmi, vel aliæ sacræ grauesque modulationes, quemadmodum à deuotis Sãctimonialibus vsurpantur tempore diuinorum Officiorum, ex antiqua laudabili consuetudine in Ecclesia Catholica vsu recepta. Nam modulationibus mollibus si aliquando adhibentur, profanari diuina Officia nemo negabit, non sine graui culpa tum musicorum, tum etiam musicos aduocantiũ, si scienter hi permittant vanas turpesque compositiones, siue cantu siue sonis, in Ecclesia adhiberi.

Declarat appositè ad hanc rem Cardinalis Caietanus, quot modis peccare contingat in vsu huiusmodi modulationum vanarum. Si adhibeantur, aut permittantur istæ vanæ modulationes in diuinis Officiis cum formali intentione eas adhibendi, culpa grauis committeretur, quæ dicitur peccatum superstitionis; quia istæ vanitates contrariæ sunt directè diuino cultui, cui debetur deuotio, at illæ prouocant saltem ad vanitatem, aliquando etiam ad malum. Deinde, quia huiusmodi cantores dici quodam modo possunt falsarij

D. Hieron.
Ep. ad Furiam.

Feminarum cantus vitandus.

Caiet. ad
2.2.q. 91.
art. 1.

Cantantes
profana di-
ci possunt
in falsarij.

in diuino cultu, dum miscent diuino cultui nomine Ecclesiæ expleto, quod minimè ab Ecclesia intenditur. quod tamquam grauem culpam Deus grauissimis pœnis vltus est. Adducit Caietanus vltionem illam tam seueram contra filios Aaron immissam, quando, erumpente igne ex Altari diuino, consumpti penitus sunt coram ipso Domino; quia ignem profanum & laicum adhibere nõ sunt veriti in adolendo thymiamate. Iis similes sunt qui cantant vana in diuinis Officijs; adhibent enim ignem alienum & profanum, nimirum carnis & mundi, in Sacrificio diuino, quod est maximũ nefas. Nam veluti ignis profanus flammæ turpis concupiscentiæ accendunt cantus profani, vel saltem accendere apti sunt in animis audientium.

Nec possunt excusari, qui dicunt, posse adhiberi vanas modulationes tantummodò ad consonantiam, quam vulgò dicunt aërem, amotis verbis profanis, conformata illa consonantia verbis diuinis. Nam etiam si ex genere suo hæc conformatio nullum possit esse peccatum, quia ex natura sua talis consonantia est indifferens ad significanda sacra & profana, & ad vtraque potest referri & applicari; nihilominus praxis ostendit, semper coniungi istiusmodi modulationibus aliquam circumstantiam aut effectum, quæ reddunt vitiatam actionem. Sæpè tales consonantiæ sunt prouocatiuæ ad malum, præsertim si ab aliquo intelligantur, & credantur à musicis adhibita ad hunc finem prouocandi audientes ad vanos & profanos affectus; hæc namque posita circumstantia, semper peccatum intercedet lethale, aut veniale, pro ratione prouocationis.

Alter

Leuit. 10.

In cantantes profana vltio Dei.

Cantorum excusationes reijciuntur.

Alter defectus est ratione intentionis & finis ad quem diriguntur modulationes, si nimirum solius delectationis gratia quærantur, & adhibeantur, ut concursus & frequentia maior populorum ad Ecclesiam acquiratur. Magnus abusus est iste. Tunc non attenditur pietatis excitatio, & honor Dei, qui debet esse finis omnis cultus ab Ecclesia adhibiti, sed delectatio audientium; qui finis valdè contrarius est cultui diuino. Nam trahuntur laici ad Ecclesiã, non ut meliùs colant Deum, sed ut concentum audientes, temporis horas cum delectatione fallant, & eludant. Sicut isti laici culpam contrahunt iuxta delectationis quam intendunt qualitatem; ita similes efficiuntur illis Babyloniis, qui sibi, id est ad solam delectationem, non verò ad pietatis excitationem, cantari poscebant ab Israëlitis captiuis Hymnos Hebraicos: *Hymnum cantate nobis de Canticis Sion.* Psal. 136.

Vbi obseruat opportunè Lorinus, quòd non dixerint, *Cantate Deo, sed nobis*; in qua dictione consistit culpa digna reprehensione. Quod in illis reprehendimus, in nobis etiam aliquando reperitur, quod non sine animi dolore dico. Laici ad Tempa conueniunt magis allecti à musicis concentibus, quàm à desiderio laudandi & colendi Deum, vel audiendi eius laudes. Si vox aliqua concinna, aut sonus peregrinus maximæ suauitatis sit audiendus in aliquo Templo, magnus fit omnium ordinum concursus & occursum: si nulla adsit melodia, licet statio fiat, vel Sermo habeatur, vel grauis & pius adhibeatur cantus, pauci conueniunt. Non erit abs re nostra, antequam à citato nuper Psalmo discedamus, aliam addere obseruationem; nempe, quòd qui profanas ad-

hibent, aut etiam qui admittunt modulationes in Templo Dei, sunt longè dissimiles piis illis Hebræis, qui à prædictis Babyloniis requisiti, vt Cantica Domini ad ipsorum delectationem vsur-

Psal. 136.

parent, strenuè responderunt, *Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* nolentes Sacros Hymnos gentilibus profanis exhibere. Isti autem, vt carnalium aurium indulgeant voluntati & voluptati, verba sacra profanis modulationibus adulterata quærunt, & exhibent. Sicut auditorum animos non ad sacra verba, sed ad modulationis alliciunt suauitatē, ita in Domum

Bellarm. in Psalm. 136

Dei (ait tam verè quàm piè Cardinalis Bellarminus) canticum inferunt Babyloniæ. Grauiùs peccare contingit Ecclesiarum Rectores, qui ad hunc finem obsequendi laicorum genio modulationes adhibent opportunas; imò, quod magis deplorandum est, magno studio perquirunt excellentiores peritioresque musicos, nec pecuniæ parcunt, vt eos ex longinquis conducant regionibus.

Quot hisce temporibus reperiuntur Ecclesiarum Rectores, qui, modò videant Tempa frequentibus populis, maximè nobiles primariisque vtriusque sexus personis, plena, se putant aliis diligentiores, intenti tantum modò ad conducendos peritiores suauioresque cantores; nihil autem attendentes, cuiusnam illi sint vitæ & morum conditionis, nec quas modulationes adhibere velint. Non sine causa exclamat in huiusmodi rem eruditissimus piissimusque Guilielmus Durantus his verbis: *Verum hodie, dolenter refero, in Ecclesijs musici, qui cantorum vice funguntur, hominum omnium dissolutissimi sunt, adeò vt adagium populo dederint: Musicè viuere, hoc est dissoluit & effeminat.*

Mores musicorum attendendi.

Guiliel. Dur. l. 3. de Rit. c. 21.

minatè. Non idcirco reprehenduntur pij musici, qui vita simul & voce Deum laudant, sed qui intemperatam traducunt vitam, quos non deberent conducere pij Rectores Ecclesiarum. Utinam non aliquando omitterentur meliores occupationes, cuiusmodi sunt prædicationes verbi Dei, ut explendis modulationibus totus ac liber relinquatur locus & spatium ad animum auditorum delectandum. Dessebat aliquando D. Augustinus se præsentem fuisse huius generis modulationibus, quæ potiùs animum delectarent quàm commouerent ad pietatem, & magno humilitatis sensu dicebat: *Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quàm res quæ cantatur, moueat, peccatè me peccare confiteor, & tamen mallem me non audire cantantem.* Qui hæc verba profert, idem ille est, qui asseruerat, se ex musicis Hymnodiis commotum aliàs esse ad compunctionem & fletum, ita ut non valeret continere lacrymas; nunc autem luget, quia se abstractum à Deo cognouerit & à pietate. Vnde, quæso, in Augustino hæc diuersitas effectuum? non quidem ex diuersitate audientis, qui idem erat non tantùm quoad substantiam, sed etiam quoad voluntatem erga Deum. Tota diuersitas oriebatur ex conditione cantus. Cantus graues & pij compunctionem lacrymasque ciebant, cantus verò molles & leues, solam delectationem respicientes, animum abstrahant à rebus cantatis.

Musicus cantus solam delectationem intendens. cauendus. D. Aug. l. 10. Conf. cap. 33.

Cantus grauis lacrymas prouocat.

Quia diximus nonnullos abuti musicis cantibus, non erit idcirco minùs laudandus musicus cantus in Dei Ecclesia, quamuis inde vel propria ipsorum cantantium aut aliorum, nempe auditorum, emergat ruina. Hic effectus nec Hymno-

Ephes. 5.

diæ, nec musicæ modulationi, nec Ecclesiæ intentioni est tribuendus, sed prauæ cantantium & psallentium conditioni. Appositè ad rem hanc proloquebatur D. Thomas dum illa verba Apostoli Pauli expenderet, *loquentes vobismetipsis in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, cantantes, &c.* dicens: *Si ex hoc aliquis commouetur ad dissolutionem, vel in gloriam inanem, hoc est contra intentionem Ecclesiæ.* quasi asserat, id esse adscribendum vitio cantantium, non rei cantatæ, nec menti Ecclesiæ cantum approbantis. Quare omnis affectus, siue bonus siue malus, ex cantu haustus ortum habet vt plurimum ex conditione cantoris. Si quis cantet ad sui ipsius aut aliorum delectationem, is procul dubiò & se ipsum & alios abstrahet ab vtili consideratione eorum quæ cantantur. Qui cantat ex deuotione res deuotas, is attentior erit verbis à se prolati, meliusque degustabit, ac degustare faciet spiritum in verbis decantatis latentem.

Cantores
vanos pu-
nit Deus.

Magnam sibi parant Dei iram, qui in Ecclesijs vsurpant modulationes profanas, & qui ad finem cantant profanum. Deus vliscetur hanc grauem iniuriam sibi Domuiq; suæ illatam. Sibi quidem, quia nō colitur, sed spernitur à vilibus hominibus. Domui itē suæ, quæ domus orationis esse debet & deuotionis, non vanitatis, & leuitatis & profanitatis. Non relinquit Deus impunitos huiusmodi excessus & abusus, siue in hac siue in futura vita eos vindicans opportunè. Euentus duos hoc loco referam, quorum alter ad præsentē vitā, alter ad vtraique spectat. De quodam Monacho Cisterciensis familiæ scribunt Historiæ, quòd cum esset dono suauissimæ vocis ornatus, nec dignaretur

tur illam vsurpare quotidianis Hymnodiis, quia non Dei cultum, sed propriã quærebat gloriã; diebus tantùm solemnioribus statuerat cantare Responsorialia & Versiculos ob vanitatem. Deus declarare volens huic decepto Monacho, quòd non sibi, sed diabolo cantaret, hanc visionem ostendit alteri Monacho. Quadam solemnitate cùm Responsorium sibi deputatum cantaret maxima vocis lasciuia, putans se valdè placere audientibus, ecce dæmon apparuit in figura pueri nigri & terribilis, qui manibus plaudens, & miro modo cachinnãs dicebat: O, ô, ô, benè cantauit, optimè cantatum est! En ad quem dirigatur suauitas cantantium ob solam delectationem, nempe ad diabolum applaudentem.

Acerbior euentus accidit alteri Religioso Ordinis S. Benedicti, qui in monte Cassino degens vocis suæ suauitate valdè gloriabatur. Hic cùm in Sabbato maioris Hebdomadæ, Diaconi vices agens ad Cerei benedictionem, adeò lasciuiret sua voce, vt omnes traheret in admirationem, vix expleto præconio vltio diuina statim affuit; nam inde visibiliter ablatuſ est, sed à quo, & in quem locum fuerit translatus, nescitur. Ex conditione vitæ ipsius timetur, ait Scriptor, quòd raptus fuerit potius ad pœnam luendam elationis, quàm ad præmium deuotionis. Supponit tamquam rem notam toti Monasterio, quòd sicut fuerat musicus suavis & blandus, ita mores habuerit molles & irreligiosos, afferens ad confirmationem sui dicti sententiam diui Gregorij dicentis: *Cùm blanda vox queritur, vita sobria deseritur.* Caueant sibi cantores nimis profana amantes, si præsertim Religiosi sint. Caueantur abusus omnes,

Specul.
Exempl.
verbo
Cantus.

Cæsar. l. 4.
cap. 8.

Cantantis
vanipœna
seuera.

nes, tunc musica erit opportuna, & grata Deo, & piis personis.

*Musico-
rum condi-
tiones bona
qua.*

*Trident.
Sess. 22.*

Vtinam in Ecclesia Dei renouaretur praxis illius Decreti Aquisgranensis, quo describuntur optimorum musicorum conditiones, qui in Ecclesia Dei apti sint diuinas decantare laudes: *Tales ad cantandum & psallendum in Ecclesiis constituantur, quorum mens cum voce concordet, ut impleatur illud 1. Corinth. 14. Psallam spiritu, psallam & mente. Tales item eligantur, qui non superbe, sed humiliter & sapienter debitas omnino laudes persoluant, & suauitate lectionis ac melodia & doctos demulceant, & minus doctos erudiant; potiusque exoptent in lectione vel cantu populi adificationem, quam popularem vanissimam adulationem.* Hoc modo rectè procederent musicae modulationes, & Deus valdè illis delectaretur, & populi ad maiorem excitarentur deuotionem, & ab Ecclesiis arceretur omnis vanitas & leuitas, quæ graui Decreto nouissimè à Patribus Concilij Tridentini iubetur eliminanda, illis verbis ad Antistites directis: *Ab Ecclesiis verò musicas est, ubi, sine organo sine cantu, lasciuum aut impurum aliquid miscetur, arceant.* Quod Decretum non tantùm intelligi debet circa Missæ Sacrificium, sed circa diuina quæcumque Officia, seu Hymnodiam, tam in Matutinis quàm in Vespertinis Horis; quia in omnibus militat eadem ratio allata à Patribus Concilij, nimirum, ut *Domus Dei verè Domus orationis esse videatur, ac dici possit.*

Non desunt hac ætate viri diuino æstuantes zelo, qui nullo patiuntur modo in Ecclesiis modulationes vanitatem leuitatemque redolentes. Ad quam rem testari nobis licet, quod nouimus accidisse

cidisse Neapoliono Comitolo Episcopo Perusino, viro miræ grauitatis, doctrinæ, probitatis & zeli. Hic superioribus annis, dum in humanis viueret, ad quorundam Regularium virorum Ecclesiam, vbi publicæ habebantur orationes, accedens, hilari fuit organorum sonantium modulatione exceptus. Dum positis genibus se ad orationem venerabilis vir compoluisset, aggressus est qui organa pulsabat festiuam quamdam harmoniam, putans fortè tum adstantibus delectationem, tum sibimet applausum se allaturum. At sanctus Episcopus, qui concentus cognouit theatricam qualitatem, vocans ad se Ecclesiæ Rectorem, opportuna vultus seueritate dixit: *Inuitastis me ad orationem, an ad choreas? silentium iudicite organo, aut concentus mutationem; Ecclesiam Dei non decent huiusmodi modulationes.* Noluit Apostolicus vir pati prosecutionem illius iam cæpti concentus, tum ne videretur sua præsentia approbare, quod cognoscebat loci & muneris sanctitatem dedecere; tum vt huius euentus notitia ceteris Ecclesiis suæ Diocesis, tam subditis quàm exemptis, formam præberet grauitatis Ecclesiasticis concentibus debitæ, iuxta sacri Tridentini Concilij graua Decretâ.

Cauendum est, ne, harum modulationum occasione, integritas diuini violerur Officij; quem admodum eueniret, si, dum alternatim explentur diuina Officia, nimirum à choro Ecclesiasticorum ex vna parte, & à choro musicorum ex alia, pars aliqua diuini Officij vel voce non exprimeretur, vel in aliam compositionem mutaretur. Accidit non semel, quòd Versiculi Psalmorum, qui reddi deberent à choro musicorum, non

Diuini integritas Officij quomodo violerur occasione musicorum.

non

non voce, sed vel organo solo, vel solis aliis instrumentis reddantur. Quo euentu, vt seruetur integritas, debent ij Versiculi per vnum vel duos de choro voce congrua, quæ ab omnibus exaudiri queat, pronuntiari; nam alioquin mediæ Psalmorum omitteretur. Contingit quandoque à musicis mutari Hymni cantum in aliam compositionem suauiore, ad arbitrium. Quo euentu, qui sunt in choro Ecclesiastici debent Hymnum ab Ecclesia præscriptum omnino supplere. A nonnullis denique omittuntur aliquando vnus vel plures Psalmi, ob eandem causam, scilicet inseruendi festiuioribus aliis aut instrumentorum aut vocum symphoniis. Hoc omnino repugnat formæ diuino Officio ab Ecclesia præstitæ, quam nefas est mutare, vt sumus mox dicturi.

CAPVT XII.

Dedefectibus circa formam diuini Officij.

*Canonica-
rum præ-
cium digni-
tas, & san-
ctitas.*

FORMA diuinarum laudum, quam in Horis adhibemus Canonicis, tantæ est dignitatis ac sanctitatis, vt nefas sit illam aut mutare, aut minuere, aut quoquomodo violare. Dignitas & sanctitas huius facillè comprobatur ex omnibus illis Capitibus, quæ primo Libro descripta sunt, circa præstantiam & effectus harum laudum; quia nimirum à Spiritu sancto, qui Sponsus est Ecclesiæ, est dictata: quæ autem à Spiritu sancto sunt, alta sunt & sancta. Deinde, quia sublimia Religionis nostræ mysteria complectitur, vt sanctissime

Altissimæ Trinitatis, Dominicæ incarnationis, vi-
tæ, passionis, mortis, Resurrectionis, & iudicia-
riæ potestatis. Præterea quia comprehendit reli-
giolissimos actus, quos erga Deum exercere de-
bemus, fidei, spei, caritatis, adorationis, submis-
sionis, laudationis, gratiarum actionis. Insuper,
quia offert verba & sententias aptissimas ad om-
ne bonum obtinendum, & ad omne malum a-
vertendum. Vtremque, quia intentio Ecclesiæ, in
huius formæ præscriptione & usu, est altissima
& sanctissima. Tandem, quia ab eadem Eccle-
sia graui præcepto iubetur, vt non liceat sine
culpa illam violare, præsertim post editam Pij V.
constitutionem, quæ ritum præscribit Officio
diuino.

Integritas igitur huius formæ seruanda est, ita
vt nemo sciens prudensve omittat aut totum Of-
ficium, aut aliquam Horam, aut eiusdem par-
tem, ne culpam contrahat vel mortalem, vel ve-
niale, magis minusve grauem pro qualitate
tum omissionis, tum omittentis: nam etiam
omittentis conditio sicut augere potest obligatio-
nem recitationis, ita etiam poterit aggrauare vio-
lationem. Si omittens est in sacris constitutus Or-
dinibus, & etiam beneficiatus, grauius certè de-
linquit quàm simplex Clericus tantummodò be-
nificatus: ita & Sacerdos Religionem profes-
sus magis delinquere censetur quàm Sacerdos
simplex. Qui item plura beneficia possidet, ma-
gis peccat quàm vnum tantum possidens. Ad
eiusdem formæ conseruationem spectat ordo
constitutus Horis Canonicis, ita vt nemini liceat,
sine causa rationabili, hunc ordinem interuertere
sue Horarum, siue Psalmorum. Si aut obliuio
aut

*Recitantis
conditio
obligatio-
nem auge-
re potest.*

*Horarum
& Psalmo-
rum ordo
seruandus
in recita-
tione Offi-
cij diuini.*

aut causa cogeret ordinem mutare, ita ut posterior Hora dicatur ante expletam priorem; aut quis Psalmum Lectionemque posteriores dicat ante priores, tunc peracto officio debet supplere prætermissa. Imò si aliquis, ex mala consuetudine contracta, solitus esset hunc ordinem scienter interuerrere absque causa, non excusaretur à lethali noxa, quia grauius derogat ordini ab Ecclesia constituto, & obseruato.

Syncopatio vitanda.

Vitari contingit huius formæ integritatem variis modis. Primò verborum syncopatione, quando nimirum verba absorbentur, mutilantur, & truncatim proferuntur; quemadmodum, non sine audientium offensione, euenire conspicitur in multis Ecclesiis tam Canonicoꝝ quàm Regularium, ob nimiam recitantium festinationem, qui neque seipsos intelligunt. Huiusmodi syncopatio si est notabilis, quia accidit Officio publico, lethalem noxam habet coniunctam, quia violatur præceptum in re graui. Quando præscribitur à Iure, ut diuinum celebretur Officium studiosè, explicauit Glossa intelligendum esse absque syncopa, & absque mutilatione. Quæ culpæ grauitas excusaretur, si abusus & excessus non esset magni momenti. Imò omnis culpa excusaretur, si inuoluntaria foret syncopatio, uti accidit linguam habentibus aliquo impedimento detentam, nimirum aut naturali balbutie, aut precipitantia, aut etiam inolita consuetudine, quæ studio corrigi emendarive nequeat. Vitiatur etiam interruptione, dum quis inter recitandum interponit aut actiones, aut sermones ad ipsum Officium nihil spectantes, nec salutis spirituali aut corporali, nec item vtilitati aut proximi aut ipsius

*C. Dolètes.
De celebr.
Missæ.
Studiosè
recitandum
Officium
diuinum.*

psallentis

psallentis necessarios. Vnitas vniuscuiusque Horæ sicut pertinet ad solemnem ritum, & ad formam ab Ecclesia præscriptam, ita seruanda est iuxta præscriptionem, alioquin culpa contrahitur maior minorve, iuxta quantitatem interruptionis. Ad quam iudicandam, an magna sit vel modica, expendi debent qualitates Horæ tunc temporis recitatæ. Sicut non omnes Horæ sunt æqualis formæ, sed vna est altera longior, ita maior requiretur interruptio in longiori Hora, veluti in Matutinis, quàm in breuiori, veluti Tertia, Sexta, Nona. Et ne integritas maneat violata, in omnibus hisce casibus supplenda sunt quæ fuerunt interrupta. Non decet tamen statim supplere in ipsa Officij recitatione, nisi tam modica esset omissio, vt posset commodè suppleri absque aliorum offensione, & eius dilatio in finem Officij periculum afferre posset obliuionis. Melius semper censetur, supplere omissiones post Horam expletam, quia omnis sibilatio & mussitatio, quamuis leuis, offendit socios vicinos.

Numquam dicenda erit violata huiusmodi integritas ex modica aliqua omissione siue partis, siue etiam integri versiculi, quando ea euenit ex naturæ aliqua necessaria occasione; qualis esset tussis importuna, aut excreatus, aut sternutatio, quæ nec impediri, nec differri commodè possunt. Expleta naturæ necessitate, melius est inceptum proseguere tantum vnà cum aliis, quàm propriæ consulere satisfactioni, submissè repetendo ommissa, non sine circumstantium offensione, quemadmodum quidam plus iusto timidi repetere volunt.

Si interruptiones acciderent ex causa ad ipsum Officium diuinum pertinente, vt quando mini-

*Omissiones
in diuino
Officio
quomodo,
& quando
supplenda.*

Omissiones ratione Officij occurrentes an supplenda.
Molfes.
Tractat. 5.
de Hor.
Can. c. 2.
nu. 21.

Nauar. de
Orat. c. 10.

Interruptiones non admittenda ob quolibet causam.

Surius 26.
Martij.

stri celebranti solemniter deseruire debent, vel lumina ab Altari allaturi sunt, vel incensum è sacristia desumpturi, vel ad Altare procedunt, tunc nulla contrahitur culpa ob has interruptiones: imò, secundum aliquos Doctores, isti non tenentur supplere quod omittunt, dum in rebus ad Officium diuinum necessariis occupantur; quia illa occupatio supplet loco Officij non auditi, dum ministrant solemnitati recitantium. Quæ sententia sicut videtur rationi conformis, ita deseruire potest timidioribus, ne abstineant à necessariis muniis ad chorum spectantibus, ob timorem peccati. Nihilominus consultius est, in fine chori supplere quod omissum sit, præsertim si pars omissa sit notabilis, vti appositè monuit Nauar. rus, vt integritas formæ seruetur.

Quamuis dari possint causæ legitimæ, quæ excusent à culpa quædam diuini Officij interruptiones, præsertim non graues, qualis esse potest utilitas aut spiritualis, aut etiam ciuilis seu corporalis proximi, quemadmodum obseruauimus fieri à viris tum doctrina tum religione insignibus, qui è choro exeunt, vt vocantibus laicis respondeant; iisque dimissis, iterum ad chorum redeunt, prosequentes recitationem cum aliis, supplentes deinde, expleto Officio, quod omiserunt tempore absentia: nihilominus, si necessitas non urgeat, laudabilius est, Deo in primis vacare, deinde laicis etiam maximè nobilibus respondere. Huius rei insigne exemplum reliquit posteris sanctus Ludgerus Episcopus Monasteriensis, qui accersitus à Carolo Magno Imperatore, ob graua Reipublicæ negotia, dum hic cum suis familiaribus diuinum recitaret Officium, licet

ter fuisset per primarios Palatij viros sollicitè vocatus, noluit tamen nisi consummatis Horis adire Imperatorem, diuinum opus cunctis aliis negotiis anteponendum cognoscens. Indignatus Imperator conquestus est de hac mora. Episcopus deuotus hanc obtulit excusationem: *Iustissimi-Officium
ma discretionis regulam secutus, Deum tibi & cun-^{diuinum}
ctis in terra mortalibus præferendum censeo, ideo non omit-
tendum
non ob Imperatorie maiestatis contemptum, uti ma-
propter
leuoli criminantur, sed potius propter tuam salu-^{principum}
tem, qua Deo debebam prius exoluere curavi, ex-
negotia.
peditor effectus ad ea qua mihi à te mandabuntur.*
Hanc repositionem Christianissimus Imperator admirans ait: *Gratias habeo, Episcope, quia qua-
lem te esse credidi semper, talem te nunc esse exper-
tus sum. Tu, ut hætenus fecisti, Dei semper exequere
voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis, pro
nostri Imperij statu orare memento.* Hic sanctus vir
exemplum dignum reliquit omnibus Ecclesiasti-^{Dei opus}
cis circa modum prosequendi laudes Dei ince-^{preferen-}
ptas, nec eas facillè interrumpendi ob sæcularia ^{dum ceteris}
negotia, neque propter potentiam aut reueren-^{negotiis.}
tiam Magnatum, cum maior sit dignitas Dei,
quem tunc alloquuntur, quam omnes terrenæ
potestates; nec propter timorem amittendi gra-
tiam siue istorum siue quorumcumque amico-
rum, qui imò coguntur vehementiùs amare &
æstimare eos, qui Deo tanta seruiunt fidelitate.
Audiant hoc exemplum qui libenter è choro dis-
cedunt, vt laicorum negotia expediant. Vtinam
quidam non reperiantur, qui negotiorum occa-
siones quærant, vel etiam data opera differant ne-
gotiorum expeditionem ad tempus diuini Offi-
cij, vt euocentur à choro.

Communitio Officij illicita.

Violatur tandem forma diuini Officij, quando quis commutaret sine iusta causa Horas vnus diei in alias alterius diei. Si quis Officium Ferie quintæ vel Dominicæ commutaret in Officium Ferie tertiæ, quia breuius sit, id est violare legem latam à Pio V. in re graui. Nam si culpa grauis est omittere partem alicuius Horæ notabilem, vt quando quis tertiam aut quartam Matutini partem omitteret; ita etiam culpa grauis dicenda est, quando quis integras Laudes Matutinas commutaret in breuiiores alterius diei, quia non soluit integrum pensum illi diei debitum, sed potius tantummodò partem illius. A qua culpa excusari possunt, qui per obliuionem, aut ignorantiam, aut errorem, aut inaduertentiam in ordinando Officio diei ad hanc deuenirent mutationem. Quemadmodum si non rectè aspicientes Kalendarium, putassent eo die esse aliquam festiuitatem, cum esset FERIA; vel Feriam crederent, cum esset festiuitas. In his euentibus bona fides excusat; tuncque valet illud vulgatum proloquium: *Officium pro Officio supplet.* Alias causas à Doctõribus admissas ad tolerandã aliquam Officij mutationem, eam præsertim, quando quis ex deuotione per aliquam tantum vicem mutaret Officium de FERIA in Officium Sancti eo die occurrentis, de quo Ecclesia non celebrat; has, inquam, causas non admitterem in publica recitatione Officij quæ in choro expletur: maior enim extat imposita obligatio communi & publicæ recitationi quàm priuatæ, circa rituum Ecclesiæ obseruationem; sicuti & Decreta Summorum Pontificum, circa tempora, locum & modum psallendi tradita, diriguntur ad psallentes publicè

Nauartus cap. 19. de Orat.

De Cõsecr. Dist. 5. cap. Conuenit.

cè in Ecclesia. Nec libertas, quantum ad tempus, locum & modum recitandi concessa priuatis personis, ad publicam in choro recitationem extendi debet: imò in ipsa priuata recitatione locum nequit ampliùs habere ista præcitata doctrina, concedens, deuotionis causa, mutationem Officij, cùm id nuper fuerit graui sacrae Rituum Cogregationis Decreto, auctoritate summi Pontificis Vr bani VIII. edito, omnino prohibitum; sublata etiam Episcopis facultate, quidquam in Romano Breuiario circa Officij qualitatem mutandi ex quacumque causa, inconsulto Romano Pontifice. Quare neque in choro, neque priuatè quis poterit in posterum, siue ex deuotione, siue ex alia simili causa, mutare Officij diuini qualitatem siue formam præscriptam in Romano Breuiario, alioquin recitationis obligationi minimè satisfaceret, vt distinctè cauetur in dicto Decreto.

Illam tamen censent docti & pij viri causam legitimam mutandi, etiam quoad chorum, aliquas diuini Officij horas, quando quis extra chorum recitare incepisset Officium vnius qualitatatis, iuxta ritum in Kalendario descriptum, & ad chorum accedens, inueniret, ab aliis tunc fieri Officium siue Dedicationis Templi, siue Reliquiæ in ea Ecclesia existentis; nam eo euentu licitè poterit iste explere reliquum Officium iuxta chorum ritum, nec huiusmodi mutatio dicenda esset vitiosa.

Huius formæ conseruationi maximè deseruit studium conformandi se toti Ecclesiæ; ita vt, quantum fieri possit, vbique seruetur eadem forma, nec ob quamlibet causam facile mutetur,

ficuti aliquando in multis diœcesibus, ad faciliorem recitantium commoditatem, accidere solet, non sine graui offensione pulchritudinis & decoris Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Conspicere nobis contigit apud nonnullas Septemtrionalis regionis vrbes, ab Ecclesiasticis, ex quorundam Prælatorum siue incuria siue culpabili conniuentia, ad indulgendum aut ipsorum psallentium, aut laicorum conuenientium, Magnatum præsertim, genio, tum Vesperarum, tum Matutini Officium trium tantummodò Psalmorum cantu absolui, quamuis ibidem Romanum Breuiarium, auctoritate Pij V. summi Pontificis recognitum & approbatum, sit in vsu. Vigilare debent omnes Episcopi, & alij Prælati Ordinarij, vt si qui sunt introducti abusus circa hanc formæ variationem, vel quia mutata sint Officia Feriarum in alia Sanctorum festiua, occasione sumpta ex quolibet Altari vel beneficio in Diœcesi existentibus, vel quia mutilata sint Officia ex pronitate hominum ad libertatem, prorsus tollantur, & ad formæ vnitate cum tota Ecclesia renocentur; vt Ecclesiæ vniuersali, quæ est Sponsa Christi, sua reddatur pulchritudo & venustas, quæ maximè elucet in conformitate & vnitate omnium rituum ad Dei cultum spectantium. Ad quam rem deseruire maximè poterit vniuersalis in omnibus Diœcesibus obseruatio Rubricarum Romani Breuiarij. hoc modo omnes Ecclesiæ particulares erunt Romanæ Ecclesiæ, omnium matri, conformes. Si nihilominùs aliqua Ecclesia, aut Regularis Ordo, ex Summi Pontificis indulto, proprios ritus habere permittetur, in eo saltem conformitas vnitasque elucebit, quòd sicut ritus particulares

*Ecclesia
pulchritu-
do redditur
venustior
ex rituum
vnitate.*

particulares ab eodem vnico fonte (ab Ecclesia Romana) cognoscentur accepti, ita erunt ab omni leuitatis labe immunes. Experientia enim duce, coacti sumus videre haud paucas leuitates, melius forsan dixerim profanitates, in Officiis earum Ecclesiarum, quæ proprias sibi, inconsulta Roma, præscribere Rubricas. Vidimus, vt quid peculiare de his leuitatibus significetur, in quibusdam solemnioribus festiuitatibus præscribi psallentibus potum ceruisiæ & vini, aliquando largiori aliquando pariori mensura, iuxta maiorem minorémve Officij solemnitatem, à Prælato tribuendum. Quare par est, vel omnimodam seruare rituum vnitatem, vel ad eam, quammaximè fieri potest, accedere; vt sicut vnus est Deus cui cultus exhibetur, ita vna sit colendi forma apud omnes vbique nationes & regiones, vbi vnus idemque colitur Deus, cui sit semper omnis honor & gloria.

CAPVT XIII.

Temporum inordinatio caueatur in diuino Officio.

PERFECTA ordinis ratio sicut tempora operationibus præscribit, ita eorundem temporum obseruationem maximo studio tuetur, vt ipsæ operationes reddantur perfectiores. Inter *Temporum* conditiones viri iusti ab Hymnographo cognitæ *obseruatio* ac celebratas, illa est præcipua, vt temporum sit *est maximi* cultus solertissimus; nam assimilatur arbori se- *ponderis.* cus decursus aquarum plantatæ, quæ fructus suos reddit temporibus præscriptis: *Et erit tam-* Psal. i.

quam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Quia igitur Officium diuinum est fructus præcipuus eorum qui Deo colendo vacant ex Officio (iuxta illud diui Pauli Apostoli pronuntiatum: *Offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum consentantium nomini eius.* ubi pensum diuinarum laudum fructum labiorum appellat) expedit omnem collocare curam, vt stata tempora cuique Horæ assignata mordicus seruentur, ob multas utilitates inde prouenientes.

Primò ex hac temporum obseruata distinctione meliùs ortum habet illa diuinarum laudum continuatio, quam asseruimus in Operis Præfatione, ita vt in terris nulla ferè temporis hora possit reperiri huiusmodi laudibus omnino vacua, siue per diem, siue per noctem. Præterea dæmonis artes faciliùs superantur. Ea est hostis nostri intentio astuta, vt, quando non potest ab aliquo faciliè obtinere Officij diuini dimissionem, studeat saltem obtinere dilationem modò ad vnum, modò ad aliud tempus magis commodum, donec ad eas temporis angustias conuincat, vt vel penitus omittatur recitatio, vel saltem, ob nimiam festinationem, malè expleatur. Huic satanicæ astutiæ faciliè resistunt, qui statis horis ad chorum accedunt, vel eidem tempori se accommodant, omni deposita occupatione, vt suæ satisfaciant obligationi.

Qui has temporis ordinatas præscriptiones seruare non studet, potest sibi non mediocriter afferre detrimentum; quia iustè priuabitur illis donis, quæ à Deo concedi solent ea qualitate temporis,

Hebr. 13.

*Diaboli
ars circa
temporum
obseruationem.*

*Utilitates
ex Horarum
obseruatione.*

poris, propter conditionem myſteriorum quæ
vni magis tempore quàm alteri conueniunt. Ad
huius rei maiorem expreſſionem afferam argu-
mentum illius partis, quæ in Officio diuino dici-
tur Hora tertia, ex qua ad alias Officij partes po-
terit vnusquisque ſimile transferre argumentum,
cum omnes ſuum contineant peculiare myſte-
rium. Ille ordo Pſalmorum & orationum horæ
diei tertiæ adſcriptus tanta continet myſteria, vt
à præcipuis Eccleſiæ Doctoribus ſemper in ma-
gna habitus fuerit veneratione, ob eam rationem;
quia cognitum eſt, tempus illud orationis eſſe
maximè opportunum ad obtinenda Spiritus ſan-
cti chariſmata: nam eadem hora Spiritus ſan-
ctus ſuper naſcentem Eccleſiam in linguis igneis
largiſſimè effuſus deſcendit, ad corda Apoſto-
lorum & diſcipulorum inflammanda. Hanc ho-
ram ſanctus Baſilius dicebat ab orantibus eſſe
maxima diligentia frequentandam. Par eſt cre-
dere, quòd ſicut Apoſtoli, cum diſcipulis & mu-
lieribus & ſanctiſſima Deipara Virgine in vnum
orantes, fuerunt à Spiritu ſancto repleti, ita pa-
ratus ſit deſcendere ſuper deuotos pſallentes in
choro eadem hora, quæ dicta eſt in Iure *Hora ſa-*
cra. Arbitror ſic dictam eſſe ab effectu conſecra-
tionis Apoſtolorum per Spiritum ſanctum in ip-
ſos effuſum, & paratum etiam aliis effundi. O
felix hora, quæ felices reddere poteſt deuote
orantes, præſertim in vnum coactos, & vnitos.
De hac aurea hora non dubitauit aſſerere Ruper-
tus Abbas, quòd adueniens Spiritus ſanctus in
diſcipulos, non ſolùm eam ſanctificauit, ſed vi-
uificis dedicauit myſteriis.

Quod aſſertum eſt de hac particulari hora,

Ll 5

idem

*Spiritus
sanctus ho-
ra tertia
descendit
super Ec-
clesiam.*

*S. Basilius
in Reg. fu-
ſius diſp.
inter. 37.*

*C. Non li-
ceat Di-
ſtinct. 44.
Hora ter-
tia oratio-
nis dicitur
aurea, &
ſacra.*

*Tempora
orationi-
bus assi-
gnata ea-
dem sunt.*

idem asseri potest de aliis horis ad publicè oran-
dum deputatis. singulas enim suum mysterium
continere, semper docuit Ecclesia. Nec dubi-
tandum est de mysterij assignatione, an qualitatè
precum, an tempori fuerit affixa: nam huic, non
illi facilè conuincitur deberi; quia Hymnorum
& precum tum numerus, tum qualitas singulis
Horis posita non eandem semper habuit for-
mam, sed varias subiit mutationes ad temporum
& ætatum mutationes. At tempora Horarum Ca-
nonicarum ab initio nascentis Ecclesiæ semper
eadem fuerunt, tamquam tempora Hymnodicæ
& orationi destinata. Id non obscurè colligunt
Doctores ex testimonio sancti Lucæ, dum refert
prodigiosum miraculum restitutæ sanitatis clau-
do iacenti ad portam Templi Ierosolymitani, quæ
dicebatur Speciosa, à sanctis Apostolis Petro &
Ioanne. Vt sanctus Historicus describeret tempo-
ris circumstantiã, ait tunc fuisse horam orationis
nonam; quod idem sonat, ac si diceret, fuisse ho-
ram orationis, quæ erat nona. Qua forma dicendi
duo innuuntur, nempe & tempus ipsum fuisse
orationi consecratum, sicut etiam hodie existit;
& alias quoque fuisse horas orationi assignatas, à
quibus hæc discernitur ex nomine proprio.

*Tempora
præuenien-
tes à Deo
puniuntur.*

Abbas. c. i.
de Celebr.
Miss. ex
Io. Andr.

Qui sine causa has non seruant horas mysteris
sanctis refertas, peruertunt & confundunt, non
sine graui iniuria, hierarchicum Ecclesiæ sanctæ
ordinem, vt suis vel cupiditatibus vel commodi-
tatibus inseruiant. quod sibi Deus displicere de-
clarauit mira visione facta cuidam Monacho ere-
mum habitanti. Huic, quando alimenta deficie-
bant, prouidebatur cibus ab Angelis, qui de-
ferebant uas ad eius sustentationem. Contin-
gebat

gebat aliquando vuas esse perfectas, aliquando
agrestes, aliquando putridas. Interrogatus Ange-
lus, quæ esset diuersitatis causa, respondit, se por-
tare bonas vuas, quando Officium debitis per-
soluebat horis; agrestes, quando tempus præue-
niebat; marcidas, quando ultra tempus differe-
bat. Numquam deberent, nisi graui vrgente cau-
sa, statæ horæ commutari, ne mysteria in illis con-
tenta confunderentur. Si necessitas aliqua aliud
suaderet, tunc minus malum est præuenire, &
anticipare, quàm differre, quemadmodum agre-
stes vuæ cælitus prouisæ ab Angelo declararunt.
Nam minus malum erat habere agrestes quàm
marcidas vuas.

Satis superque omnibus Ecclesiæ ministris es-
se deberet illa Ecclesiæ matris benignitas, quæ,
humanæ prouidens imbecillitati, tempus Vespere-
rarum & Completorij adaptauit hominum com-
moditati. Nam à veteribus fidelibus recitabantur
Vesperæ post Solis occasum, quando sidus illud,
quod Vesper nuncupatur, in cælo apparere con-
spicitur, vti nomen ipsum Vesperarum demon-
strat; & fuit obseruatum à sancto Isidoro: Com-
pletorium autem explebatur prima noctis vigilia
à mox ituris cubitum. Idcirco in Ordine sancti
Benedicti tenentur Monachi, ex Regula, post
peractum Completorium custodire silentium vs-
que ad sequentem lucem diei. Nos Clerici Re-
gulares Paulini in nostro Ordine idem seruamus
silentium à benedictione Prælati data vnà cum
asperfione aquæ benedictæ, post conscientie exa-
men, & statas preces ad Deum, ad beatam
Virginem Deiparam, & ad sanctum Paulum in
communi conuentu factas sub tempus mox fu-
turi

*Ecclesia be-
nignitas
circa tem-
porum
commodi-
tatem.*

*S. Isidorus
l. 6. Ety-
m. c. vlt. & de
Eccl. Offi-
cio cap. 22.*

*Vesperarū
& Comple-
torij myste-
ria.*

turi cubitus, vsque ad subsequens manè post ab-
solutionem Horarum Matutinalium, venia lo-
quendi obtenta ab eodem Prælato. Quapropter
Horæ vespertinæ & Completorij, quæ antiqui-
tus inter nocturnas habebantur, modò, ex Eccle-
siæ indulgentia, cùm sint factæ diurnæ, vt laico-
rum conuenientium deseruiatur commoditati,
solo antiquo retento nomine, ob mysteria in il-
lis repræsentata, saltem retinendæ à nobis sunt
temporibus opportunis, non eas nimium antici-
patè sollicitantes, vt earum mysteria, scilicet de-
positionis Christi è Cruce per Vesperas, & eius-
dem sepulturæ per Completorium significata,
quantū fieri possit, propiùs saltem obseruemus.

Vigilare maximè tenentur ij, quibus imminet
cura, vt, tam in Religionibus quàm in Cathedra-
libus & Collegiatis Ecclesiis, diuina persol-
uantur Officia, nè stata violentur tempora; ne
ipsi contrahant culpam grauiorem, aliquando à
Deo seuerissimè puniendam. Quamuis vera el-

*Caietan. in
Sum. ver-
bo Hora.*

set Cardinalis Caietani sententia, quòd tempo-
rum consuetorum obseruatio neque in publicis
precibus in choro expletis obliget sub mortali
reatu, quia est tantummodò circumstantia exte-

*Superiorū
obligatio
circa tem-
pus recita-
tionis.*

rior: nihilominùs quod in ministris recitantibus
forsan nulla esset culpa, ob rationem à Caetano
allatam, non videtur posse censeri ab eadem cul-
pa immune in iis, ad quos spectat ex officio; quia
hæc consuetudo in publicis actibus videtur ha-
bere vim præcepti, maximè cùm ad Superiores

*Clem. r. de
Celebrat.
Miss.*

directum sit illud Decretum, quod in Concilio
Viennensi traditur circa tempus debitum Hora-
rum obseruandum per verbum *sancimus*, quod
importat præceptum. cuius verba sunt: *Sancimus*

ut illi, ad quos pertinet (nominat autem Superiores omnes Ecclesiasticos, tam Episcopos quam Regularium Prælatos) curent, ut in Cathedralibus, & Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis, horis debitis deuotè psallatur. Istis Superioribus sicut incumbit maior obligatio, maior quoque adhibenda ab ipsis est diligentia & vigilantia, ut obligationi faciant satis. Numquam omnino permittendum est, omnes Officij horas simul expleri, cum diuersis vicibus & distinctis spatiis sint persoluendæ, ne culpa reddatur maior & grauior, sicut excessus grauior foret.

Si alicubi iam inoleuisset iste abusus præueniendi anticipatè nimis stata Horarum Canonicarum tempora, quemadmodum haud sine nostra vidimus admiratione in quibusdam Ecclesiis introductum, curent Episcopi, & Prælati, & alij ad quos spectat, ea reuocare ad terminos præscriptos. Quædam Ecclesiæ, ut vidimus, tempore Quadragesimalis ieiunij, quando Vesperæ conceduntur absoluendæ ante comestionem, quæ deberet esse circa meridiem, ita tempestiuè eas absoluunt in choro, ut comestionis legitimum tempus tribus adhuc distet horis. Aliæ per Octauam sanctissimi Corporis Christi Horas Vesperarum & Completorij vix elapso meridie absoluunt, ut maturiùs queant Canonici & Cappellani se expedire ab Officio matutino sequentis diei, quod mox statim persoluunt. Horarum istarum inordinationes corrigendæ sunt ad normam temporum debitam.

Hinc est, quòd obseruatiores sacrorum mysteriorum, etiam quando priuatim Officium recitant, nituntur, quantum possunt, se conformare

*Abusus
quarum-
dam Eccle-
siarum cir-
ca tempus
Horarum.*

*Sacrorum
rituù reue-
rentia quã-
ta apud
re diosiores.*

re statis horis quibus publicè in choro recitatur, tum vt meliùs representent mysteria cuiuslibet Horæ assignata; tum vt aliorum orantium participare queant fructum, vt sicut illis coniunguntur in oratione, si minùs quoad locum, saltem quoad tempus, ita coniungi mereantur quoad fructus, & effectus; tum denique ob reuerentiam sacrorum rituum: vt nos, non sine nostra excitatione, aduertimus in nostro venerabili Cosmo Doffenio, qui, ob hanc sacrorum rituum reuerentiam, numquam, neque in itinere, ad celebrandum sacrum mysterium poterat adduci, quamuis cognosceret nullum esse peccatum id facere, nisi antea diuinum expleisset Officium nocturnum. Contrà verò negligentiores omnem confundunt ordinem, differentes quandoque ad noctem quæ dicenda forent prima luce, vanum reddentes lenisum verborum quæ proferunt. Dicent, *Iam lucis orto sidere*, quando iam omnia tenebris sunt obruta; quod valdè indecorum est, & ab omni pio animo cauendum.

Possit alicui priuato accidere Horarum inordinatio non solum absque vlla culpa, sed etiam cum meriti lucro. Qui casus tunc euenire potest, quando adueniente hora stata conueniendi ad chorum, v. g. ad Horam tertiam, si quis recordaretur se, ob occupationes, siue etiam ob inaduertentiam, nondum expleffe horam Primam, possit iste absque vlla culpa, imò deberet, vt suo muneri faciat satis, psallere cum aliis, & deinde supplere Horam omissam. Hoc melius esset, quàm à choro abstinere, vt propriæ consulas commoditati.

CAPVT XIV.

Acedia defectus quales.

NVLLVM quasi aut molestiorem, aut frequentiorem, aut magis infestum dæmonem habere possunt Hymnodia studiosi, quàm spiritum acediae, quemadmodum dicere solebat Abbas Nilus. Cui nisi diligentia studio viriliter occupatur, ad tantum deuenire poterit animus languorem, vt dici queat consensisse in actionibus virtutum. Acedia quò magis in se ipsa excrefcit, quasi altera annorum senectus, eò magis animi vires debilitat, & consumit. Sicut senes, ob grauem aetatem, virium experiuntur imbecillitatem, tardi effecti ad omnem vitæ naturalis actionem, tardè loquuntur, tardè mouentur, tardè incedunt; ita animus, ob senectutem spiritualem ab acedia contractam, redditur segnior ad omnia virtutis munia, non sine maximo meritorum dispendio, imò & salutis periculo, quia hic torpor vi sua potest penitus obruere omnem spiritum; quemadmodum Ecclesia innuit in quodam diuini Officij Hymno Deum exorans, vt ab hoc vitio pfallentes defendat:

Nilus de
Octo vit.
cogit. c.
De acedia.
Acedia &
senectutis
similitudo.

Hym. Ma-
tat. Fer. 3.

Fuga cateruas demonum,

Expelle somnolentiam,

Ne pigritantes obruat.

Nemini parcere solet hoc vitium, sed omnes aliquid oppugnat, licet tamen non omnes expugnet. Sicut omnes corpore constamus & carne, ita corruptibile corpus & inhabitatio terrena aggrauant animum; & caro concupiscens aduersus spiritum refugit virtutum exercitia. Nisi carnis desideria

Acedia motus omnes tentat.

Psal. 118.

deria reprimantur studio sanctæ mortificationis, acedia viribus aucta spiritus vim eneruare & extinguere conatur. Deplorauit aliquando hanc miseriam, quam experiri cœperat, Dauid, cuius iniitiis studuit se viriliter opponere implorans à Deo auxilium: *Dormitauit anima mea pro tædio; confirma me in verbis tuis.* Quamuis diceremus, quòd Dauid tunc loquebatur more Prophetarum, non quia ipse acediæ vim fuerit passus, sed in persona sua aliorum infirmitates descripsit; illud saltem ad rem nostram aduertere debemus, quòd traditur à sancto Rege hisce verbis. Duo declarare videtur, nimirum effectum acediæ, & verum illius remedium. Effectum acediæ dicit animæ dormitationem: *Dormitauit anima mea pro tædio.* Torpens enim anima ob acediam, quasi videtur dormire in Dei contemplatione, non valens superare somnum: sicut qui somni vi opprimitur, licet cupiat expergisci, soporis tamen altitudine superatus submergitur à somno. Magna vis acediæ, quæ ita aliquando occupat vires affectus, vt vix compos sui possit esse animus, quasi nequeat etiam quod vellet. Qui hoc morbo laborat, sicut eget Medico perito, ita alius hic esse nequit quam omnipotens Deus, ad quem se conuertit Dauid, eum exorans vt opem ferat: *Confirma me in verbis tuis.* & hoc est quod secundo loco docuit Dauid in hac sua oratione, nimirum à Deo expectandum esse remedium acediæ, & torporis. Si adsit Deus, omnis torpor & tristitia procul aberit. Vbi Deus est, ibi lætitia, ibi feruor ardorque adesse cõspicitur. Tanta est diuinæ præsentia, etiam tantummodò cogitata, vis, vt omnem depellat tristitiam, aut tædium; sicut Sol adueniens tenebras de-

Acedia remedium à Deo.

Dei præsentia acediã pellit.

depellit, & fugat. quod canebat David dicens: *Memor fui Dei, & delectatus sum.* sola Dei cogitatio illum delectationibus replebat. Quas delectationes multò meliùs operatur præsentia per gratiam actualem. De illis duobus discipulis, qui tristes pergebant in castellū Emmaus, proditum est, quod statim ac præsentem habuerunt Christum Dominum, cordis ardorem & hilaritatem senserunt: vnde alter alteri præ lætitia reuocabat in mentem, *Nonne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur in via, & aperiret Scripturas?*

Psal. 76.

Luc. 24.

Acedia comes somnolentia.

Lepidus somnolentia euentus.

Cæsar. 4. c. 37.

Pulchrè quidem appellatur animi dormitatio hic acedia affectus, non solùm ob effectus somno similes, sed etiam quia somnolentia coniungitur acedia tamquam indiuidua comes, vel propria proles. Iis enim qui ab acedia possidentur, statim ac sunt in choro facilis est & prompta somnolentia, quæ eos dormire compellit dum psallunt. Quibus dici potest, quòd molliora videantur sedilia & ligna, & parietes, quibus vel adhærent, vel sedent, quàm euleitæ & lecti quilibet, siue lanei siue plumei; cum in istis iacentes sæpè soleant difficilè inuenire somnum, in illis facillimè dormiunt. In lectis cubantes facillimè ad quemlibet vocis leuissimæ sonum expergiscuntur, in choro psallentes inter multas voces altas suauissimè dormiunt. Lepidum est illud, quod ad hanc rem miles quidam occurrens Abbati Cisterciensi exquiriuit, nimirum vt sibi venderet quemdam chori seu Oratorij lapidem, in quo per Quadragesimam integram cum Monachis, pœnitentiæ causa, operam orationi dederat, spondens miles quodlibet pretium, quamuis magnum. Abbas miratus interrogauit, quorsum tenderet hæc ob-

M m

latio

latio pretij, & ad quid valeret ille lapis postulat; respondit miles: Vellem eum transferre ad lectum meum, quia expertus sum hanc in eo virtutem, vt qui dormire nequit, statim in eo positus somnum arripiat. Expertus hic homo fuerat vim acediae tempore orationis, non valens oculos continere à somno, dum cum aliis Monachis se ad orationem in eo loco transferret.

*Opera ab
acediosis
facta Deo
ingrata.*

Apoc. 3.

Opera quaelibet, praesertim Hymnodia, somnolenter expleta, nec placent Deo nec Angelis sanctis, sed potius prouocant ad nauseam quam ad laeticiam; vti aliquando pronuntiauit Angelus nomine Dei dicens ad quemdam acediosum: *Vinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es, incipiam te emouere ex ore meo.* Quod minitatus est Deus, id opere expleuit cum quodam Religioso, cui inter psallendum dormienti apparere dignatus est Dominus in cruce existens, dorsum tamen illi vertens. quasi dicere voluerit: *Quia tepide oras, & acediose Hymnos meos decantas, non es dignus faciem meam intueri, en ego à vocibus tuis faciem meam auerto, ne offensus nauseam patiar.*

Somnolentorum preces daemones sunt cibis.

Ibid. c. 35.

Sicut offenditur Deus à nostris somnolentis, ita laetantur demones, qui student acediam fouere; imò dixerim, quod censeant hanc propriae famis electissimum cibum. Quot verba ex psallentium somnolentorum ore exeunt, tot glandes & siliquæ infernalibus porcis cadere videntur; quemadmodum rectè obseruauit Cæsarius pius Auctor Ordinis Cisterciensis, dicens: *Verba Psalmodia à virtute vacua, quæ somnolenti sine intentione, & tantùm semiplenè proferunt, demonibus proci colligenda tamquam siliquas porcis.* Huius pronun-

nuntiati occasionem sumpsit pius Auctor ex quadam horribili visione facta circa quemdam Religiosum, qui psallens semper dormitabat. Videbantur ab aliis Monachis circa illum porci, & eorum audiebatur grunntus.

Qui nimis indulgentiores sunt sensibus & corpori suo, sibi semper timentes, ne noceant vigiliæ & orationes, proniores sunt ad acediam, & à somnolentia faciliè vincuntur. Sicut inuiti accedunt ad pia exercitia, ita pigri assistunt iisdem, faciliusque occupantur à somnolentia, variis item oscitationibus replentur, quæ chororum maximè dedecet; duplicique sunt reatu culpabiles istæ oscitationes, ait Cassianus. Primò, quia oratio negligenter offertur Deo. Secundò, quia ab indisciplinato illo strepitu alij offenduntur. Hæc offensio grauior est, quando oscitantes eodem tempore cantum prosequuntur; valdè enim molestum reddunt audientibus sonum, licet oscitantes eum non aduertant. Addere possumus, quòd, præter hunc sonum aures aliorum offendentem, coniungitur oris & faciei talis deformitas, quæ dedecet valdè loci sanctitatè, oculosq; adspicientium grauius offendit. Nisi ab acedioso comprimantur oscitationes præueniendo eas, ne liberè exeant, ipse erit sui plus & sui torporis canora tuba, & speculum apertum. Si quis vel nesciat, vel nequeat præuenire, ne fiant huiusmodi motus, saltem studeat illos intra eos modestiæ limites, quos poterit à deformitate remotiores, continere. Omnino abstineat tunc temporis à cantu vel iam incepto, vel statim incipiendo, ne illa vocum dissonantia, quæ maximè displicet, audiatur in choro. Minus dedecet subtrahere choro vnam vocè,

*Oscitantia
in diuinis
Officiis ca-
uenda.*

*Cassian.
l. 2. Inst.
c. 10.*

quamuis validam, & primariam, modico illo oscitationis spatio, quàm audire inconcinnum illum & molestum sonum.

De huius vitij conditione & statu, quatuor ad rem nostram opportunos Aphorismos tradebat Venerabilis Pater Zacaria dicens :

Ant. Mar.
Zac. in A-
phor. v.
Tepeditas.
nu. 46. 47.
48. 49.

Quemadmodum victima impiorum abominabiles sunt Deo, ita preces tepidorum ad nauseam eundem prouocant Deum.

Nescit tepidus quid postulet in oratione; nihilominus miratur, cur à Deo sua non exaudiatur oratio.

Licet aliquando tepidus attentè exoret, & eius attentio digna sit exaudiri, non idcirco tamen exaudietur, ob vim tepiditatis; que tanta est, ut sola impediatur omnem aliam precum virtutem.

Quamuis etiam tepidus aliquando exaudiretur, nisi tamen arceat tepiditatem, gratia obtenta in eundem tepidi conuertetur perditionem.

Has doctrinas tradebat superiori sæculo, quando res ad diuinum cultum spectantes collapsæ in Italia videbantur, magnus hic vitæ spiritualis Restitutor & Magister, vt cognita huius vitij conditione odiosa Deo, cui alacris debetur famularus, ab omnibus virtutis studiosis omni studio arceretur acedia.

Vehementia alia signa minimè defunt, præter somnolentiam, ad dignoscendos acediosos. Qui submissè remissèque canit, manifestè ostendit vim acediæ in corde dominantis. Sicut vbi viget Dei amor, cantus exercetur hilaris & altus, ita diuino tepescente amore in corde psallentiũ, tepescere necesse est & languere cantum in ore, propter intimam istius ab illo consecutionem, iuxta

Re-

Regulam à Philosophorum principe traditam :

Verba oris sunt nota eorum qui in animo sunt affectuum.

Arist. l. i.
Periherm.
c. i.

modò, sed ad prolationem etiam valet verborum: nam ipsum quoque modum proferendi verba esse indicium, asserunt sapientes, eorum affectuum qui in animo resident. Hinc pius ille feruidusque Religiosus ex Carthusiana familia, de quo ad initium huius Libri facta est mentio, quoties audiebat Monachos suos remissa psallentes voce, aiebat se timere, ne amor Dei in cordibus eorum tepesceret; & sicut tepidè cantarent, ita & tepidè Deum diligerent. Rogabatque eos, ut à Deo peterent emerentque; aurum ignitum; ut sicut Angeli in cælis numquam desistunt à laude, ita ipsis numquam tædium subreperet in diuino opere. Sanctus iste Prælati ex vocis remissione argumentum sumebat acediae interioris. Acediosus prætereà conspicitur moras querere accedendi ad chorum. Aliquando irascitur campanæ pulsanti, vel ministro vocanti ad diuinum Officium. Is, nisi poenæ alicuius impelleretur timore, numquam studeret adesse ante initium Officij, sed differret, quantum posset, ut citius se expediret ab occupatione sibi maximè odiosa. Haud semel conqueritur modò de cantus prolixitate, modò de vocis nimia exaltatione. Felices appellat à choro immunes, occasionesque quarit immunitatis, qua obtenta iubilat, & exultat. Librum Breuiarij vel numquam, vel rarissimè secum habet; saltem dimittit sine cõsuetâ signorum ordinata distributione ad loca cuiuslibet diei opportuna: quia sicut inuitus, ita imparatus pergit ad chorum. Imò qui fortis in viis sæculi minimè graue reputasset accincti ensis pondus, nunc vi

*Acedia
varij effectus.*

acediæ in Domo Dei redditus est ad eò imbecillis, vt se fatigatum censeat ex vnius manualis libelli, qui Horæ dicitur diuinæ, leuissimo onere. Officia quarundam Feriarum, Dominicorum præsertim dierum, speciali prosequitur odio, expendens in illis aut extraordinarium numerum, aut insolitam prolixitatem Psalmorum, nihil attendens sublimitati, pulchritudini, ac suauitati mysteriorum quæ latent in eis. Nomina irrisionis imponit tum ipsis Horis diurnis, tum cantui, tum muniis, tum functionariis chori, vt huiusmodi iocis fallaciam temporis dilationem, quam in cantu Hymnorum censet sibi valdè molestant. Tandem inde occasionem desumit mœroris & doloris, vnde feruidiores materiam hauriunt exultationis & iubilationis, imitantes Hymnographum, qui aiebat se ex cantu exultare: *Exultabunt labia mea cum cantauero tibi*. Vt caueantur tot defectus, vni acediæ tollendæ erit omnibus viribus insistendum. Nam ab hac acedia, tamquam à radice præcipua, ortum habent prædicti, imò & ceteri ferè omnes defectus qui in hoc Libro aduertuntur.

Psal. 70.

Acedia remedia varia.

Psal. 118.

Remedia opportuna ad arcendam acediam sunt potissimum quatuor. Primum, orationis ad Deum, vt orabat Hymnographus illis verbis: *Confirma me in verbis tuis*. Ex quibus D. Ambrosius colligit vim gratiæ diuinæ, & contemplationis intentæ ad Deum, & ad diuinas Scripturas. Ergo remedium tedium omnium est Christus, & Scriptura diuina, atque in tentationibus vniuersum refugium. Secundum, pugnae cum dæmone, qui vt plurimum solet ad hanc somnolentiam prouocare, vt pluribus visionibus confirmatum est. Nam

Nam visi sunt dæmones ab alacrioribus psallentibus sub variis formis, modò felis, modò serpens occupare caput eorum qui somno opprimebatur. Huic hosti maligno resistendum est viriliter in fide. Tertium, sancti odij sui ipsius; quod remedium opportunum est iis, qui ex aliqua corporis infirmitate ad acediam incitantur: non enim semper à dæmone ortum habet acedia, sed etiam ex corporis dispositione malè affecta. Nisi infirmitas sit grauis, opus est fortitudine virili ad superandum vanum timorem periculi potiùs imaginarij quàm veri. Maius meritum acquireretur, vbi maior aderit difficultas vincenda. Qui nouerit vim discretam sibi inferre, vt Deum cum aliis in choro colat, amplioribus gratiis à Deo cumulabitur. Hanc sanctam vim nouerat sibi inferre ille Monachus verè deuotus & feruidus, qui cùm ob vehementem capitis dolorem, quo semper laborabat, à suis Prælatiis fuisset à chori obligatione liber effectus, ipse nihilominùs numquam abstinere à frequentia illius. Huic aliquando ob doloris vehementiam afflicto dixit Abbas, Quare indulta non vteris gratia? respondit feruidus vir, Non possum à choro me continere: quando audio psallentes, corde excrucior, ob recordationem consolationum quas mihi inter illos communicat Deus. Consolationes huius viri erant Angelorum visiones & Christi Domini seruatoris valdè frequentes. Ecce quanti meriti sint apud Deum illæ discretæ violentiæ, quas sibi nouerunt inferre animi feruidi & deuoti. Si vires penitus deficerent, saltem non desit vniquam voluntas accedendi ad chorum, quia apud Deum censebitur illa voluntas tamquam effectus. Vt virum recolam admiran-

Apud Cesar. lib. 4.

c. 33. & 34.

Acedia

dæmone

fovetur

Idem c. 30

Voluntas

apud Deum

reputatur

opus.

Beati An-
drea Auellini
feruidū
studium
Hymnodia.
Francisc.
Beluit. in
Vitā lib. 2.
cap. 4. &
cap. 11.

dum ex nuperis, qui semper feruidus, numquam
acediosus fuit ad sacras Hymnodias, quamuis per
plura annorum lustra sacrum frequentarit chorū,
profero Andreā Auellinum ex Clericorum Re-
gularium, qui Theatini appellati sunt, Ordine,
cui noster Ordo synchronos fuit, virum in omni
sanctitatis genere insignem. Hic tantum abest, vt
acediæ aditum vñquā præbuerit, vt potius per vi-
ginti ferè annos ante nocturni Officij tempus af-
surgens, ceteros Religiosos domus statis surgēdi
horis excitaret ad Deum suum, quem impensè
diligebat, laudandum in Templo Hymnis & Cā-
ticis. Imò hic beatus Religiosus communem in
choro Hymnodiam tanto colebat feruore & ar-
dore, vt quadragintaquinque annorum spatio se-
mel tantum (extra infirmitatis casum) à nocturno
abfuerit Officio. quæ profectò mira est laus in
viro virtutis & perfectionis studioso. Et quam-
uis non semel variis inter psallendum afflicta-
retur doloribus, præsertim ob intestinorum deflu-
xum, numquam tamen aut omittere, aut remitte-
re voluit chori frequentiam sibi propositam ad
cordis sui delicias. Spiritus alacris vi superabat
naturæ imbecillam conditionem generosus An-
dreas, nec sui ipsius nimio amore detinebatur,
imò animam suam oderat in hoc mundo, vt ad
vitam æternam, qua nunc beatus fruitur, eam op-
portunè præpararet. Denique arceatur acedia re-
medio inuitationis, sicuti solitus erat Hymnogra-
phus ad sui ipsius prouocationem, modò dicens,
Psal. 145. *Lauda anima mea Dominum; laudabo Dominum*
Psal. 102. *in vita mea;* modò non semel replicans, *Benedic*
103. *anima mea Domino.* Hac inuitatione ipse utebatur
in ingressu præsertim Hymni, vt, omni depulsa
acedia,

Psal. 145.
Psal. 102.
103.

acedia, introiret in conspectu Dei in exultatione, quemadmodum alios hortari consueuerat. Maximi momenti est, ad feruorem concipiendum & prosequendum, exultatio ingressus, quemadmodum monuimus superiori Libro; sicut etiam ad acediam fouendam augendamq; magnum confert adiumentum tristitia ingressus, & post ingressum modus aut sedendi, aut standi. Qui toto corpore parieti adhærent, vel sedilibus, quando stare debent; vel caput & brachia extendunt super scamna, quando genu flectunt, somnum accersunt, ut citius accedat, & fortius occupet sensus. Inde forsitan multi contrahere possunt grauem noxam, quia culpa lata attentionem & integritatem non seruant, uti obseruat S. Bonauentura. non enim excusari possunt, quod somnolentia accidat contra voluntatem, cum eam situs electione inuitent.

D. Bonae.
in Spec.
diu. c. 9.

Qui cordis puritati student, caueant ab omni acedia & somnolentia, & ab omni occasione quæ illam fouere aut excitare potest: nam intenta supplicatio dormire cor mundum vetat.

CAPVT XV.

Deuotionis exterioris defectus varij.

DECENTIA exterior, quæ etiam compositio corporis dicitur, pars deuotionis censetur à Patribus rei spiritualis; nam à cordis deuotione ortum ducit, eamdemque cordis deuotionem nutrit & auget. Hinc dicebat S. Damascenus: *Quemadmodum ex duplici natura compositi sumus, intellectuali scilicet & sensibili, ita & duplicem deuotionem Deo offerimus, scilicet*

S. Dam.
1. 4. Fid.
cap. 13.

M m 5 spiri-

*Reuerentia
exterior est
medulla
officij.*

spiritualem, quæ consistit in mente interiori; & corporalem, quæ versatur in exteriori corporis humiliatione. Hæc exterior deuotio omnes actus corporis exteriores, qui reuerentiam erga Deum ostendunt, uti prostrationes, genuflexiones, inclinationes, pectoris tunctiones, & Crucis signa, opportuno tempore inter psallendum obseruanda, complectitur. Quæ omnia reddunt Hymnodiam deuotam, si adsint, sicuti quando desunt, reddunt Hymnodiam indeuotam; vel, uti grauiter ac verè

Turrecrem.
c. 20. Reg.
S. Bened.

aiebat Turrecremata, tunc deest medulla holocaustorum. Expendebat hic Doctor illa verba in Regula D. Benedicti deuotionem & reuerentiã suadentis; *Si cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, nõ presumimus nisi cū humilitate & reuerentia; quanto magis Domino Deo uniuersorum cum omni humilitate & puritatis deuotione supplicandum est.* Ibi Turrecremata dicit deuotionem esse illam medullam holocaustorum, quam

Psal. 65.

spondebat Dauid dicens: *Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum.* sine qua deuotione holocausta sint prorsus arida.

*Exteriorũ
cerimoniarum
religiosus
usus.*

Omnes corporis motus ab Ecclesia præscripti, sicuti sunt religiosè instituti tamquam signa & testimonia interioris cultus ad Deum directi, ita sunt à psallentibus omni studio custodiendi & obseruandi, ut erga Deum nostrum simus non minùs vr bani, quàm Regum & Principum ministri conantur esse, nil deficientes in obseruatione eorum rituum qui ad illorum spectant reuerentiam. Si quis hos ritus inclinationum, genuflexionum, pectoris tunctionum negligeret, non modicæ culpæ fieret reus, quamuis modica videantur & leuia quæ negliguntur; quia verè non sunt

sunt nec leuia, nec modica, cùm respiciant Dei cultum religiosiùs & decentiùs perficiendum. Sublimitas finis, ad quem diriguntur aliqua, reddit sublimia & alta quacumque ex se forent vilia & leuia. Libeat hoc loco expendere aliquam ex minoribus cærimoniis in diuino Officio adhibendis, quæ cognita declarabit ceterorum sublimitatem. Nos Clerici Regulares Paulini in nostris Regulis ad chori disciplinam traditis admonemur, vt surrecturi à sede tempore nocturnæ Hymnodix, quo solo tempore nobis permittitur sessio, ad inclinandum ad versum doxologia, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, studeamus assurgere, antequam finiatur versus vltimus Psalmi qui est ante doxologiam. Ad quid tam subtilis obseruatio, antequam expleatur versus vltimus? nonne satis erat dixisse, assurgere studeant ad versum, *Gloria Patri, & Filio, &c.* Non deerit fortasse qui dicat, eam esse nimis minutam obseruationem; verùm non minutam dixerit, qui eam traditam cognoscit ab antiquioribus Hymnodix studiosis, à quibus nos deinde accepimus. eamdem tradidit D. Bonauentura in Speculo Disciplinæ. Eam non dixerit minutam, qui finem considerat ad quem illa dirigitur, nimirum, vt ad integrum versum, *Gloria Patri, &c.* possit deuotus psallens profundè se inclinare. Nisi surrexerit ante finem vltimi versus, continget vtique, non sine magna irreuerentia, vel adhuc sedere, vel esse in via surgendi, dum à choro pronuntiatur hic nobilissimus altissimusque doxologiae versiculus, qui gloriam vni trinoque Deo profitetur.

Dignatus est Deus declarare mortalibus, quàm magna

*Dei cultus
nihil leue
cognoscit.*

*Reuerentia
ad versum,
Gloria Pa-
tri, &c. de-
bet esse
prompta.*

*D. Bonau.
in Spec.
cap. 9.*

*Dei mira
dignatio
erga pro-
fundè in-
clinantes
ad Gloria
Patri, &c.
Idem ibid.*

*Non incli-
nantes ad
Gloria Pa-
tri, &c. pu-
niuntur à
Deo.*

magna res sit hæc obseruatio, quæ primo aspectu minima videbatur, dum voluit visitare mira dulcissimaque benignitate eos, qui alacres ac prompti assurgunt ad huiusmodi inclinationem præueniendam, vt eam maiori expleant reuerentia. Refert S. Bonauentura, sanctum quemdam senè non semel vidisse tẽpore Psalmodiæ beatam Virginem Deiparam in medio chori existentem, vni-
genitum Filium suum inter brachia habentem, quæ assurgentibus promptè ad inclinandum dum cantaretur, *Gloria Patri, & Filio, &c.* offerebat ipsum infantulum, qui inclinanti vicissim se inclinaret; quam gratiam non offerebat aliis ad assurgendum negligentioribus. Ex qualitate tanti præmij concessi inclinantibus promptè ac perfectè cognoscere quisque potest rei, quæ minima censebatur, sublimitatem; quemadmodum ex pœna aliquando visibiliter inflictæ negligentibus licet cognoscere grauitatem defectus, quando deficimus in hac obseruatione. Proditum est in Chronicis sancti Francisci, quòd ex hac vita decedens Religiosus negligentior in hac obseruanda inclinatione, visus est post mortem positus super altissimam columnam in medio maris sitam, ibique manens continuo percussus timore cadendi, tenebatur centies in die & centies in nocte profundè se inclinare, donec omnes inclinationes in diuino Officio, dum viueret, tum omissas tum malè expletas suppleret. Visio est ista, quæ licet non habeat certitudinem infallibilem, declarat tamen æstimationem inclinationum apud Deum; vt discamus, quòd nil leue aut minutum sit censendum in sacris cærimoniis, cum omnes ad Dei cultum dirigantur.

Offenditur

Offenditur hæc externa compositio corporis
 variis modis à psallentibus. Primò, si tempore
 sessionis, vbi ea conceditur, quis se totum in se-
 des effundat, membra inconcinnè laxans, aut
 crura, alterum alteri superimponens, aut vestem
 & superpelliceum malè disposita tenès. Is Deum,
 cui adstat, & quocum loquitur, vel non cogno-
 scit, vel non timet, vel non considerat: nam co-
 ram eo se gerit tali familiaritatis modo, qualis ne-
 que coram maximè domesticis, imò neque co-
 ram subditis permittitur inter ciuiliū morum
 professores, sed acriter reprehenditur. Offendi-
 tur deinde ab iis, qui nutibus, gestibus, verbis,
 aut, quod grauius esset, clamoribus signum
 ostenderent stomachi & indignationis in eos, qui
 aliquod committunt in choro erratum, siue in le-
 gendo, siue in canendo, siue in aliquo alio mu-
 nere. Nec minùs offenditur ab iis, qui in eisdem
 errantes licenter faciem oculosque tantummodò
 conuertunt. Nec enim desunt quidam adeò le-
 ues, qui, audito verbi gratia vnico *Alleluia* in-
 tempestiuè prolato, statim in errantem oculos
 coniciant, vel toruo aspectu, vel risus irrisio-
 nisve signo eum intuentes. Prædictæ leuitates *A leuitati-*
 gignunt in opere Dei haud leuia mala. Possunt in *bus in cho-*
 primis errantem confundere ac perturbare. Pos- *ro absti-*
 sunt item ipsos aspicientes & indignabundos ex- *nendum.*
 citare ad risum, aut ad grauiorem aliquam ani-
 mi dissolutionem. Saltem dissipant tum eam gra-
 uitatem muneri, loco, personis maximè debi-
 tam, quæ ab Hymnographo valdè æstimabatur,
 quamque sibi semper habebat ipse propositam,
 quando ad psallendum Deo accedere volebat.
Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo grati Psal. 34.
laudabo

laudabo te ; tum eam modestiam , qua maxime tenentur omnes Ecclesiae ministri , etiam ij , qui ex Officio debent errata in choro corrigere.

*Inordina-
tiones qua-
libet vi-
tanda in
choro.*

Offenditur praeterea ab iis , qui , in choro minus aliquod habentes , propriae desunt obligationi ; quia nempe minime aduertunt , quando & quomodo ipsis incumbat proprii muneris executio. Si quis non praenuntiaret Antiphonam , aut versiculum non enuntiaret sibi debitum , aut alterum pro altero proferret , is grauem afferret iniuriam chori dignitati & sanctitati , eamque perturbaret harmoniam , qua praesente , chorus nostrorum Templorum videtur similitudinem referre Paradisi , qua deficiente , omnia redduntur confusa , dissona saltem. Nam quando vnusquisque psallens opportunè executur muneris sui functionem , tunc multi psallentes videntur vnus psallens , & omnia explentur maxima cum delectatione. Si haec desit ordinata munerum praescriptorum executio , psallentes nihilo dissimiles sunt musico illi , qui citharam assumens pulsandam , chordas minime tangit loco & tempore opportuno , alteram etiam pro altera inordinatè pulsat , haud sine audientium fastidio. Studio itaque non mediocri opus est circa rectam munerum in choro executionem , vt omnia peragantur ea qua decet reuerentia , grauitate , ordine , perfectione , vtque sint Deo accepta.

Maximè tandem dicetur offendi externa eadem compositio ab iis , qui non modestiae solius , sed honestatis etiam Clericalis obliti , accederent ad diuina persoluenda Officia in Domo Dei sine tonsura , quam erubescant gestare , aut sine vestibus muneri , loco & statui congruis. Quid si alij ad

ad eam morum deuenirent prauitatem (quem-
admodum alicubi nonnullos deuenisse audiui) vt
secum ad Ecclesiam ducere canes auesque vena-
ticas auderent? isti non pij cantores, sed impiis-
simi illusores, ac Templorum profanatores à Deo
censebuntur, dignas tanta temeritate pœnas ali-
quando subituri. Pietas, modestia, honestas sunt

*Psallentiũ
ornamen-
ta qua.*

Adiumenta ad suadendam harum cœrimonia-
rum obseruantiam exactiorem sunt nobis ob-
niam, si rectè aduertere non pigebit quæ obser-
uauerint Ethnici, & quæ decent Christianos. In
primis pudeat nos negligentiores reperiri ad Dei
verum cultum, quàm fuerint idololatræ ad cultum

*Ethnico-
rum reue-
rentia in
Templis &
cultu Deo-
rum.*

falforum deorum. Si quæ de istis scripsit Seneca
attendamus, nostram socordiam reprehende-
mus. scribit enim: *Egregiè Aristoteles ait, num-
quam nos verecundiores esse debere, quàm cum de
diis agitur; si intramus Tempia, compositi; si ad sa-
crificium accessuri, vultum submittimus.* En ve-
recundia, compositio, submissio ab illis Ethnicis
requisita & obseruata cum diis, imò cum dæmo-
nibus, qui reputabantur dij. Præstat etiam audi-
re quæ tradit Iamblichus circa huiusmodi ri-
tum obseruationes, quia magis confundemur
nos Christiani, qui religiosiores esse debemus.

*Oportet, ait, ritus adorationis antiquos, tamquam
sacros, conseruare semper intactos, nec demere quid-
quam, nec aliunde quid addere.* Si expendantur
huius Scriptoris verba, non poterimus non eru-
bescere, dum ipse requirit tantam erga ritus æsti-
mationem, vt illicitum dicat eos negligere.

*Iambl. lib.
de Myst. c.
de Nom.
diuin.*

Verùm, omissis idololatræ, vrgeat nos exem-
plum sanctorum Angelorum, qui eidem vni tri-
noque

*Angelorũ
reuerentia
corã Deo.*

noque Deo eiusque mysteriis deseruientes astant,
dum nos in Templis ei Sacrificia Altaris & Pal-
morum offerimus. Hi visi sunt à sanctis viris,
præsertim à diuo Chrystostomo, tanta cum reue-
rentia Templis adesse, vt describantur sequenti-
bus signis: *Splendidissimis stolis induti, nudo pede,*
aspectu intento, vultu demisso; magna reuerentia,
ita eos visos esse ab hoc sancto viro narrat beatus

S. Nilus
Epist. ad
Anastaf.

Nilus eiusdem sancti Chrystostomi discipulus.
En quanta reuerentia tum interiori tum exteriori
adstare student Angeli in nostris Templis.
Nam splendor ille vestrum & nuditas pedum in-
ternum declarant candorem & innocentiam. Vul-
tus demissio, intentio aspectus & reuerentia
ostendunt externam compositionem atque de-

*Angeli in-
dignantur
irreueren-
tibus homi-
nibus.*

S. Petrus
Damiani
l. 3. Epist. 8.

cetiam. Pungere nos debet hæc Angelorum com-
positio & incitare ad imitationem, ne nobis in-
dignantur, sicuti indignari negligentibus & ir-
reuerentibus asseriuit beatus Petrus Damiani di-
cens: *Quantò putamus aduersus nos zelo mouen-
tur (Angeli nempe) dum in conspectu illius nos ir-
reuerenter sedere conspiciunt, cui scilicet ipsi ire-
mentes assistunt?* Consideratio itaque reuerentia
tantorum Spirituum nos incitare ac prouocare
deberet ad eandem reuerentiam.

*Deus co-
lendus à
nobis spiri-
tu & cor-
pore.*

Illud quoque nos maximè vrgere debet, quòd
Deum, cui astant, non animo & spiritu solo,
sed & corpore & membris colere debemus. Si
quando cum Principibus viris acturi ad terram
vsque nosmet inclinamus, capite reuerenter de-
tecto, vestibus decenter compositis; cur Deo al-
tissimo, à quo remissionem peccatorum & æterna
dona exquirimus, & expectamus, quo cum agi-
mus de cultu ipsi debito, vix genua flectere, &
capita

capita inclinare dignabimur? Factum istud
 (verbis utar Tertulliani) irreligiosissimum est. Tertul. lib.
 Confundat nostras irreuerentias humilitas & re- de Orat.
 uerentia Christi Domini, qui Patrem oraturus in cap. 12.
 horro procidebat in terram, non autem tantum Christi Dō-
 se inclinabat. Si medicus prostratus orat, non in- mini oran-
 clinabitur ægrotus? Iudex orat cum reuerentia, tis reueren-
 & orare cum reuerentia dedignabitur iudican- tia.
 dus? Orat Deus creator genibus & corpore pro-
 uolutus, & creatura vilis stans erecto capite ora-
 re audebit? Proh scelus! Discamus aliquando à
 personis sanctitate insignibus humilem reueren-
 tiam, & reuerentem humilitatem, quando agen-
 dum est cum Deo in oratione. Magdalenam pro- D. Maria
 fero postulaturam veniam peccatorum & indul- Magdalens
 gentiam, quam obtinuit omnium culparum ple- & D Ste-
 nissimam, ita ut meruerit audire, Remittuntur phani mi-
 tibi peccata tua, vade in pace. Aduertamus quan- ra reue-
 ta cum reuerentia & humilitate accessit ad oran- rentia ad
 dum. Hæc refertur à sancto Euāgelista, non ante Deum.
 faciem, sed post tergum Domini ad illius pedes Luca 7.
 prouoluta, non verbis, sed lacrymis exorans. Ste-
 phanum item Leuitam præclarissimum subiicio,
 qui pro inimicis veniam exoraturus dicens, Do- Act. 7.
 mine ne statuas illis hoc peccatum, genua posuit,
 ut maiori exoraret reuerentia. Hæc exempla nos
 urgeant & incitent, ut emendationem aliquando
 amplectamur; & qua par est deuotione & reue-
 rentia Deum nostrum adæmus, qui sicut irreue-
 rentiæ defectus detestatur, ita reuerentiæ actus
 diligit ac copiosè remunerat.

CAPVT XVI.

*De defectu eorum qui vocibus par-
cunt in choro.*

*Hymnodia
vsus Deo
carus, &
cantanti-
bus utilis.*

Psal. 146.

OPVS Hymnodix sicut Deo summo perè placitum est, ita psallentibus plurima afferre beneficia dignoscitur, quando opportunis expleatur conditionibus, quemadmodum ostendit Psalmographus inuitans mortales ad operis exercitium dicens: *Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus.* Bonus, inquam, psallentibus, qui dum laudantes inuocant Deum, plurimum à Deo tum à Psalmis hauriunt utilitates, ea bona à Psalmorum cantu prouenientia. *Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio.* en conditiones cantui opportuna. Quasi dixerit Dauid, nil esse Deo tam carum atque mortalibus tam utile, quàm opus laudationis diuinæ ritè & rectè expletum. Verùm si desint conditiones istæ, si nimirum desit iucunditas & decor, opus istud, quod placitum erat ac utile, redditur haud gratum, imò inutile. Iucunditas deesse dicitur, quando nulla adsit cordis aut attentio aut deuotio interior. Decor deerit, si vocis corporisque exterior compositio non adhibeatur. Iucunditas ad animum spectat internum, decor verò ad corpus externum.

*Guilielm.
apud Mar-
tin. Delr. in
Cant. c. 6.
Sect. 6.*

Quidam pius Doctor expendens has conditiones iucunditatis & decoris à Dauide requisitas in Dei laudatoribus, postquam dixit iucunditatem ex deuotione cordis, decorem ex munditia conuersationis venire, ait quatuor genera psallentium

titum Deo reperiri; alios nimirum, qui iucundè & decorè simul laudant Deum, & hi sunt, qui & munditiam conuersationis & cordis habent deuotionem; alios verò, qui nec iucundè, nec decorè, sed inaniter admisti psallentibus dant sine mente sonum; alios, qui decorè; non iucundè, qui conuersatione sunt mundi, sed carent deuotionis alacritate; alios tandem, qui iucundè, non decorè, quia vita indecori, Deum tamen laudant in deuotionis hilaritate. Ad hoc vltimum genus spectant, qui psallunt parcentes vocibus, ne defatigentur: nam licet haberent internam deuotionem, Deo tamen non tribuunt vocem externam, quam possent; hi autem grauiter errant, nec Deo placent, nec suo muneri satisfaciunt.

Errant quidem, putantes Hymnodia vsu posse Psalmo-
ritè ac perfectè expleri absque labore. Laboriosa rum can-
res est cantus in choro oblatus, quia requirit vo- tus labo-
cem altam, claram & concinnam. Hinc Dauid riosus est.

Psal. 3. *Benè psallite ei in vociferatione.* Vbi expendenda est illa dictio *vociferationis*, quæ importat vocis exaltationem & conatum. Nouerat sanctus Rex, Deum maximè delectari Cantus
nostris vocibus altis; non quia Deo sit necessaria validitas
vocis contentio, vt ipse queat audire, sed quia or- ex cordis
tum habet vocis clamor altus, sed concinnus, ex feruore
cordis magna deuotione. Vbi cordis viget deu- nascitur.
tio, ibi vocis adest decens conatus & exaltatio. Considero ad hanc rem laudes illastam celebres ab Angelis Seraphicis Deo oblatas in cælis, quas audiuerunt Isaias Propheta in veteri Testamento, & Apostolus Ioannes in nouo, & post hos etiam diuus Ignatius Episcopus & Martyr illustris. De his dicitur ab Isaia: *Clamabant alter ad alte-* Isaia 6.

Ioan. 4.

*Seraphim
unde dicti.
Cantus
Angelorum
validus est, &
altus.*

ne dicitur: *Requiem non habebant.* en perseverantia clamoris. Obseruandum est, quod isti cantores Seraphim erant, qui ab ardore nomen obtinuerunt. Quia igitur ardent, idcirco concinunt, concinentes clamant, clamantes non defatigantur in opere diuinarum laudum. Ardor omnem tollit laborem, excitat clamorem, tuetur cantum. Ardor adfit, tunc bene psalletur in vociferatione, iuxta Dauidis exhortationem, à qua distant valde, qui sicut inuiti accedunt ad Hymnodiam, ita psallunt frigidè ac remissè, voci parcentes, ob timorem tum laboris, quem patiuntur, tum offensionis, quam capiti aut stomacho dubitant euenturam.

*Cantum in
choro omit-
tentes plu-
rima dam-
na patiun-
tur.*

Quando dæmon nec potest quosdam à choro auertere, nec mente ab oratione & à Deo abstrahere, saltem conatur sub aliquo titulo apparenti à communi cantu remouere, illis suadens, vt versus alternos sui chori submissa recitent voce, alios versus alterius chori audientes. Qua arte auferre consuevit dæmon præcipuum fructum, qui à cantu chori solet prouenire rectè psallentibus. Duo genera bonorum ex cantu communi in choro possunt haberi. Alterum spirituale, quod omnibus psallentibus, tam Regularibus quàm non Regularibus, potest esse commune. Alterum temporale, quod solis stipendariis conuenit. vtrumque sæpè auferitur à diabolo. Quæ duo genera bonorum nunc explicabo latiùs, vt cognoscat quanta sit quorundam amissio & iactura, dum vocibus parcunt.

*Psallentiũ
iustorum
meritum.*

Bonum spirituale cantantibus in choro partum, est meritum, quod labori canentium, si in gratia

gratia existant, responder. Sicut enim labor iste
 gratus est Deo, cui offertur; ita Deus, qui omne
 opus bonum à mortalibus iustis sibi præstitum
 largè remunerat, gratia suæ benignitatis eos cu-
 mulare volens, præter gratiæ augmentum, quod
 statim concedit, largiri aliquando solet alacri-
 oribus varias spiritus consolationes, quæ pignus
 exhibent futuræ gloriæ. Modò enim per Angelos *Visitat*
 suos, modò per suam sanctam Genitricem, mo- *Deus pios*
 dò per seipsum dignatus est visitare *psallentes.*
 quemadmodum quibusdam sanctis viris conce-
 sum est non semel videre, & cognoscere. Refert
 Cæsarius visam aliquando esse sanctissimam Dei- *Cæsar. l. 7.*
 param inter psallentes descendere; & chorum *c. 12. & 48.*
 cum filio inter brachia circumiens, ubi, quos ala-
 cres ad cantum reperiret, benedicebat, quos ve-
 rò tepidos aduerteret, statim pertransibat. Ali-
 quando eandem Deiparam visam esse cum pi-
 xide in manibus cælesti electuario plena, quo re-
 crearet deuotos alacresque psallentes, omittens
 frigidos ac remissos. En primus fructus à dæ-
 mone ablati, dum in aliquibus, ob vanum ti-
 morem, impedit cantum alacrem. In primis ille
 meriti gradus, labori & alacritati cantus para-
 tus, amittitur. Præterea iustè Deus priuat istos ea
 consolatione, quam generosis concedit canenti-
 bus; quia consolationes Dei non meretur, qui
 laborem vitat cantus diuini: nec dignus est par-
 ticipare aliorum fructum, qui cum iisdem non
 communicat in labore. Lætatur hostis malignus,
 videns ab vno saltem ablatum, quod nequit au-
 ferre ab omnibus.

Alterum bonum temporale, seu meliùs dixe-
 rim spirituale, ortum tamen à temporali, quod

*Distribu-
tionum a-
missio qui-
bus acci-
dat.*

aufert dæmon multis, est circa stipendium distri-
butionum, quod percipitur ab istis, qui ad cho-
rum conuenientes non cantant, sed tantummo-
dò submissa legunt voce. Nisi cantent eo meliori
quo possunt modo, ij nequeunt iustè recipere sti-
pendia cum aliis cantantibus diuidenda, secun-
dùm communiorem & veriozem Doctorem sen-
tentiam. Nam licet huiusmodi recitationes sub-
missæ satisfaciant debito diuini Officij recitandi,
quod vnusquisque habet obligatus vel ratione
Ordinis sacri, vel ratione beneficij, non tamen sa-
tisfacit obligationi chori, cui inseruit. Ordinata
sunt stipendia, vt choro inseruiatur non sola assi-
stentia, sed cantu Psalmorum; quemadmodum

*Clem. x. de
Celebrat.
Miss.*

*L. i. ff. Pro
socio.*

Iura declarant. Quod etiam rationi conforme exi-
stit. Sicut enim choro inseruientes socij esse de-
bent in stipendiorum perceptione; ita socij esse
debent in communicatione vocis, vt societatis
natura & conditio seruetur, quæ exigit commu-
nicationem bonorum. Qui non communicat in
labore, neque potest iustè communicare in per-
ceptione stipendij. Si quis auaritia obcæcatus per-
cipere voluerit stipendia, quando non cantant,
tunc dæmon lætatur, quia hunc irretiuit graui
culpa contra Iustitiam cum onere restitutionis,
quæ numquam dimittitur, nisi cum effectu per-
ficiatur, iuxta vulgatum proloquium: *Non dimit-
titur peccatum, nisi restituatur malè ablatum.*

*Restitutio-
nis onus
non dimit-
titur, nisi
cum effectu
perficiatur.*

*Io. Petrus
Monet. de
Distr. quo-
tid. p. 2. q. 2.
num. 43.*

Neque excusandos censeo Canonicos, qui hinc
obligationi chori facere satis putant, dum Ca-
pellanos & Mansionarios, qui cantant, substiti-
tuunt. Nam Canonici, nisi aliter consuetudo le-
gitima, vel Ecclesiæ statutum, vel fundationis lex
suadeat, tenentur, iusto cessante impedimento,
psallere,

psallere, & canere alternatim in choro; ne de illis verè dici queat: *Os habent, & non loquuntur*, Psal. 113. quod de simulacris argenteis aureisque pronuntiabat Psalmographus. Non enim stipendia dantur propter solam præsentiam Canonicorum, qui numerum augeant, & alios audiant, sed propter Officium simul cum aliis psallendi. Sicuti operarius in vineam non conducitur, vt assistat & videat, sed vt in ea operam suam impendat.

Duo aduertenda hîc sunt. Alterum est, quòd hæc conditio cantandi, quam dicimus necessariam vt chori obligatio expleatur, locum habet in eo qui voce pollet apta ad canendum: si enim aliquo naturali impediretur accidente, satis esset, si studeret communicare sociis, quod potest, modo aliàs canere soleret. Nam sicut defectus vocis non est culpabilis, ita conditio censetur in Iure pro impleta, quia per ipsum non stat, qui implere debet. Hoc decorantur priuilegio alacres psallentes, qui tempore sanitatis vocem suam aliis communicare minimè omittebant, vt, morbo adueniente linguamque impediante, possint lucrari distributiones. Hoc beneficium aliis vocem suam choro subtrahentibus tempore sanitatis iuste denegatur, quamuis idem impedimentum istis ex accidente superueniat; quia non infirmitas, sed amor sui hos à cantu subtrahere iuste præsumitur.

*Psallentes
vocem habentes
impeditam
lucratur
stipendia.*

*Regula,
Cum non
stat. de Reg.
Jur. in 6.*

Alterum est, quòd non ideò debent psallentes canere inconditè & inconcinnè, altiùs extollendo vocem quam par sit. Iste cantus inter defectus & vitia connumeraretur, vitiumque esset directè oppositum submissæ recitationi. Sicut qui vocibus parcit, & recitat submissè, haud

*Cantus inconditus
vitandus
in Templis.*

gratus est Deo, & dæmonibus obsequitur; ita in
idem incidit vitium, qui tumultuosè & incon-
cinnè canit, quia non obseruat conditiones can-
tus Ecclesiastici: debet enim esse iucunda deco-
raque laudatio, vt dicebamus cum Dauide. Hinc
Theophylactus, expendens illud monitum Apo-
stoli Pauli circa Hymnorum cantum, *In gratia*
cantantes in cordibus vestris Deo, explicat illam
dictionem, *in gratia*, id est cum gratia & venu-
state, vt cantus & pius & suavis reddatur, & ma-
gis placeat Deo. Cantent igitur psallentes in cho-
ro, nec voci parcant, sed concinnus sit cantus,
benè psallant Deo in vociferatione; exultabunt
enim tunc labia psallentium, cum cantauerint
Deo his conditionibus.

Colof. 3.

C A P V T XVII.

*De defectu eorum qui studiorum nego-
riorumve pretextu abstinent ab Hym-
nodia communi in choro.*

VT quidam se tueantur à chori frequentia,
& à communi cum aliis Hymnodia, & alios
etiam auertant, eò deueniunt, vt chori vsum non
solùm non laudent, sed aperte vituperent verbis
non tam à virtute quàm à veritate prorsus alie-
nis, dicentes, literarum studiosos, & altioribus
operibus destinatos, ob maiestatem & pondus
occupationis non esse choro deputandos; cum
huic seruitio satis superque possint facere simpli-
ces, illiterati, & inutiles. Huic errori intolerabi-
li, ne serpat inter fideles, occurrendum est ratio-
nibus

*Chori di-
gnitatem
minuentes
non audien-
di.*

nibus & exemplis, vt cognoscatur, chorus tam doctis quàm idiotis esse conueniens, nec opera impedire egregia.

Novi, ante omnia, dari posse extraordinarias *Studiorum* occupationes, quæ aliquando à cho- *extraordi-*
 ro excusent, imò & ab omnimoda alicuius diei *naria occu-*
 recitatione diuini Officij. Vti si alicui Scholasti- *patio potest*
 co immineret publica lectio, quam sine iactura *excusare à*
 aut propria, aut aliorum omittre non potest. Vti *diuini reci-*
 si Concio publica habenda esset, quæ non sine *tatione Of-*
 aut scandalo, aut damno, siue proprio siue popu- *ficij-*
 li, posset prætermitti. In hisce euentibus conce-
 ditur à Doctoribus, quòd quis possit ab Hora-
 rum recitatione excusari, idque ex benigna Ec-
 clesiæ matris intentione, quæ non præsumitur
 cum tanto discrimine obligare. Verùm duo hoc
 loco sunt aduertenda. Alterum est, detrimenta
 & damna quæ timentur debere esse realia, non
 imaginaria, grauias, non leuia; idcirco vnusquis-
 que debet suæ consulere conscientiæ, ne decipia-
 tur. Alterum est, hanc priuatam recitationem
 excusari, quando illa non potuit anticipatè ex-
 pleri. Si Concionator, vel publicus Lector sum-
 mo manè, præuidentes impedimentum futurum,
 potuissent commodè explere diuini Officij obli-
 gationem, non excusarentur à recitatione.

Verùm quidquid sit de priuatis recitationibus, *Ab extra-*
 de quibus non est hîc institutus tractatus, hæ *ordinariè*
 enim difficiliùs excusantur quàm publica recita- *accidenti-*
 tio in choro, quia contingere potest, vt studij oc- *bus non li-*
 cupatio impedimentum afferat assistentiæ chori, *cet desume-*
 non autem priuatæ recitationi; ideò non nega- *d.nariam.*
 rim, dari posse studiorum occupationes, quæ
 immunitatem exigant aliquando à conuentu in

chorum: nihilominus non est licitum, nec conueniens, ab his, quæ extraordinariè accidunt, desumere legem ordinariam abstinendi à choro, ob studiorum ordinarias exercitationes & occupationes. Hæc lex repugnaret tum rectæ rationi, tum doctrinæ sanctorum Patrum, tum vsui excellentiorum virorum, qui in scientiis & pietate supremum obtinuerunt gradum. Ratio in primis suadet, Hymnodia preces non solum non afferre studiis impedimentum aut damnum, sed potiùs congruum & opportunum præbere auxilium. Omnis oratio, siue mentalis siue vocalis, apta dicta est ad obtinendas à Deo maiores illustrationes intellectus, quæ scientiarum acquisitioni sunt necessaria; nec hæcenus ab aliquo Catholico Scriptore dictæ sunt orationes nocuisse literarum studiosis. Nec minùs firma redditur huius rationis vis ex eo capite, quòd eadem preces expleantur sine cantu ab iis, qui priuatim persoluunt pensum Horarum Canonicarum. Nam si cetera sint paria, efficaciores sunt preces plurium vnitorum, quàm vnus tantummodo exorantis, vt vidimus suprà, cùm de societate cantantium esset sermo. Validiores item sunt preces cantui coniunctæ quàm sine cantu; quemadmodum haud semel probatum est, & statim quoque subiicio. Quare si plus temporis insumatur in preces cantatis quàm in priuatis, id abundè compensatur à maiore precum efficacia, quæ citiùs & copiosiùs exaudietur, ad vtilitatem studiorum negotiorumq; mox arripientorum. Doctrina item & vsus præcipuorum Ecclesiæ Doctorum frequentia chori admodum fauet: nam insigniores Ecclesiæ Patres non solis

*Orationes
studia literarum
adjuuant.*

verbis

verbis & scriptis, sed re & opera chori frequentiam magni aestimarunt. Illustriores tantummodo vtriusque Ecclesiae, Latinae & Graecae, proferram Doctores.

Ex Graecis Basilium offero, qui dies noctesque in sacrarum Literarum contemplatione & studio insumebat, ut Ecclesiam diuinis collustraret doctrinis. Hic sanctus Doctor, sicuti dum vitam ageret cœnobiticam, communis Hymnodiae cum aliis Monachis frequentiam non omisit, aliis exemplo ostendens, quod ab illis expetebat, & expectabat; ita eandem alternatim canendi consuetudinem in vniuersa Ecclesia frequentatam miris celebrat laudibus, viriliterque aduersus haereticos eam impugnantes defendit, & in Regulis, quas ad informationem vitae Regularis conscripsit, ex quibus ceteri, qui postea vivere, Patres Monachorum Institutores disciplinam hauserunt, eam colendam & obseruandam docet.

Huic praecesserat in Ægypto diuus Athanasius, acerrimus Catholicæ fidei defensor, & Doctor præclarissimus, qui in sua Alexandrina Ecclesia adeo aderat sacrae communi Hymnodiae frequens, ut ab hostibus quaesitus ad necem, nullibi speraretur facilius comprehendendus, quam in Ecclesia cum suis Clericis psallens. Si ad Ecclesiae Latinae Doctores præcipuos recipiamus gressum, en Augustinus in Africa, & Ambrosius in Europa, qui, literarum studiis deditissimi, noluerunt vquam chori frequentiam remittere. Et sicut vterque hanc alternam canendi piam consuetudinem in suam introduxit Ecclesiam, ita eandem vterque maxima coluit diligentia: ut hic,

*S. Basilii
chori frequen-
tiam
coluit.*

*S. Athana-
sii chori
frequentia
assiduus.*

*S. Ambro-
sius & D.
Augusti-
nus chori
usum am-
plexi sunt.*

*D. Aug. l. 9.
Conf. c. 7.
Idem Ser-
mone 251.*

hic,

hic, cum plebe sua noctes integras Hymnorum cantum persoluens, se præpararet ad mortem, à Iustina impia Imperatrice hæretica comminatum, ut mox videbimus; ille autem de iis sit aliquando conquestus, qui rerum diuinarum parum studiosi, de nimia Ecclesiastici cantus prolixitate quererentur. Quid, quæso, dixisset sanctus Augustinus, audiens ab aliquibus sua studia literarum nimio & indiscreto zelo laudantibus, appellari chorum inutilibus tantum ac idiotis, non autem doctis opportunum?

Ut etiam propius accedamus ad hæc tempora literarum studiis, præsertim Scholasticis disceptationibus, valde insignia, obuiam prodibunt clarissimi Theologi, imò Theologiæ suprema lumina, qui chorum dilexerunt, & laudarunt;

Diuus Bernardus, diuus Thomas, diuus Bonaventura Psalmodia in choro studiosi. D. Bernardus, summorum Theologorum Dux insignis, D. Thomas Aquinas, omnium scientiarum lucidissimus Sol, D. Bonaventura, optimarum doctrinarum egregius Pater; omnes, quamuis in maximis conscribendis Voluminibus, in concionibus habendis, in discipulis instituendis tempus & operam collocassent, numquam tamen, nisi grauissima compulsi necessitate, poterunt ab usu communis Hymnodicæ abstinere.

Alexandri Saulij ad chori usum propensio. De nostro Alexandro Saulio, viro in omni scientiarum genere, Philosophiæ præsertim ac Theologiæ, adeò excellenti, ut omnes studiosi illius temporis ipsius consuetudinem diligenter, quæ-

Philippus Zaffirus super lib. Anal. poster. Aristot. in Epistola. reren, ac frequentarent; ita ut de ipso scribere licuerit Philippo Zaffiro, primario in celebri Ticinensi Gymnasio Peripateticæ Philosophiæ Professore, quòd fuerit omnium studiosorum delicia, dum ait: *Alexander Saulius, vir, ob vitæ integritatem*

tegritatem & singulare acumen ingenij, Deo pariter & hominibus carus. Qui item sancto Carolo fuit adeò carus, vt eius consilio & opera tum in propriæ animæ & conscientiæ regimine, tum in Mediolanensis Ecclesiæ administratione vteretur. Qui in literarum studia tam erat propensus, vt serò confessus fuerit, se durius nihil passum vquam esse in nostro Ordine, quàm si aliquando à studiis diuerteretur. Hic vir stas Hymnodicæ horas, dum inter nos viueret, omittere nunquam voluit. Creatus etiam Episcopus, tum in Corsica, tum Ticini semper cum suis Clericis ad nocturnum diurnumq; Officium conuenire studuit. Vnico verbo dicam, omnes in sanctitate & scientiis, tam diuinis quàm humanis, insigniores studiosioresque Hymnodiam in choro communem adamarunt, frequentarunt.

Hinc dignoscitur meliùs, doctrinam dicentium, tantum inutilibus otiosisque hominibus esse destinatum chorum, esse in agro Ecclesiæ prauum semen, ex quo plurima orta iam sunt oriunturque in dies germina defectuum. Hanc doctrinam enim audiunt libenter multi etiam ex Religiosis viris choro addictis, eamque amplectentes, abstinent omnino à conuentu in chorum, ne inter otiosos inutilesque reputentur Religiosos. Quare modò non tantum ad maius sensum & libertatis commodum, sed etiam ad maius honoris & dignitatis augmentum expetitur, & exquiritur à nonnullis immunitas à choro. Quod haud parum lædit ac perturbat sinceram Religiosi status conditionem: nam qui inter Religiosos deberent ratione gradus esse in choro magis frequentes, vt ceteris exemplo præirent, iidem,

*Chorus
multi sub
honoris spe-
cie refu-
giunt.*

iidem, vt falsum nutriant honorem, se à choro subtrahunt omnino. Referam hoc loco, quod aliquando vni ex nostris Religiosis, viro in primis graui ac docto, accidisse noui, dum ipse ad Regularium virorum Conuentum accederet, causa inuisendi Religiosum amicum. Is posteaquam ab eo, qui tunc Ianitoris exercebat officium, intellexisset, Religiosum à se quæsitum esse in Conuentu, audiens in Ecclesia eodem tempore decantari Horas Canonicas, putansque eum vnà cum aliis Religiosis, quemadmodum apud nostrum Ordinem est in vsu, choro interesse, monuit Ianitorem, ne eum ab incepto cantu euocaret: nam vel exitum Officij expectare, vel alia redire hora statuerat. Ianitor ad hæc verba, non sine indignationis signo, respondit: Quid isti Religioso cum choro? iste, scias, est vir graduatus & honoratus, redditusque possidet haud exiguos. Ianitor iste, cognoscens suorum Religiosorum ingenium erga chori vsu, probri accepit loco mentionem chori, dum esset sermo de viro gradum inter eos ac redditus habente. O miseram mortalium conditionem! Probri loco haberi conspiciamus, quod deberet dignissimum æstimari viro ingenuo, veraque virtutis, quam sequitur verus honor, cultore. Quicumque hæc falsa pulsantur suspicione, à falsa illa doctrina seducti, frequentent ex animo illam ad Deum precessionem Dauidicam: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum.* Hæc precatio sicut ad rem est opportuna, ita poterit esse vtilissima. Verè suspicantur isti homines honoris iacturam, vbi honor reperitur egregius; & erubescunt munus, quo deberent vehementer gloriari. Timeo istis Religiosis

Psal. 118.

Religiosis illam Domini nostri seueram comminationem, quam in Euangelio contra quoscumque sui seruitij contemptores habemus prolatam: *Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescet* *Lucæ 9.* cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Depulsisque falsis suspitionibus, expedit doctrinas exemplaque tum veterum tum recentiorum sanctorum virorum tenere, atque æmulari.

Si res ista rectè attendatur, cognoscemus, vsum *Psalmodia* publicæ & communis in choro *Psalmodiæ* electum fuisse ab Apostolis, & ab iis ad Apostolicos *in choro* vitæ Regularis Instructores, tam antiquos quàm *vsus instrumentum* recentiores, pertransisse, tamquam præcipuum *est perfectionis.* instrumentum ad eam perfectionem obtinendam, ad quam Religiones nituntur. Nam sicut perfectio ista sita est præcipuè in caritate, quæ animum Deo, omnium mentium vltimo fini, vnit, iuxta D. Ioannis Apostoli doctrinam dicitis, *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus* *1. Ioan. 4.* in eo, quam sequuntur omnes sacri Theologi; ita *D. Thom.* ad hanc caritatem acquirendam opportunè *2. 2. q. 84.* deseruit communis *Psalmodiæ* cantus in choro: *art. 1. & 2.* quia maiori exactiorique diligentia exercentur *Virtutum* illi virtutum insigniorum actus, qui à Psalmis *actus exercentur in* offeruntur, nimirum fidei, religionis, spei, amoris, humilitatis, pœnitentiæ, quos descripsimus *vsu Hymnodia.* in primo Libro. Licet iidem actus exercentur à recitantibus priuatim diuinum Officium; tarditas nihilominus cantus, societas item cantantium quasdam addit qualitates & conditiones perfectiores, quæ non reperiuntur in simplici priuata recitatione, vti licuit videre in huius Operis progressu. Et sicut Psalmi sunt animi Deum diligenti-

tis

*Priuata
diuini Of-
ficij recita-
tio est con-
ditiōe in-
ferior pu-
blico cantu.*

tis feruidi affectus, ita dum cantantur excitant a-
nimus psallentis ad eosdem dilectionis actus &
affectus vehementiores; quemadmodum noui-
mus euenire inter amantes sæculi, qui dum co-
ram dilectis cantu vtuntur, feruentiorem reddunt
mutuum amorem. Insuper hic cantus perfectio-
rem reddit ipsorum Hymnorum & Canticorum
conditionem, ipsius Hymnographi quoque ex-
plet consilium, & imitatur exemplum. In pri-
mis Hymnorum perficitur conditio, quia Hym-
ni, seu Psalmi, vt vidimus sæpè ex sanctorum
Patrum doctrina, exposcunt cantum: tuncque
propriè laudes celebrantur diuinæ more Hymno-
dico, quando cantus adhibetur. Hymnographus
item præbet cantus exempla, & hortationes. Ex-
empla quidem sunt omnibus nota. nullum nam-
que Psalmum Deo offerebat nisi cantu; adeò vt
asserere ipsi licuerit, quòd nulla alia frequentare
solitus esset Cantica, nisi Psalmos circa diuinam
legem: *Cantabiles mihi erant iustificationes tuae in
loco peregrinationis meae.* Sæpè item cantui adiun-
gentem psalterij & citharæ pulsationem compe-
rimus: *Exurge gloria mea, exurge psalterium &
cithara. Deus psallam tibi in cithara, sanctus Is-
raël.* Si consilia attendimus, audiemus exigen-
tem ab omnibus iugem hilaremque cantum:
*Cantate, & exultate, & psallite. Cantate Deo, Psal-
mum dicite nomini eius.* Aliquando etiam narran-
tem nocturni diurnique cantus merita præclara
coram Deo: *Bonum est confiteri Domino, & psal-
lere nomini tuo Altissime; ad annuntiandum man-
suetudinem misericordiam tuam, & veritatem tuam per no-
ctem; in decachordo, psalterio, cum Cantico & ci-
thara.* Errant igitur putantes, Hymnodix munus
eadem

Psal. 118.

Psal. 56.

& 107.

Psal. 71.

Psal. 97.

Psal. 67.

Psal. 91.

eadem posse in Ecclesia Dei expleri perfectione per simplicem priuatam recitationem, qua expletur per cantum: nam, ceteris paribus, cantus addit maiores perfectiones Hymnodicæ quàm priuata recitatio habeat; magisque conducit ad diuinæ caritatis actus siue assequendos, siue exercendos, siue augendos, quàm priuata recitatio, vt Libro vidimus primo.

Lib. 1.

c. XII.

Hinc, dum inter probatiōres Ægypti Monachos ageretur de hac caritatis perfectione, ad quã, tamquam ad scopum, diriguntur ceteræ Religiosorum actiones & studia, Abbas Moses, vir apud eos, ob præclaras virtutum animique dotes, maximæ auctoritatis, enumerans media opportuniōra ad caritatis acquisitionem directa, recensebat vigilias, dicens: *Ea quæ sequentia sunt, id est, ieiunia, vigilia, anachoresis, meditatio Scripturarum, propter principalem scopum, id est puritatem cordis, quod est caritas, nos conuenit exercere.* vbi tradere pergit, his actibus, quasi gradibus, animum ad perfectionem caritatis conscendere. Imò eadem vigilia, tamquam instrumenta præcipua Apostolici ministerij, suadebantur ab Apostolo Paulo primis Ecclesiæ fidelibus, qui ad Euangelicam nitentur caritatis sublimitatem. Postquam enim dixit, *Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros*, tradere volens instrumenta ad hunc scopum opportuna, inter alia posuit, *in vigiliis.* At, quæso, quid erant istæ vigiliæ ab Apostolo propositæ, & à Religiosis obseruatæ, nisi synaxes ad Deum colendum variis precum piarum actionibus, præsertim Psalmorum cantu deuoto? Profero ad hanc rem quæ ab vtriusque Ecclesiæ, Latinæ & Græcæ, præcipuis luminibus enarrantur, nimirum à D. Basilio,

Apud Cas-
sian. Coll.

1. c. 7.

2. Cor. 6.

*Vigiliarum
obseruatiã
Psalmodia
cantu ex-
plebatur.*

O o

acer-

D. Basil.
Epist. 63.
ad Cleric.
Neocæsar.

acerrimo sacrarum vigiliarum vindice in Orientibus & à D. Hieronymo, præclarissimo earumdem vigiliarum defensore in Occidente, & à D. Augustino, insigni ipsarum laudatore. D. Basilus sic ait: *Ad id verò, quod propter Psalmodias accusamur, quare potissimum simpliciores perterrefaciunt, qui nos traducunt, hoc habeo quod dicam, quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Ecclesiis Dei concordēs sunt, & consoni. De nocte si quidem populus consurgens, antelucano tempore Domum precationis petit, inque labore, & tribulatione, ac lacrymis indefinentibus, confessione tandem ab oratione surgentes, ad Psalmodiam instituntur.*

D. Hier.
Ep. 53. ad
Rip.

D. Hieronymus etiam, præter ea quæ scribit ad Riparium, ut confutaret Vigilantium, quem potius dicit appellandum Dormitantium, quia magnus erat sacrarum vigiliarum hostis, scribens ad Sabinianum hæc ait: *Tota Ecclesia nocturnis vigiliis personabat Christum Dominum, & in diversarum gentium linguis unus in laudibus Dei spiritus concinebat.* Insigne tandem eidem rei præbet testimonium D. Augustinus in suis ad Deum Confessionibus. huius verba Doctoris libentius

D. August.
l. 9. Conf.
c. 7.

describam, quia multas exhibent utilitates. *Annus erat, ait sanctus Augustinus, aut non multo amplius, cum Iustina, Valentini Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur heresis sue causa, qua fuerat seducta ab Arriano. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum*

Nocturne
vigilia à
D. Monica
frequen-
tata.

Episcopo suo, seruo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc Hymni & Psalmi ut canerentur

ventur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est; & ex illo in hodiernum retentū, multis iam ac panè omnibus gregibus tuis, & per cetera orbis imitantibus. Ex his tanti Doctoris verbis Primò constat, nocturnas vigilias nō solūm fuisse à D. Aug. approbatas, sed etiam à D. Ambrosio ad æmulationem Ecclesiæ Orientalis celebratas. Deinde, ad ipsas conuenire solitos fuisse, præter Clericos, etiam omnis generis fideles, præsertim sanctiores, vt de sancta Monica asseritur. Tertio, falsum esse & commētitiū, quod circumfertur sub nomine D. Augustini in Sermone ad Fratres de Ere- mo, fuisse scilicet has vigilias à beato Ambrosio abrogatas ob abusus eo tempore iam cœptos, cum asserat D. Augustinus, eas tunc maximè floruisse, imò auctas esse. Tandem, Psalmodiam animos mortalium præparare ad martyrium fortiter subeundum, & in virtutis officio hilares conseruare fideles. En vigiliarum obseruantia quid esset apud Apostolicos viros; & quæ tunc erat apud omnes fideles, quia omnes perfectioni studebant, eadem nunc viget apud ordines Religiosos obseruantia vigiliarum. Hinc summi Pontifices, ad quos Religiosorum Ordinum spectat approbatio in Ecclesia Dei, cognoscentes, Psalmodiam communem in choro esse præcipuum instrumentum Religioso annexum statui, maximè aptum ad caritatis affecutionem, non solūm illius vsum ab omnibus Ordinibus iam receptum semper approbarunt, sed etiam, si aliquis Ordo censuit sibi futuram magis opportunam ab huiusmodi munere immunitatem, eam, tamquam extraordinariam, speciali suæ benignitatis

Paul. III.
Constit.
Regimin.
an. 1540.

Pontifice Paulo III. qui ei concessit priuatam tantummodò diuini Officij recitationem. eamdemque gratiam ipsi Societati confirmarunt successores Pontifices. Hoc indulto non esset opus, si Religioso statui non esset maximè coniunctum munus psallendi commune in choro. Priuilegia namque, seu indulta, conceduntur ad derogationem alicuius Iuris siue scripti, siue non scripti. Non igitur asserenda est res leuis chori frequentia solis inutilibus apta. *Nobilis enim & seria*

Homob. de
Exam. Ec-
cles. p. 3.
Tract. 14.
c. 3. q. 20.
sup. 3.

res est (rectè concludit Homobonus) *hæc actio ad Dei cultum & obsequium spectans, ab innumeris uiris sanctitate & doctrina præclaris, & ad maxima queque obeunda natis & aptis frequentata.* Prosequitur ibi pius grauisque Doctor eandem materiam, expenditque chori psalmodiam rectè

D. Bened.
in Reg. c. 43

à D. Benedicto fuisse appellatam, Opus Dei præstantissimum; quia ad Dei cultum & uenerationem institutum est, & ab ipso Deo per Ecclesiam tamquam præcipuum opus ordinatum. Hinc chorus à Patribus Concilij Tridentini dictus est ad psallendum institutus, ut Hymnis & Canticis Dei nomen reuerenter, distinctè deuoteque laudetur.

Con. Trid.
Sess. 24.
c. 12.

Tantum itaque abest, ut usus publicæ Hymnodia sit aut literarum studiis, aut Concionum muneri, aut animarum directioni, aut infidelium conuersioni, aut quibuscumque aliis præclaris muneribus exercendis contrarius, ut potius istidem occupationibus sit maximè carus & utilis. Nam ante & post litterarum studia, ante & post

con-

conciones, ante & post Sacramentorum ministe-
 rium, ante & post fidei doctrinam, publicè hilari-
 terque colitur Deus, inuocatur Deus, laudatur
 Deus, benedicatur Hymnis & Canticis Deus,
 à quo felix omnium actionum expectatur & ob-
 tinetur euētus. Experientia itē teste cognoscimus,
 prædicta munera cumulatissimè expleri ab Ordini-
 bus chori vsū profitentibus. Si in re literaria,
 id velit quis manifestè videre, is primū respiciat
 Ordines omnes antiquiores vitam profitentes
 Monasticam, qui dubio procul sicut fuerunt pu-
 blicæ Hymnodia egregij cultores, ita à cordatis
 viris dicti sunt seminaria omnium bonarum di-
 sciplinarum; ex quibus illustriores Episcopi Do-
 ctioresque Ecclesiæ primarij, Basilius, Ioannes
 Chrysostomus, vterque Gregorius, Nazianzenus
 & Romanus, Hieronymus, Anselmus, vnico tan-
 dem verbo, sanctiores insignioresque Ecclesiæ
 Pontifices & Præsules prodire. quod optimè
 adnotatum fuit à spectatissimo æternaque digno
 memoria Cardinali Cæsare Baronio in suis Ec-
 clesiasticis Annalibus. Si autem vis fiat in iis lit-
 terarum studiis quæ exteris communicantur,
 aperiendo scilicet Scholas ad publicæ rei com-
 modum, in quibus variæ tradantur scientiæ &
 disciplinæ, possumus, omissis antiquioribus, af-
 ferre, quæ hisce temporibus feliciter explentur
 ab Ordine nostro Paulinorum. Hic multis in lo-
 cis intra & extra Italiam publicas omnium ferè
 disciplinarum Scholas iuuentuti erudiendæ ape-
 ruit, haud sine magna ciuitatum utilitate, nihi-
 lominùs ibidem publica in choro minimè omit-
 titur Hymnodia, sed ea sustinetur quotidiana. Si
 ad Concionatorum insigniorum quarendam co-
 piam

*Capucino-
rum sancti
Francisci
Conciona-
tores insi-
gnes.*

*Ordines
Regulares
sunt Epi-
scoporum
adiutores.*

piam quis animum conuertat, insigniores copio-
sioresque cognoscet ex Ordinibus chori vsum
habentibus prodire. Vt in hac re aliquid signifi-
cetur peculiare, vnum profero Ordinem Capu-
cinorum S. Francisci, qui licet extremæ vitæ au-
steritati addat iugem chori diurnam nocturnam-
que frequentiam, nec quemquam Religiosum
pariatur ab ea esse immunem, tot nihilominus ex-
hibet egregios Concionatores, vt quis ignoret ex-
cellentiamne eorum, an numerum miretur. Si
animarum regimen spirituale & infidelium con-
uersionem considerare quis velit, en mundus ipse
loquetur, qui longa multorum sæculorum serie
non cognouit, nisi Religiosos choro addictos aut
Monachos, aut Clericos, à quibus semper directi
sunt felicissimè quicumque erant propriæ salutis
studiosi, quiq; ad sanctitatis culmen in quocum-
que alio statu haud pauci peruenere; loquentur
summorum Pontificum Diplomata & Constitu-
tiones approbantium Ordines vitam mixtâ pro-
fitentes, qui asserunt, huiusmodi Ordines esse Epi-
scoporum adiutores, vt Sacramentorum ministe-
rio & verbi Dei prædicatione rem promoueant
animarum. Infidelium item conuersioni tanto
ardore operam præstitere omni tempore iidem
Ordines, vt, tamquam veri Apostolici Collegij
imitatores, omnem terram fidei verbo excolen-
dam suscepisse dici possint. Huic rei luculentis-
simum præbebit testimonium Diploma Inno-
centij Papæ IV. ad Religiosos diui Dominici
directum, in quo numerus recensetur Prouincia-
rum, quas hic solus Ordo susceperat in Catholica
fide erudiendas: nam ibi longus earum Prouin-
ciarum contextitur catalogus, nempe Saraceno-
rum,

rum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cuiusmodi Io Bapt. manorum, Æthiopum, Syrorum, Iberorum, Confect. in Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Zicotorum, Collect. Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mostelitarum, Tartarorum, Hungarorum. Si de recentioribus conuersionibus liber aliquid videre, perlustremus oculis mentis eam mundi partem nouissimè detectam Christophori Columbi operâ, quæ ob suam amplitudinem nomen sibi promeruit noui Orbis; huic reperiemus primordia nostræ sanctæ fidei tradita fuisse à Religiosis choro addictis, primùm quidem à Monachis S. Benedicti, & ab alumnis S. Francisci, qui ab anno M. cccc. xciii. Chron. ad ea loca nauigare cœperunt, postea ab aliis Ordinibus, D. Dominici, D. Augustini & Carmelitarum. Imò & ad Iaponiorum propagandam conuersionem, in qua per annos plures soli Religiosi Societatis Iesu egregiè ac felicissimè laborarunt, vestigia gloriosa S. Francisci Xauerij, primi illorum Regnorum Apostoli, sequentes, cum piscium captura cognita esset copiosior, quàm cui sufficeret sola prædicta Societas (nec enim tantæ populorum multitudini, quemadmodum nec omnium ingeniis vnicus potest Ordo facere satis) sanctissimi Pontifices nauem Petri regentes, socios tanto operi accersierunt alumnos Ordinum VIII. Cōstit. 74. & reque ipsa exhibitum istud auxilium: licet enim Paul. V. tempore posteriores Iaponiam hi Religiosi fuerint ingressi, non inferiores tamen prioribus Constit. 90. fuerint & meritis, & fructibus; strenuo namque Flau. Chemb. in istorum labori vberes statim fructus cœperunt Compend. respondere, multis ac magnis Prouinciis fidei Bullar.

prædicationi ac lumini assensum præbentibus, Fructuum tam iucundorum licuit mihi Romæ anno M. D. C. XV. degustare partem occasione solemnæ legationis, quam ex Iaponia Orientali Idates Masamunes Rex Voxij adhuc cathecumenus, præ eximia lætitiâ tantî beneficij in suum Regnum inuecti, misit ducibus Religiosis sancti Francisci ad Summum Pontificem Paulum V. ut testaretur tum sanctæ veræ fidei iam cœptam felicem propagationem in suis Prouinciis opera eorundem Religiosorum sancti Francisci, quos enixè postulabat multiplicandos ad huiusmodi fructuum vberiore collectionem; tum suum erga Apostolicam Romanam Sedem, quam veram agnoscebat, & supplex venerabatur matrem, obsequium deuotum. En itaque quòd chori vsus nulla egregia impediât facinora.

*Ordo in
actionibus
maxima est
vilitatis.
D. Ambr.
l. 7. in Luc.
c. 11.*

Psal. 118.

Si ordo seruaretur in operationibus quotidianis, tempus diei posset & studiis literarum & aliis etiam virtutum actionibus largè suppetere; & nihilominus chori disciplina posset frequentari, Vrgere solitus erat B. Ambrosius exemplum Dauidis, qui Hymnodia non solùm fuit præcipuus Auctor, sed frequentissimus cultor, ita ut quotidie Deo laudes istas pluries expleret, Expendebat sanctus Doctor illa Regis istius verba, *Septies in die laudem dixi tibi*, dicens: *Si ille David, qui erat regni necessitatibus occupatus, septies in die laudem Domino dicebat, matutinis & vespertinis Sacrificiis semper intentus, quid nos facere oportet, qui eò amplius rogare debemus, quo frequentius carnis ac mentis fragilitate delinquimus?* Non admittentur à S. Ambrosio frigidæ ille

excusationes prae-textu occupationum, quas cau-
 santur isti qui se ab oratione subtrahere volunt. *Occupatio-
 nes studio-
 rum non
 debent à
 chori vsu
 & excusare.*
 equidem coram Deo, qui nouit consilia cordium,
 quot inuenientur non modicæ culpæ rei, quia
 orationi & Hymnodia non vacarunt. Nonne

Daniel in administratione Imperij Perfici multis
 grauissimisque distinebatur necessariis occupa-
 tionibus? & nihilominus consuetudinem plu-
 ries orandi in die numquam omisit, etiam si vitæ
 immineret periculum; sed stas horis, omnes se-
 ponens occupationes, se ad orandum recipiebat.

Quo exemplo S. Chrysostomus pungere solitus
 erat eos, qui, ob quamcumque occupationem, fa-
 cilè se ab oratione subtrahunt. Dico igitur, quòd
 si vnusquisque vitæ mixtæ Religiosus vir rectè
 Deum.

D. Chryl.
 Hom. 7. ad
 Pop. & l. 1.
 de Orand.

disponeret quotidianas quas habet occupationes,
 tempus non deficeret studiis literarum, etiam si
 chori vsus frequentaretur stas psallendi horis:

idè inter monita quæ tradit S. Hieronymus suæ
 Eustochio, illud fuit præcipuum, vt diuisas oran-
 di horas haberet, quibus aduenientibus omnem
 aliam dimitteret occupationem atque operatio-
 nem.

D. Hier.
 Ep. 22. ad
 Eustoch.

Huius ordinatæ temporum & actionum distri-
 butionis illustre nobis tradidit ac reliquit exem-
 plum B. Thomas de Villa-noua, qui proximo
 superiori sæculo vixit, vir summæ eruditionis &
 sanctitatis, nouum præclarum Sidus Ordinis
 Augustinianensis, qui sicut insignis Theologiae
 exitit Doctor, literarum studiis impensè addi-
 ctus, ita diei horas quinque præcipuis spatiis
 distinxerat opportunis consumendas occupatio-
 nibus, nimirum Altaris, Chori, Cellæ, Bibliothecæ,
 & Valefudinarij. En quot sibi sanctas & op-
 portio-

B. Thoma
 de Villa-noua
 præcla-
 ra temporis
 & opera-
 tionum
 partitio.
 Paul. Fra-
 xin. in Vi-
 ta c. 2.

portunas ad Religiosum institutum præscripserat occupationes vir virtutis amator, ne vniquam otiosus reperiretur. Temporis spatium ad Sacrificij in Altari deuotam oblationem deputarat; in Choro, ad orationem & Hymnodiam; in Cella, ad rerum spiritualium lectionem & meditationem; in Bibliotheca, ad literarum studia; in Valetudinario, ad caritatem infirmis præstandam siue opera, siue saltem præsentia, ac sermonibus aptis. Quæ occupationes, vt maiori explerentur merito, fuere à beato viro quinque Iesu Christi plagis & cicatricibus assignatæ. Hinc meliùs cognoscitur, quòd chorus non otiosis & inutilibus, sed otij osoribus est aptus. Otiosi accedunt inuiti ad chorum, cum tædio & stomacho Hymnos cantant; at generosi animi communem diligunt, & colunt, & omni diligentia frequentant Psalmodiam, vt orium arceant, & plurima gratiæ beneficia ad virtutis perfectionem inde expectant.

*Otij osores
chori fre-
quentiam
eueniunt.*

Addo tandem, neque ex hac chori sancta frequentia aut impediri, aut remitti insigniores Ordinum Regularium communes obseruantias. Nihil præsertim remitti est necesse de Religiosæ paupertatis rigore, quamuis non defuerit scriptor siue plus iusto timidus, siue immunitati chori nimis addictus, qui huic præstantissimæ virtuti aliquam inferri læsionem asseruerit in Ordinibus chorum habentibus. Contra quam positionem exclamat absque voce praxis omnino opposita apud præclaros viros Religiosos obseruata. Multi in Ecclesia Dei florent Ordines Regulares rigorosissimum illum paupertatis voluntariæ gradum tuentes inuiolatum, quo nullus Religiosus permittitur sibi aliquid quærere, aut

ac-

acquirere, nec vlllo modo habere, sed cuilibet suppeditantur omnia necessaria ex communibus vel redditibus, vel eleëmofynis, siue sponte oblati siue collectis, qui nihilominus eorum numquam omittunt, aut remittunt. Multorum huiusmodi Ordinum suppeterent ad hanc rem exempla opportuna, quæ, si singula percenserentur, prolixam nimis redderent narrationem. Suggestere sit satis tantummodò tres illos Ordines, quos circa initium sæculi proximè elapsi ferè simul approbatos diximus in principio huius Ordinis, in quibus videre licebit tres distinctos Religiosæ paupertatis gradus, nempe Theatinorum, qui tantum eleëmofynis sponte oblati viuentes, illas à fidelium pietate expectant; Capucinarum, qui, Apostolicæ vitæ generosi æmulatores, arctissimam profitentur paupertatem ac veram mendicitatem; denique Paulinorum, qui communia quidem possident bona (ad formam deinde in Oecumenico Tridëtino Concilio approbata) sed nullus in eis potest habere ius aliquod nec proprietatis, nec vsus. Imò & concessio v-^{25.c.3.} sus refertur in hoc Ordine omnino ad arbitrium Superiorum, ita vt nullus re aliqua vti possit sine eorum concessu, multoque minùs de iis disponere quæ vtenda accepit. Quare quæ quisque habet, paratus est singulis momentis eorundem Superiorum nutu relinquere, vti grauitè cauetur in nostris Constitutionibus, quæ Deo an-^{Constit.} nente sunt in viridi obseruantia. Isti Ordines^{l.2.c.3.} singulis Religiosis suppeditant necessaria, nec quidquam illis pariuntur deficere, nisi quatenus ipsa ratio virtutis exigit à vero paupertatis amatore, quod se aliquando exerceat in tolerandis etiam

etiam rerum necessariorum defectibus, ut melius se ipsum cognoscat, ac comprobet verum pauperem affectu & effectu; nec tamen chori defunt frequentia, sed eam colunt feruentius, ut Deus, à cuius singulari benignitate cognoscunt sibi tam largè prouideri, laudetur, atque celebretur. Si apud aliquos Religiosos minime seruetur idem sanctæ paupertatis rigor, id non obligationi chori, sed aliis adscribetur causis à viris prudentibus, quas hoc loco commemorare non expedit, cum ad præsens non pertineant institutum.

C A P V T XVIII.

De variis defectibus tam in ingressu quam in egressu Hymnodiaë occurrentibus.

Initij qualitas bona progressum feliciorē promittit.

QUEMADMODUM bona ingressus conditio magnam suggerit spem felicioris progressus, iuxta Antiquorum Axioma, *Dimidium facti qui bene cepit habet*, sicut etiam bona egressus conclusio potest operis valorem vel perficere, vel saltè restituere; ita quando uterq; aut etiam alteruter vitiatur, totum Hymnodiaë opus vitiatum esse oportet. Hinc dæmonis studia & artes maximè conantur circa ingressus & egressus conditionem vitiandam, uti ex diuina benignitate videre aliquando meruit, & audire ab ipso hoste maligno beatus Dominicus, Ordinis Prædicatorum Institutor & Patriarcha egregius. Hic sanctus vir, dum in Conuentu Romano ad S. Sabinam morareretur, obuium habens diabolum, qui Religiosorum quietem variis per-

*Fera. Ca-
stil. p. 1. l. 1.
c. 47.*

turbabat insidiis, eum per Conuentus officinas deducens, cum ad chorum peruenissent, interrogauit, de qua re suos Fratres ibi tentare studeret, ut tardius (respondit) accedant, & citius exeant. Qui itaque chori ingressum differunt absque ista causa, sicut ostendunt se inuitos accedere, ita daemone potius quam Deo primitias offerunt chori; aliaque subeunt mala tum apud Deum, tum apud homines.

Apud Deum non modicam meriti faciunt iacturam: nam Deus, qui hilarem diligit datorem, iuste eos priuat merito quod alacres adipiscuntur, imò & peccant venialiter quidem, si iam cœpta sit Hora quam deinde tenentur complere, ut integre recitetur diuinum Officium. Apud homines etiam aliquam subeunt iacturam: nam tardus ingressus magnam affert occasionem distractionis aliis cantantibus. Apud priscos Patres Ægypti, si quis Monachus ad Horas veniens diurnas non intrasset ante finem primi Psalmi, excluderetur à communi Psalmodia, & ad fores Oratorij tenebatur stans expectare alios exeuntes, à quibus, humi prostratus, tenebatur suæ negligentiae vel tarditatis veniam impetrare; quemadmodum refert Ioannes Cassianus, qui hanc moram appellat desidiae noxam tali pœnitentia expiandam. Nos etiam Clerici Regulares Paulini pœnam à Regula constitutam habemus iis qui tarde ingrediuntur: debent enim genuflexi in medio chori orare per aliquod spatium, antequam ad locum canendi se conferant, si hæc tarditas est ad Horas diurnas; si verò ad nocturnas Horas accidat, & sit iam expletus primus Hymnus, tunc in eodem chori medio positus genibus, bra-

Daemō chori ingressū impedire vel saltem retardare conatur, & egressum sollicitat.

Io. Pet. Monet. de Distrib. p. 2. q. 3. num. 27. Chorum tardè ingrediētibz pœna statuta. Cassian. l. 3. Instit. cap. 7.

brachia aperta in modum crucifixi tamdiu tenere debent, quamdiu à Superiore venia surgendi fiat aliquo signo.

Ad vitandos defectus tardi ingressus, erit maximè utilis illa animi preparatio, ad quam peculiari studio niti solent pij psallentes: hi namque campanæ ad diuinum officium incitantis sonum ita recipiunt, ac si Dei ipsius, aut saltem Angeli inuitantis, imò & simul gradientis ad diuinas cõcelebrandas laudes vocem audirent. Huiusmodi preparatio nequit sine dubio moras trahere, sed agilem efficit atque alacrem Psalmodiæ studiosum, totumque hominem componit, vt accuratè ac diligenter chori expleat officia. Hac animi prouisione se ipsum muniebat Venerabilis frater Ioannes à Cruce, alter Discalceatorum Carmelitarum optimus Prens, vt chori frequentia, quam numquã omisit, opportuno coleret studio. De beato hoc viro scribunt Historiæ fide digna, quòd audiens diuini Officij campanam, tamquam Dei vocem (*cui magnum foret nefas, aiebat ipse, repugnare, aut moras necere, sed statim esse parendum, etiam cum iactura ceterarum occupationum*) eam censebat; & hac sancta instructus cogitatione ad chorum incunctanter accedens, diuinas laudes magna absoluebat grauitate ac deuotione. Ad quod institutum libet quoque addere, quòd beatissimo Raymundo, Ordinis Prædicatorum alumno, euenisse legimus. Nam hic etiam sanctus vir sicuti ad sonum campanæ pro diuino Officio, tamquam ad Angeli vocantis iucundissimam vocem, seipsum excitare consueuerat, ita præclaro honoris signo meruit ab Angelo suo custode haud rarò decorari. Nam quamuis Angelorum

Fr. Ioseph
à Iesu Maria
in Hist.
Hisp. lib. I.
cap. 17.

gelorum species sit mortalium hominum oculo
 inuisa, ille tamen visibili forma se conspicien-
 dum suo Raymundo præbens paulò ante 'pri-
 mum campanæ ictum media nocte ad diuinum
 Officium sonantem, à somno excitabat pium co-
 mitem. Hanc Angelicam visitationem voluit
 Deus nobis notam, vt vnusquisque chori studio-
 sus mente concipiat, sibi inuisibiliter ab Angelis
 sanctis præstari, quod propriis oculis cernere
 Raymundus fuit dignus, & hac sancta munitus
 cogitatione ad chorum alacrius se conferre sa-
 tagat.

Vnusquisque etiam deberet antè præuidere &
 præmeditari, quæ sibi in choro canenda aut legē-
 da obuenient, ne errores committantur, non sine
 magna tam alti muneris inordinatione & locio-
 rum fastidio. Si Doctores & Magistri, qui habere
 debent publicam aliquam aut orationē aut præ-
 lectionem, solent prius priuatim se præparare,
 imò & repetere non semel quæ dicturi sunt, ne
 offensionem proprii nominis incurrant; quid par-
 est obseruare pios ac perfectos psallentes, si præ-
 fertim legere debent siue Homilias, siue Prophe-
 tias, siue sacras Historias, quæ in diuino occurrunt
 Officio, cum auditores habituri sint Angelos, &
 Deum ipsum altissimum? Hæc recitandorum
 præparatio nobis Clericis Regularibus Paulinis
 magna præscribitur à Regulis ad chori discipli-
 nam spectantibus instantia. Semel ea indicitur
 Presbytero Hebdomadario, qui onus diuini du-
 cendi habet Officij: *Paratus accedet, sciens scilicet
 quale Officium futurum sit, vt postea non erret, vel
 hæset, non sine diuini cultus iniuria.* Iterum Le-
 ctoribus, quibus sacri Officij Lectiones in medio
 chori

*Petr. Ri-
bad. Par. 2.
Flo. Sanct.
mense Ia-
nuar.*

*Mira san-
ctorum*

*Angelo-
rum beni-
gnitas erga
pios psal-
lentes.*

*Psallentes
conuenit
præuidere &
quæ dicturi
sunt in
choro.*

chori incumbit recitare, dicitur: *Recte, apte & distincte legant, ut quæ leguntur, ab omnibus exaudiri & percipi possint. Et ne error ullus in diuinis obsequiis accidat, ne diligentiam prævidendi, quæ legenda sunt, à se desiderari patiantur.*

Neque ab hac præuia diligentia legendi atque præmeditandi ea, quæ sunt in choro publicè ab vnoquoq; explenda, excusantur ij qui sublimiori sunt præditi intellectu. Imò si ij erunt spiritualis perfectionis studiosi, erunt quoq; eò diligetiores in hac præuisione, quò sunt doctiores. Insigne ad rem hanc omnibus Ecclesiasticis præbuit exemplum

Didac.
Moril. l. 3.
Scalæ.
B. Bonauentura
humilitatis exemplum.

Egrediens
tium è cho-
ro culpa.

Seraphicus Bonauentura, dum quadam die recitaturus in choro Lectionem, mediam tantum illius legere voluit partem, quam priuatim prius percurrere & legere sibi per otium licuerat, reliquam dimittens ab alio supplendam. Maluit egregius Doctor haberi aut timidus nimis, aut etiam idiota, quàm vnum erratum, quamuis leue, admittere, quale aliquando etiam doctissimis accidere solet in pronuntiatione præsertim extemporalis. Nouerat sanctus vir loci & muneris dignitatè, nouerat piorum psallentium partes potiores, quas vel minimè norunt, vel certè nihili æstimat minùs docti, imò etiam indocti. Ex defectu huius præuie diligentie, multæ in choro admittuntur inconcinnæ pronuntiationes verum sensum immutantes, risum mouentes, & stomachi fastidium auditoribus gignentis.

Egressus item plura potest admittere vitia, nisi aduertantur. Qui festinaret egressum ante peractam Horam absque iusta causa, saltem venialem incurreret culpam, imò forsan & lethalem, si nimirum omitteretur notabilis pars Horæ, quam nec

nec suppleret postea priuata recitatione. Insuper si stipendarius is esset, amittere deberet eo casu distributiones huiusmodi Horæ proportionatas. Grauius errant egredientes ab Hymnodia, quando statim ad ludrica & leuia se conferunt. Isti sicut inuiti accessisse cognoscuntur, ita exeuntes animum à Deo alienum ostendunt, dum aggrediuntur ea quæ sunt Dei laudibus valde contraria. Nihil de cantatis Hymnis aut cogitantes, aut curantes, quasi negotium istud ad ipsos nihil omnino spectet, vtrum rectè vel malè expleuerint cantum; num item obligationi fecerint satis; num quidquam omiserint supplendum; an debitam habuerint attentionem, dimittunt expendenda Iudici Deo, Angelis item & diabolo, ministris diuinæ Iustitiæ. Huiusmodi psallentibus ego timeo effectum illius seueræ comminationis diuinæ, quam ipsimet, ad propriam condemnationem, haud rarò cantant in Psalmis: *Existima Psal. 49.*
si inique quod ero tui similis: arguam te, & stamam contra faciem tuam. Vtinam aliquando respiciant isti Dei altissimi & suimet immemores infelices, & aurem propriam Davidis paternæ hortationi exhibeant apertam: *Intelligite hæc qui Ibidem.*
obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.

Pius ac religiosus diceretur egressus illius, qui, *Gratia Deo*
 peracto Officio, saltem gratias Deo ageret, quia *agenda post*
 dignus effectus fuerit offerre Deo laudes, quam *egressum è*
 nis exiles ac impares, & inter eius laudatores *choro.*
 connumerari. Nec modicum censerì debet beneficium, quòd Angelorum suppares reddamur in hoc præclaro Deum laudandi munere. Si rectè expletum sit hoc singulare munus, multiplican-

Iacob. i.

*Culpa in
recitatione
admissa sa-
tisfacien-
da.*

da sunt gratiarum actiones, quia *omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est;* vitia autem & defectus à nobis proficiuntur. Utile etiam est, post gratiarum actionem, veniam petere, & exorare pro admissis culpis, supplendo tunc temporis, quæ forsan, ob aliquod impedimentum, fuerunt omissa in recitatione. Tandem pius est, ac expediens, in satisfactionem illarum commissionum, aut omissionum, quæ ex fragilitate præter voluntatem accidunt, offerre Deo aliquem Psalmum, aut aliam orationem, quæ à Summis Pontificibus ad indulgentiam & gratiam, & ad remissionem negligentiarum consequendam sint iniuncta. Extat pia Leonis Papæ oratio, quæ recitata post diuinum Officium omnes negligentias inuoluntariè admissas supplet. quæ oratio sic se habet: *Sacrosanctæ & indiuiduæ Trinitati, Crucifixi Iesu Christi Domini nostri humanitati, & beatissimæ ac gloriosissimæ Virginis Mariæ fecunditati, & omnium Sanctorum vniuersitati, sit sempiterna laus, honor, & virtus, & gloria ab omni creatura, nobisque remissio peccatorum per infinita seculorum secula. Amen. Beata viscera Mariæ Virginis quæ portauerunt æterni Patris Filium, & beata ubera quæ lactauerunt Christum Dominum. Pater noster. Ave Maria.*

Io. Baptist.
Confect.
Collect.
priu. tit. 19.
cap. 5.

Ad sunt etiam aliæ orationes ab aliis Summis Pontificibus ad eundem finem concessæ etiam breuiiores, occasione numismatum piorum, quas vsurpare pro libito vnusquisque potest ad utilitatem animi sui. Nec desunt priuilegia varia concessa Ordinibus Religiosis, quæ debet vnusquisque consulere ad sui profectum. Nemo est tam perfectus, qui aliquas non patiat mentis euagationes

gationes in diuini recitatione Officij : idcirco ex-
 pedit supplere hos defectus meritis Domini no-
 stri Iesu Christi, qui libentissimè communicat
 vim meritorum suorum exorantibus huiusmodi
 satisfactionem; quemadmodum ipsemet digna-
 tus est aliquando declarare sanctæ Gertrudi vir-
 gini electæ & perfectæ, cùm valdè excrucietur
 ob mentis euagationes, quas erat passa, licet in-
 uoluntariè, ex sola naturæ imbecillitate. Appa-
 ruit tunc huic mœstæ virgini benignissimus Do-
 minus noster eius Sponsus, obtulitque cor suum,
 quod est omnis boni totiùsque felicitatis verus
 thesaurus, dicens: *Ecce cor meum dulcissimum*
oculis mentis tuæ offero; cui omnia, quæ per te mi-
nus perficere potes, fiducialiter pro te perficienda
commendabis, ita enim omnia coram oculis meis
apparebunt perfectæ. Certè ipsum cor meum diui-
num, humanam fragilitatem instabilitatemque
cognoscens, semper cum desiderio expectat, ut si non
verbis, saltem cogitatione committas ei pro te sup-
plendum, emendandum, ac perficiendum, quidquid
per te minus perficere vales. Hinc didicit sancta
 virgo, quòd Deus compatiatur nostræ fragilitati,
 & libenter communicet sua merita, vt nostræ ora-
 tiones infirmæ ac imperfectæ vim & perfectio-
 nem acquirant.

Hac cælesti instructione innitens venerabilis Blof. Mo-
 Blofius, qui eam describit, proponit vsurpan-
 dam sequentem piam orationem post Officium,
 vt suppleantur omnes defectus admissi in recita-
 tione, & meritù acquiratur: *Bone Iesu, propitius*
esto mihi peccatori. Ego tepidum & distractum ser-
uitium meum commendo mellifluis cordi tuo emen-
dandum ac perficiendum, tibi que ipsum offero ad-
ficium.

salutem omnium, in unione illius perfectissime attentionis, qua tu Patrem orasti & laudasti in terris. Responde, queso, satisfac & supple pro me plenissime. Amen. Qui sibi hanc orationem redderet familiarem, optimum exitum suis afferret Horis, & non modicum luctum inde reportaret; nam, præter satisfactionem, obtinere posset etiam unionem meritorum Domini nostri Seruatoris, quæ nobis solent magnum augere cumulum omnium benedictionum.

Deuotiores perfectioresque psallentes post expletum Officium diuinum, pro temporis commoditate, ruminare haud omittunt, tamquam mystica animalia Deo grata, Psalmorum verba, in quibus, dum psallebant, vehementiorem aliquem erga Deum affectum sentire digni effecti sunt, vt internas spiritus consolationes facilius conferuent, imò felicius augeant, ac perticiant. Euenire facile potest, vt deuotionis calor, quasi per transitum conceptus occasione cantus, adeò inualescat in actu ruminacionis, vt ignis fiat validus, & felix animi operetur incendium, quo eternum beatus reddatur animus pij psallentis.

CAPVT XIX.

De defectu eorum qui ex officio praefecturam aliquam habent in choro.

Praefectorum chori magna obligatio.

PRÆFECTI choro dirigendo ac moderando, siue hoc siue alio quocumque appellentur nomine, iuxta morem vniuscuiusque Ecclesiae, tam Regularis quam saecularis, in qua diuina decantantur Officia, & quicumque alij in choro auctoritatem

ritatem & iurisdictionem habentes, ne muneri suo deesse dici possint, summo vigilare debent studio, ut omnes defectus hactenus enumerati caueantur, aut saltem, si fortassis inoleuerint, auferantur à choro, utque leges pro recta chori disciplina sancitæ adamussim obseruentur, & violatores opportunis corripiantur monitionibus, imò, si opus sit, ad præscriptum Statutorum puniantur; ne illis adscribatur, quod ij siue incuria, siue ex malitia perpetrare haud verentur, dum pro debito officij huic malo occurrere debebant; néve cogantur ipsi aliquando ad Deum exclamare, ac supplices exorare vnà cum sancto Hymnographo: *Ab alienis parce seruo tuo.* Nam psal. 18. verè alienas subeunt culpas, qui illis, cùm possint & debeant, minimè resistunt.

Quotiescumque igitur Præfecti, cuiuscum-
que generis sint, absque causa vel à choro omni-
no absunt, vel tardiùs quàm par sit, nempe post
inceptum Officium (cùm tamen deberent alios
præuenire, ut ceteris sint exemplum & stimulus
libentiùs conueniendi) accedunt ad chorum,
præter negligentia suæ reatum quem contrahunt,
dici iure possunt origo primaria & vera causa
omnium culparum, quæ ex huiusmodi absentia
& mora solent ut plurimum consequi, nempe ni-
miæ accelerationis, perturbationum, tumultuum,
confabulationum, quibus facilè occurrerent, si
choro studerent assistere.

Præterea quando Præfecti minimè vigilant
plenæ ac rectæ executioni omnium rituum, qui
ad perfectum psallendi munus, præsertim publi-
cum in choro, spectant, nec opportunis moni-
tionibus corripere audent delinquentes, tunc

*Præfecti
absentia à
choro mul-
ta parit
damna.*

Chori venustas duabus nititur rebus.

grauem coram Deo subeunt noxam, propter multitudinem & grauitatem malorum, chori venustatem ac decorem euerrentium, inde prodeuntem. Nam sicut chori præcipuum decus duabus nititur potissimum actionibus, quarum vna in cantu, dum grauis existit, altera in cærimonii, dum opportunis implentur temporibus & modis, situm est; ita, iis sublatis, solam necesse est remanere in choro deformitatem, animis piis maximè molestant. Cantus haud semel caret debita grauitate, dum quidam nimis festinanter, propè dixerim nimis præcipitanter, audiuntur non dico canere, sed absorbere Psalmorum versiculos, nulla seruata aut pausa in medio, aut opportuna distantia inter finem vnius & initium alterius versiculi. Nec minùs aduersatur eidem cantui modus inconcinnus canendi, quando scilicet non ab omnibus tenetur eadem proportio vocis, sed vnus altiùs, alter canit demissiùs, numquam aliis sese atemperantes, imò studiosè nonnulli ab aliis voce dissidere fatagentes. Idem quoque accidit, quando vocis tonus à cantoribus prolatus (si præsertim is haud sit nimis altus) minimè retinetur à psallentibus, sed, ad vitandum modicum laboris, alius assumitur demissior. Hic defectus meritò inter grauiore debet recenseri, ob molestant dissonantiam ad aures tum psallentium in choro, tum externorum in Ecclesia auditorum peruenientem, & ob alios vitiosos effectus inde consequentes. Nam cantus remissus, & demissus, somnolentiam nutrit, spiritum extinguit, auget molestant cantus, ipsisque faucibus grauis est & noxius. Nihilominorem deformitatem parit piarum cærimoniarum

Cantus remissus varia gignit mala.

niarum contemptus, quem diximus esse alterum
 venustatis chori venenum. Sicut enim horum ri- ^{Rituum}
 tuum perfecta executio talem ac tantum tribuit ^{sacrorum}
 diuinis laudibus decorem, vt is possit animum ^{observatio}
 quemque ad pietatem in Deum allicere, imò & ^{quanti sit}
 ipsos profanos homines ad compunctionem & ^{momenti.}
 admirationem pertrahere, vt aliàs ostendimus;
 ita eorundem contemptus omnem ferè aufert à
 diuino cultu venustatem & venerationem in ani-
 mis mortalium. Quare non modicæ culpæ fiunt
 rei tum ipsi contemptores Ecclesiasticorum ri-
 tuum, qui in diuinis persoluendis laicos potiùs
 quàm Ecclesiasticos sequuntur mores, stantes,
 vel sedentes, vel alio inconcinno modo adhæ-
 rentes, quando est genuflectendum; capite item
 erecto & cooperto, oculisque vagis circumspi-
 cientes, quando reuerenter & deuotè est incli-
 nandum (*semper namque in inclinatione, ait ap-*
positè Seraphicus Bonauentura, apparere debet ^{D. Bonau.}
deuotio, vt fiat humiliter & profunde;) tum chori ^{in Speculo}
 Præfecti, qui minimè inuigilant horum sacro- ^{discipl. c. 9.}
 rum rituum rectæ obseruationi: & licet aduer-
 tant defectus, ob timorem tamen, eos minimè
 corrigere satagunt, quemadmodum ex officio de-
 bent corrigere. Animaduertere namque tenentur
 pro qualitate culpæ in eos psallentes, quos noue-
 rint in hisce deficere ritibus; grauiùs autem in
 eos, quos viderint nihil ex prioribus monitioni-
 bus profecisse: nam ex huiusmodi iteratis defe-
 ctibus, præsertim post monitiones, argui rectè
 potest in voluntate psallentis aut peruicacia, quæ
 tandem in contemptum desinere solet, aut sal-
 tem magna incuria, quæ operi diuino est valdè
 contraria.

*Vniformi-
tas rituum
quanti fa-
cienda.*

Reprehensionem item patent Praefecti illi, qui in choro haud student vniformitatem conseruare caerimoniarum, peculiare aliquid minimè approbatum admittentes, aut etiam negligentes illud aduertere. Patiuntur nonnulli Praefecti, à psallentibus non obseruari idem tempus in iis praestandis quæ ceteri faciunt simul. Nec enim Ecclesiastici ritus decor est in solis actibus surgendi, genuflectendi, standi, sedendi, inclinandi positus, sed in eo praecipuè elucet studio, quòd omnes, si fieri possit, in eodem puncto temporis æqualiter inclinent, sedeant, stent, genua flectant, surgant. Hunc decorem cognoscens sanctus Carolus, Ecclesiasticae disciplinae egregius reparator, æqualitatem hanc graui sancitam voluit synodali Decreto dicens: *In choro, pro temporis & officij ratione, ex instituto & more Ecclesie, se-
deant, stent, flectant genua, caput aperiant & sub-
mittant, ceteraque eius generis adhibeant; omnes
verò aequè idem faciant.*

Synod. I.
Mediol.
tit. *Quomo-
do versan-
dum in
choro.*

*Alterni
cantus pro-
portio qua-
lis esse de-
beat.*

Iidem Praefecti censuræ subiicientur, quando haud aduertent rectæ psallentium distributioni in choro. Ex quo illud haud semel oritur malum, quòd nempe vna chori pars minimè conueniat in qualitate vocum cum altera parte, sed maximè discrepet, non sine iactura illius harmoniae quæ alterno cantui solet inesse. Nam cessat omnis proportio alternæ consonantiae, quoties voces omnes vnus chori firmæ sunt, & altae, alterius autem chori voces sunt omnes infirmæ ac demissa. Boni itaque Praefecti partes sunt, inuigilare huic rectæ psallentium distributioni, vt vel omnimoda vocum vniformitas, vel saltem minor audiat diuersitas in cantu. Ad quam rem aduertere
necesse

neceſſe eſt, quòd huiuſmodi æqualitas non in pari pſallentium numero, ſed in æqualitate vocum eſt attendenda, ita vt, non quanti ſint pſallentes in vtraque chori parte, ſed quales, ſit à prudenti Præfecto examinandum, & decernendum, Non enim ſemper proportio vocum ibi eſt, vbi adeſt proportio numeri; vbi ſcilicet tot ſunt in vna chori parte, quot ſunt in alia, licet aliquando, imò & ſæpè, ea poſſit adeſſe. Metienda igitur eſt proportio chori non ex quantitate, ſed ex qualitate vocum quæ tunc in choro reperiuntur.

Ad has obligationes Præfectorum reduci poſſunt obligationes eorum, qui in Eccleſiis Collegiatis munus gerunt notandi Canonicos, Cappellanos, & alios de gremio Cleri, qui choro intereſſe debent, ſed vel minimè interſunt, vel vnam plurèſve integras diuini Officij Horæ partes omittunt; qui item proprio deſunt muneri, & ij nomine proprio dici conſueuere Punctatores. Nifi Punctatores ſincera fide officij ſui expleant partes, irretitos ſe cognoſcent grauibus in Deum & proximum peccatis. Duplici namque modo cùm ij poſſint in officio delinquere ſuo: vel Primò, quando timore, aut amore, aut ſpe aliqua ducti minimè notant, quem deberent iuſtè notare, quia is non interſuit choro, aut muneri alicui ſibi debito deſuit. vel Secundò, alium ex odio notant iniuſtè, cùm ipſe & interſuerit choro, & muneribus ſibi debitis fecerit ſatis. Vtroque iſto modo grauiffima perpetrantur in Deum & in proximum peccata. In primis offenditur Deus, cuius fides impiè violatur, in violatione iuſurandi, quod à Punctatoribus in Eccleſiis rectè inſtitutis ſolet ſiue coram Epifcopo, ſiue coram

*Punctato-
rum obli-
gationes,
deſectus,
& pœna.*

Capitulo præstari, de fideliter ac diligenter exequendo munere suo. Deinde offenditur proximus ob violationem Iustitiæ, quando Punctatores iniuste auferunt quibusdam, quod iuste illis cedit, & de aliena disponunt re tamquam domini. quapropter vinculo restituendi seipsos obstringunt. Quæ res cum magni sit ponderis, est à nobis hoc loco magis declaranda, vt melius cognoscatur huiusce delicti grauitas, & obligationis vinculum. Ea itaque est conditio reddituum, qui inter Clerum alicuius Collegiæ Ecclesiæ distribui propter seruitium chori debent, vt supponant pro fundamento iusto, seruitutem choro actu & realiter præstitam, ita vt massa illa reddituum vniciue diei respondens sit inter eos tantum distribuenda, qui verè & realiter intersunt choro, & munera expleant debita. Quod si quis aut non intersit choro, aut debitis muneribus minimè faciat satis, priuatur (nisi aliquo munitus sit indulto) vel integro stipendio, vel parte illius, iuxta quantitatem & qualitatem defectus puniendi secundum vnus cuiusque leges & statuta. Nulla enim merces aut stipendium datur sine labore; & quod huic iuste adimitur, iustissimè cedit iis qui intersunt & laborant; & horum portio augetur ex portione, quæ ei contigisset, si verè interfuisset. Hoc incrementum ceteris adueniens interessentibus, & laborantibus, à Doctoribus rectè dicitur *Ius accrescendi*; quia iuste ademptum negligentibus, iustissimè accrescit diligentibus. Quando igitur Punctatores aliquem iniuste norant ex odio, tunc alienum rapiunt; quia auferunt ei quod iuste lucratus est, idque aliis distribuunt. Ei itaque debent de pro-

*Distributio-
tionū quo-
tidianarū
finis & v-
sus rectus.*

*Merces non
datur sine
labore.*

*Ius accre-
scendi quid.
Gloss. &
com. DD.
in Clem. 2.
verb. Pars.
de ætat. &
qualit. &
ord. præfic.*

pro-
re-
em-
pte
ali-
no-
ip-
ab-
tor-
re-
&
tiff-
dia-
scu-
nar-
illi-
hæ-
fac-
pit-
fic-
ne-
Pu-
for-
ue-
po-
qu-
pu-
se-
bu-
fec-
ce-
gr-
qu-
lo-

priis pecuniis reddere quod ademerunt, nisi current restituendum ab iis, qui ex portione illi adempta facti sunt ditiores. Quando item vni, propter amorem, aut metum, aut spem, remittunt aliquem defectum, quem debebant Punctatores notare, sicut adimunt diligentioribus quod iuste ipsis accreuerat, ita tenentur eisdem restituere ablatum, nisi certi sint, fuisse ab iniquo detentore iam factam restitutionem. Ea namque est remissionis natura, aiunt Doctores, quos adfert & sequitur Ioannes Petrus Moneta in luculentissimo suo Tractatu, de Distributionibus quotidianis, vt nequeat fieri nisi ab iis quibus accrescunt, & quorum lucro cedunt distributiones; hi namque soli, & non Punctatores, sunt domini illius portione à negligentibus amissæ. Tandem, hæc iniusta dispositio alienæ rei à Punctatoribus facta Deum iterum grauitè offendit ex alio capite, nempe ex imminutione cultus sui inde proficiscente. Ratio est in promptu efficax: nam dum negligentioribus quod amiserunt remittitur à Punctatoribus, eorum incuria magis magisque fouetur, indeque ipsi fiunt audaciores ad perseverandum in suis defectibus; quod certè non potest fieri absque diuini cultus imminutione. quia huiusmodi hominum genus, ob spem impunitatis semel obtentæ, faciliùs & frequentius se in posterum subtrahent à choro, & à muneribus. Hanc diuini cultus imminutionem à se profectam sedulò expendant Punctatores, nec eam censeant esse leuem culpam; nam apud Deum grauissima iudicatur, eiusque grauitatem aliquando ex seueritate pœnæ luendæ ipsi cognoscant. Recolant sibi ipsis Punctatores diuinum illud

Io. Petrus
Monet. de
Distribut.
par. 3. q. 6.
num. 17.

Diuini cultus imminutio graue delictum.

illud iudicium in sacra Regum historia proditum, dum quorundam impiorum Sacerdotum, qui tantummodò diuinum cultum imminuendi causam præbebant, absque vllò proximi detrimento in rebus, praua recensentur gesta. nam huiusmodi gesta appellantur grauissimū delictum:

1. Reg. 2. *Erat autem peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à Sacrificio Domini.* Et hoc iudicium secuta est seuerissima vltio diuina: nam vno die iidem Sacerdotes violento mortis genere, iuxta verbum Domini, sublatis sunt. Iustè itaque quod iustum est semper exequantur fideles Punctatores, omni seposito amore, spe, metu, ac odio, ne, dum aliis prodesse aut obesse student in re temporali, iacturam sibi in re spiritali comparent magnam. Nec digni excusatione habebuntur ob eam rationem, quia

*Punctatore
absente à
choro alius
suffici debet.*

& ipsi non adfuerint choro: nam quando per occupationes eis minimè licet adesse choro, debent alium idoneum sufficere ministrum, qui vices suas eadem suppleat fidelitate, Ecclesiastici ministri perpetua comite, alioquin ipsis imputabitur omnis iniusta quotidianarum distributionum partitio, & iisdem semper remanebit onus restituendi læsis, quod iniustè ablatum est illis.

C A P V T. XX.

Parænesis ad Hymnodia studiosos.

LICEAT nunc mihi omnium Ecclesiasticorum minimo non docendi præsumptione, sed piæ voluntatis affectu, ad omnes Ecclesiasticos, solemni Hymnodia in choro persoluendæ adscriptos, pauca hæc vltima Operis verba in sensu

su meo dirigere, vt simul excitati, tanto muneri feruentius vacare decernamus. Recolamus, Venerabiles Ecclesiastici, nos ex diuinæ gratiæ liberali benignitate esse ad illud munus exercendum in terris assumptos, quod Angeli beati irrequieti explent in cælis; quod item, ad nosram æmulationem, explere suo modo nouerunt insigniores substantiæ corporeæ, licet anima sensuque carentes. Elementa, quæ suis perpetuis transmutationibus & mutuis actionibus compositorum generationi deseruire non cessant, sicut Conditoris laudes, dum ei obsequuntur magna fidelitate, quasi tot vocibus celebrant, quot effectus producant; ita in sacris Scripturis organo rectè sonanti assimilantur. *In se enim* (ait Sapientiæ Sap. 19. Auctor) *elementa dum conuertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur.* Cæli item, qui suis ordinatis conuersionibus omnem inferiorem creaturam luce & influxu perficiunt, dicuntur in sacris Literis sui Conditoris gloriam prædicare ac decantare suauiter. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmiter*, ait Hymnographus; subdens eorum voces ab omnibus omnino nationibus exaudiri: *Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.*

Quod facere nouerunt huiusmodi substantiæ corporeæ ratione voceque carentes, si homo, qui ex Dei peculiari dono scientiam habuit vocis, nollet, aut negligeret explere, magnam subiret coram Deo suo ignominia & confusionis causam. *Turpe enim foret* (ait eloquentissimus sanctissimusque Chrysostomus) *si homo, qui est compos rationis, & omnibus quæ videntur præstantior* creatura,

*Elementa
Deum sine
voce lau-
dant.*

*Cæli suis
motibus
Deum præ-
dicant.*

Psal. 118.

*Homo tene-
tur Deum
laudibus
colere.*

*S. Chrys. in
Psal. 144.*

*Ecclesiastici- creatura, sit in Dei laudibus inferior; non solum-
corum ma- autem turpe, verum etiam absurdum. Quomodo au-
gna obliga- tem non absurdum? si quidem ipsa quotidie, atque
tio ad opus adeo singulis horis emittit Domino glorificationem:
Psalmodia.*

*Celi enim, inquit, enarrant gloriam Dei, & opera
manuum eius annuntiat firmamentum. Dies diei
eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Sol
& luna, & varius astrorum chorus, & pulcherri-
mus ordo ceterorum omnium suum predicat opifi-
cem; qui est ergo his omnibus prestantior, si hoc non
faciat, sed etiam sua vita Deum, qui eum creavit,
maledictis impetat, quomodo erit is dignus ulla ve-
nia, aut quamnam poterit asserere sui defensionem?
Hæc urget sanctus Doctor ad nostram excitatio-
nem, quæ vim habent maiorem in nobis, qui &
homines sumus, & Ecclesiastici sumus, electi à
Deo ad hoc munus explendum. Turpe nimis ef-
set, si nos à communi hac omnium creaturarum
harmonia, Angelica, cælesti & elementari sub-
traheremus nos ipsos; vel etiam si frigidiores aliis
creaturis in hoc opere essemus.*

*Hominis
dignitas il-
lustratur
ex usu
Psalmodia.*

*D. Chryf.
Hom. 8. in
Epist. ad
Roman.*

*Sicut igitur nobilitate naturæ elementa & cæ-
los superamus, & Angelorum dignitati propè ac-
cedimus, imò communicamus ratione animi,
qui est immaterialis; ita par est, vt in diuinis per-
soluendis laudibus, cælorum elementorumque
munus superantes, Angelicam æmulemur dili-
gentiam ac perseuerantiam. inde conditionis no-
stræ dignitas honoris vtilitatisque augmentum
non modicum consequetur. Honor in primis au-
gebitur humanæ conditioni; quia non modicum
quid est, aiebat sanctus Chrysostomus, homi-
nem dignum esse, qui ad celebrandum Deum
admittatur. Qui eliguntur Oratores ad Regum &*

& Principum res gestas celebrandas, ad singularem id sibi reputant honorem, etiam si inde nullus prætereà proficisci deberet fructus. Utilitas quoque facillè potest cognosci; quia cum omnis noster honor Deo exhibitus nihil illi possit addere aut conferre, redibit certò certius ad ipsos honorantes. quod appposito exemplo explicat beatus Chrysostomus dicens: *Quemadmodum is, qui apertis oculis Solis intruetur lucem, sibi ipsi prodest, quia illius excelsi sideris contuetur pulchritudinem, nihil tamen illi conferens nec claritatis aut perfectionis, cum semper permaneat idem fulgor Solis.* Idem omnino euenit nobis, quando Hymnis Deum celebramus: Deus enim est absque nostris laudibus; quia Deus tamen nostris delectatur laudationibus, ideò cultores suos amore ac beneficiis prosequi non omittit.

Vos præsertim obtestor, qui ex benigniori Dei voluntate ad perfectiorem altioremq̃ue viuendi formam estis assumpti, quicumque vos estis, siue viri siue feminae, in Claustris sub obedientia viuentes, qui sublimi illa gratia gaudetis, quam Hymnorum Auctor maximo ardore exoptauit, non tamen obinuit, nimirum habitandi Domum ipsam Domini Dei omnibus diebus vitæ vestræ; vt gratiæ sublimitati respondentes, omnem diligentiam, operam studiumque diuinis laudibus præstare non grauemini. Si hac tanta gratia dignus fuisset effectus sanctus David, cuilibet dignitati, ipsimet sceptro ac diademati Regio hanc prætulisset, vnicum sibi thesaurum, honorem, splendorem eam censens, vt declarauit illis verbis: *Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in Domo Domini omnibus diebus vita mea.*

Quam

Idem Homil. 4. in 1. ad Tim. Utilitas ex usu Psalmodia.

Religiosi Domum Dei inhabitantes magno gaudent privilegio.

Psal. 16.

Quam suam declarationem iterum ac sæpè voluit amplioribus verbis notam omnibus, præsertim Psalmo 83. quem totum in huius sui erga diuinum Templum voti ardorisque expressionem decantauit, incipiens cantum ab eleganti epiphonemate :

Psal. 83.
Davidis
ardens voluntas erga
Templum.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum : concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini (quæ verba prima clariùs leguntur à diuo Augustino, *Quàm amabilia tabernacula tua Domine, &c.*) prolequens ardentioribus affectibus : *Melior est dies vna in atriis tuis super millia. Elegi abiectus esse in Domo Dei mei.* quibus declarat, se præferre Templi sancti habitationem omnibus omnino mundi visibilis diuitiis ac deliciis. Sollicito etiam ardore explere conatus esset iuges ac indefessas laudationes. verè enim Beatos in eodem Psalmo declarauit, qui ad hanc assumpti habitationem laudes frequentant diuinas : *Beati, qui habitant in Domo tua Domine, in sacula seculorum laudabunt te.*

D. Hyacinthi Poloni
mors egrègia.

Huius præclaræ beatitudinis scimus nonnullos fuisse tam ardentè studiosos, vt suæ felicitatis supremum putarent fastigium, si, ex singulari Dei gratia, meruissent inter psallendum vltimos efflare spiritus. In hoc genere studij sicut enituit sanctus Hyacinthus Polonus, D. Domini-
ci alumnus insignis, ita eiusdem sui studij dignus fuit optatum consequi effectum : nam morti proximis, viribus licet fractus, sensuum tamen vigore validus, voluit ipso obitus die, quem & præuiderat, & prædixerat, ad Canonicas Horas in choro canendas cum ceteris Fratribus descendere, vt supremos sui cordis & oris affectus & accentus mors adueniens reperiret muneri diuinorum

rum laudum intentos. Exitus desiderio respon-
dit: nam, expletis Hymnis qui tunc canebantur,
animam Deo reddidit Creatori. Eodem mortis
felicissimo exitu meruit præclara obfignare me-
rita sanctissimæ suæ vitæ insignis Episcopus Can-
tuariensis Thomas, optimorum Præsulum exem-
plar iucundissimum. Hic sicut ob Catholicæ Ec-
clesiæ iustam defensionem martyrio fuit decora-
tus, ita huius sublimis coronæ effectum dignus fuit
in loco sibi omnium carissimo, nempe in Eccle-
sia, tempore actualis Hymnodicæ. Præsens aderat
Episcopus egregius vespertinis Horis vnà cum
Clericis suis, quando à nefariis satellitibus fuit
gladiis vulneratus, &, tamquam electa victima,
Deo, quem Hymnorum gratissimo colebat Sa-
crificio, mactatus. O verè felicem beatamque
mortem! dignam Ecclesiasticis generosis, dignam
Religiosis feruidioribus, dignam Præsulibus in-
signioribus.

*D. Thoma
Cantua-
riensis mors
inter psal-
lentes.*

Omni itaque studio & virium conatu retinea-
mus, factum rectumque tueamur commune
istud psallendi in choro munus: nec, alicuius
temporalis iacturæ timore, patiamur à cantu
semel suscepto nos vnquam amoueri. Quam-
uis enim contingeret in huiusmodi sacro cantu
nos vitam cum morte commutare, certi tamen
sumus, mortem istam futuram in conspectu Do-
mini pretiosorem vita diuturniore plurimorum
tepidorum. Hymnographum nostrum, cuius
verba frequentamus, libeat audire, & æmulari,
quemadmodum strenui generosique psallentes
psallentem libenter audiunt, & æmulantur. Hic
beatus vir cum in quodam suo Hymno vouisset
Deo, in animi grati significationem, Sacrificia, &

Qq hostias

hostias laudum & confessionis, ne quis putaret horum votorum executioni priuata Hymnorum recitatione in angulis Palatij & in cubiculis facturum satis, statim non vnica tantum, sed iterata declarauit attestacione, se palam & publice emissa vota redditurum, coram scilicet omni populo, quamuis inde sibi mors posset aliquando imminere. Hac occasione cecinit solemnem illam toti nostræ Ecclesiæ apprimè caram ac familiarē sententiam: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Quam sententiam, vnà cum toto isto Psalmo, ad sanctorum Martyrum decantandas glorias in Canonicis Horis vsurpat Ecclesia. Huius sententiæ vsurpatio haud mediocriter commendat publicæ nostræ in choro Hymnodia meritum: nam innuit, Psalmodiæ vltim posse Martyrum morti pretiosæ exæquari, dum æquè de Martyrum & psallentium morte eadem pronuntientur verba.

Psal. 115.

Psallentium feruidorum mors pretiosa.

Nobis ipsis tandem recolamus gratias eximias, quas munificentissimus Deus libenter offert psallentibus piis; non enim patitur Deus se vinci à nostro feruore, sed solertiæ nostræ sua rependit cumulatissima præmia. Cantus equidem nunc est laboriosus, fateor, sed laborioso cantui cantus gloriosus, imò æternum iucundus, est certò certius successurus, quemadmodum non semel in hoc Opere diximus, & voluit manifestè docere sanctus Hymnographus verbis postremò allatis: *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Quare beati? quia in sæcula sæculorum laudabunt te. Nam ex laudatione rectè expleta in Domo Domini in terris, consequetur laudatio in sæcula sæculorum ex-
plenda

plenda in cælis, vbi vera conceditur beatitudo, vti plurima nobis testantur ab Historiis descripta exempla. Ex quibus pro coronide totius argumenti illud præclarissimum offero, à Magno Gregorio ad nostram eruditionem descriptum, de duobus illis felicibus Religiosis, qui in Samnio (quod nunc Aprutium dicitur, cuius Metropolis est Aquila) in Prouincia Valeriæ, magno spiritus feruore sub Abbate Valentio, Deo altissimum præstabant famulatum, præsertim (viti credimus) Hymnorum in choro diligenti frequentia, digni proinde effecti, qui corona præclara Martyrij obsignarent vitam religiosè in Dei honorem exactam: nam sæuitia Longobardorum ad arborem suspensi, vitam ærumnosam cum morte felici commutarunt. Vt autem horum Religiosorù sublimia merita mortalibus essent conspicua, voluit piissimus Deus, qui feruorum suorum merita coronat, miro euentu ipsorum pretiosam approbare mortem. Vespere facto, istorum occisorum beatus spiritus clarè auditus est eos Psalms alternis suauissimè decantare versibus, quos viuentes præcipuo studio colebant; ita ut ceteri captiui fideles, imò ipsi etiam tyranni occisores, qui ibi aderant audientes, isti timore, lætitia illi sint affecti. En præmia præclara à Deo famulis suis liberaliter parata; en exempla à sanctis viris ad mortalium stimulos fideliter descripta. Verè concludit sanctus Doctor, & Pontifex optimus, historiam scribens, hoc à Deo permissum esse insigne prodigium Psalmodiâ exercendi post mortem, *ut viuentes discerent, quia si Deo seruire studeant, post carnis mortem veriùs uiuant.* Beati igitur verè dicuntur à Psalmographo qui habi-

*Occisorum
spiritus au-
diti sunt
psalms
cantare.*

tant Domum Domini; nam in sæcula sæculorum
laudabunt eundem Dominum.

- Vos itaque ad hanc electi beatitudinem, ô Re-
 gulares, *benedicite Dominum, qui statis in Domo*
 Psal. 133. *Domini, & in atrius Domus Dei nostri. Laudate*
 Psal. 134. *Dominum, quia bonus Dominus; psallite nomini*
eius, quoniam suauis. Super vos parata est illa be-
 Psal. 133. *neditio à Dauide exoptata, Benedicat te Domi-*
nus ex Sion, qui fecit calum & terram; sicut acriori
pœna punientur tanto donati honore, si negligenti-
ores in hoc munere fuerint reperti. Studeamus
omnes benedicere Deum corde perfecto, & ani-
mo volenti, vt ab illo benedici mereamur, cuius-
que beneditio super nos firmetur in æternum.
Faxit Deus benedictus, vt quæ in his Libris con-
scripta sunt, ita re ipsa ad eius cedant gloriam &
honorem, sicut à me ex animo sunt directa; sem-
 1. Tim. 1. *per enim cum diuo Paulo, Apostolo feruicidissimo*
protectoreque dilectissimo, dicere decreui: Regi
sæculorum immortalis, inuisibili, soli Deo honor &
gloria. quemadmodum eidem soli summo Regi,
 Psal. 44. *vnà cum Hymnographo sancto, hanc Hymno-*
diam & cetera opera dico.

